

INTERNATIONAL MAGAZINE Postal Regd. No. CHD/0081/2012-14
RNI No. 61816/95

20/-

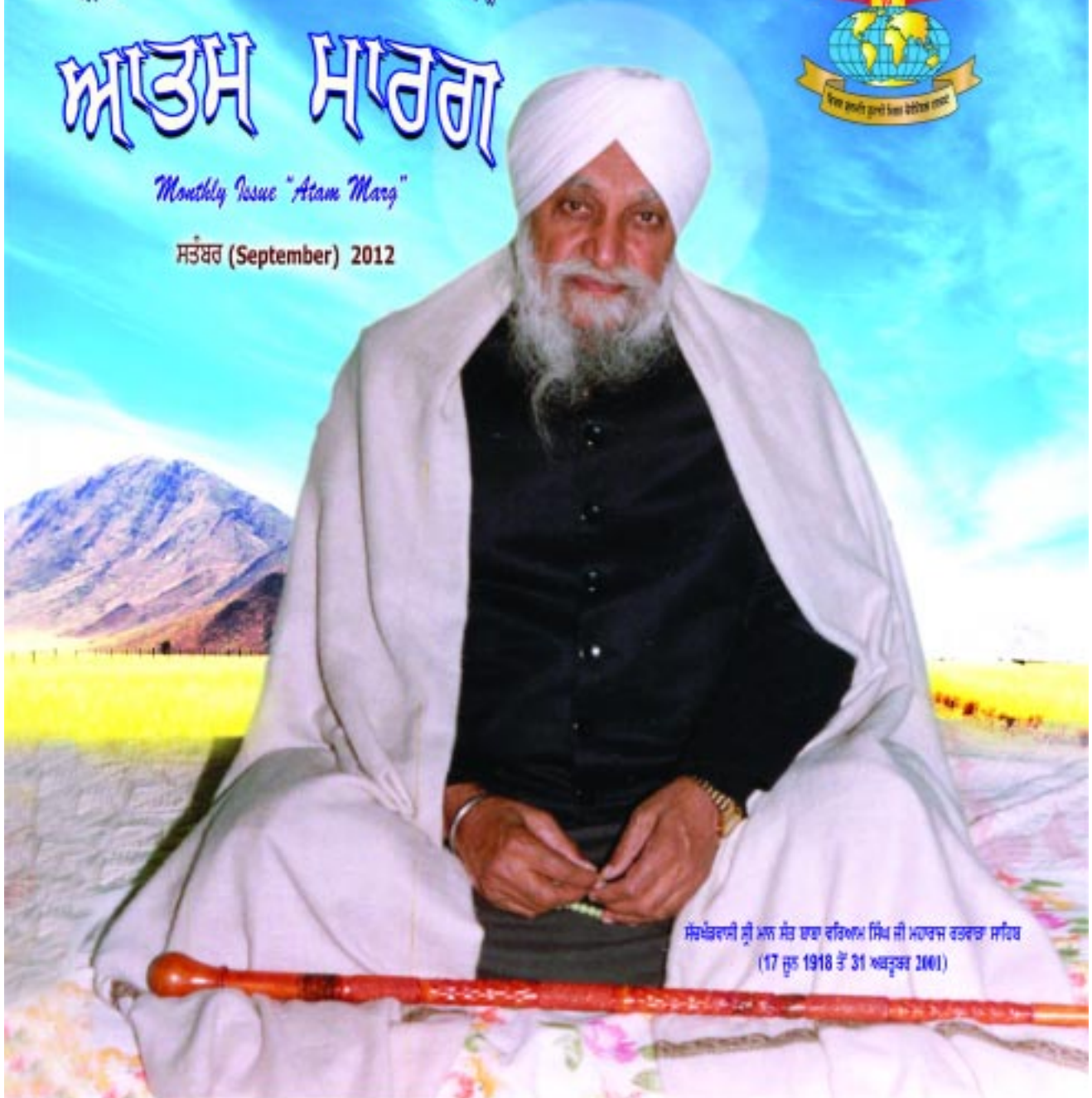
ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਹੁ ਏਹੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਸਾਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਸਤੰਬਰ (September) 2012

ਸੰਪਾਦਕਾਈ ਸ੍ਰੀ ਅਨ ਸੰਤ ਭਾਭਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਜ ਰਤਨਰਾ ਸਾਹਿਬ
(17 ਜੂਨ 1918 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001)

ਸਿੱਖਿਅਕ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਹਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਧੇ ਸੇਵਾ ਭੇਜਣ ਲਈ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੰਧ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ
ਗੁਪਤ ਸੇਵਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ
ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

-: ਦੇਸ਼ :-

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਐਚ.ਡੀ.ਐਫ.ਸੀ. ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚੋਂ **Saving Account**
No.0656145000011, Name : ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, RTGS/NEFTIFSC-HDFC0000656,
Branch Code : 0656 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜਾਂ

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਚੈਕ ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ 'ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST', ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਬਣਾ ਕੇ Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. Mohali-140901 ਐਡਰੈਸ ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

-: ਵਿਦੇਸ਼ :-

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਬੈਂਕ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ **Saving Account No. 0779000100179603, IFSC**
Code - PUNBO- 077900, Account Name "Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust" ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਾਂ

"Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust" ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਡਰਾਫਟ
ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੀ Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. Mohali-140901 ਐਡਰੈਸ ਤੇ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

-: ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ :-

Gurdwara Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas, The. Kharar,
(M) : 9417214378, 9417214379, 9417214391, Ph : 016-02255002,
Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਅਗਸਤ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas,
Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts from foreign to

**VISHAV GURMAT ROOHANI MIS-
SION CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancouver
Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135,
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,
Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.net, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 4
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 5
3. ਆਤਮ - ਚਿੰਤਨ (ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ) 6
4. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ,
ਬੀਬੀ ਦੋਦੋ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦੋਦਾ ਜੀ 15
5. ਮਸੰਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ 31
ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
6. ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ। 39
6. ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਨਣ 52
8. ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ 55
9. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ 61
10. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ 65

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	9417214391,79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ-	0160-2255007, 8872485694

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਇਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ
(ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਤੰਬਰ 2012 ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 11ਵੀਂ ਸਲਾਨਾਂ ਬਰਸੀ ਸਬੰਧੀ 'ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ' ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ 28,29,30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 3.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾਂ ਹੋਣ ਲਈ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੇਲ, ਫੈਕਸਾਂ, ਪੱਤਰਾਂ, ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ, ਮੋਬਾਇਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਨੇਹੇ ਪਹੁੰਚਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਜਗ੍ਹਾਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਚੈਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਕਮੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਅਉਣਾ ਜਾਣਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਅਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਲਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਲਾਨਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸਲਾਨਾਂ ਬਰਸੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੋਗ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਰਸਟ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ' ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਖਰਚਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਟਰਸਟ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਮੀ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਟਾਇਡ ਏਅਰ ਕਮਾਂਡਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਚਕੂਲਾ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਤੱਖਰ ਪਰਿਵਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਮਿਤੀ 28,29,30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਕੇ ਦਵਾਈਆਂ, ਐਨਕਾਂ, ਲੈਨਸ ਅਤੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਲੱਗੇਗਾ। ਚੰਗੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇਹਰਦੂਨ ਜੌਲੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਵਿਖੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਸਵਾਰੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਦੂਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਿਵੇਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ 1966 ਤੋਂ 1978 ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੇ ਧੋਅ ਬਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਅੰਦਰ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੁੱਕ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ ਤੱਕ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚੌਗਿਰਦੇ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੀ ਉਘੀਆਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਉਚੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਸਵਾਮੀ, ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰਣਾਯਾਮੀ, ਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀ, ਸਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ, ਲੰਗਰ ਵਰਤਉਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸਟਾਲ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਜੋੜਾ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਗੱਠੜੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ, ਵਾਸਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਡਿਟਿੰਗ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵੈਬਸਾਇਟਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਈਵ ਚਲਣਗੇ ਜਗ੍ਹਾਂ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਐਡਵਰਟਾਇਜਮੈਂਟ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਏਰੀਏ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵੀਡੀਓ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਐਡਵਰਟਾਇਜਮੈਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ 08.00 ਵਜੇ ਵੱਡੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਅੰਦਰ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ 11ਵੇਂ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਏ ਜਾ ਸਕਣ।

ਅਸੁਨਿ

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ॥
 ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ॥
 ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ॥
 ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ॥
 ਜਿਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਅਘਾਇ॥
 ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੋਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ॥
 ਜੋ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਵਿਣੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ॥

ਅਸੁ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪-੩੫

ਅਸੁ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੁ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਿਰਹੁ ਕੁਟੀ ਬਿਰਹਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਝਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲੀਏ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਖਿੱਚ ਜੀਵ ਅੰਦਰ ਕਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਖਿੱਚ, ਚਾਅ, ਉਮਾਹ ਦੇ ਪਿਛੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਅੰਸ, ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਆਪੇ (pure-self) ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕੀ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੁਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣਾ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਤਾਂ ਜੀਵ, ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾ ਦਿਉ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਸ-ਗਿਰਾਸ ਵਿਸਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸਹਾਈ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਬੜਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਸ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਸੁਆਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹੋਰ ਮੈਲ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ -

ਸੰਤਾ ਕਉ ਮਤਿ ਕੋਈ ਨਿੰਦਹੁ ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ॥

ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੀਵ ਦਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਸੰਤ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗਿ ਵਸਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਰਾਮਾਹ ਦੇ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ 'ਗੋਡ' ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਸੋਈ ਸੰਤੁ ਜਿ ਭਾਵੈ ਰਾਮ॥ ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਏਕੈ

ਕਾਮ॥ ਸੰਤ ਕੈ ਸੰਗਿ ਬਸੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸੰਤਹ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ॥ ਅੰਗ - ੮੬੭

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ, ਪ੍ਰਭੁ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਆਰ ਫਿੱਕਾ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਅਸਲ ਸੁਖ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਸਾਨੂੰ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੜ ਲਾ ਲਉ। ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਟਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿਆ ਅਹੰਕਾਰੁ॥

ਦਿਸਟਿ ਆਵੈ ਸਭੁ ਏਕੰਕਾਰੁ॥

ਅੰਗ - ੧੮੯

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਰਸ ਚਾਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਰਸ ਆਉਣ ਤੇ, ਉਹ ਅਨ-ਰਸਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾਂਘਦੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ, ਪ੍ਰਭੁ ਰਸ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ 'ਮਾਰੂ ਰਾਗ' ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀਆਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਉਪਰੰਤ ਦੂਈ - ਦਵੈਤ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਵਿਛੋੜਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਦੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਸ਼ਰਤ, ਆਪਾ ਭਾਵ ਦਾ ਤਿਆਗ ਹੈ। ਆਪਾ ਤਿਆਗ ਹੀ ਨ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ -

ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੋਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੁ ਹੀ ਜੀਵ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਰਖਿਅਕ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀ ਹੀ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼ਰਨ ਦਾ ਸੁਖ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਸੁਖ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਦਇਆ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਪਾ ਤਿਆਗ ਤੇ ਸ਼ਰਨੀ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੰਤਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਥਨ ਹੈ -

ਮੈ ਦਸਿਹੁ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤਹੋ ਕਿਉ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਾਈਆ॥

ਮਨੁ ਅਰਪਿਹੁ ਹਉਮੈ ਤਜਹੁ ਇਤੁ ਪੰਥਿ ਜੁਲਾਈਆ॥

ਅੰਗ - ੧੦੯੮

(-----)

ਆਤਮ - ਚਿੰਤਨ (ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ)

**ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।**

ਸ਼ਾਨ.....

**ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ।
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੬

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥**

ਅੰਗ - ੨੮੯

**ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।**

**ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੂੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥**

ਅੰਗ - ੮੨੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲੇ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਆਪ ਠੰਢ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਹਿਜ ਤਪ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਘਰ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਓਂ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ, ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਚਲਦੇ ਓਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਲ ਆਉਂਦੇ ਓਂ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

**ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰੁ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਹੈ।**

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਲਿਆ -

ਤਾਹਿ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ।

ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕੋਡੀ ਅਗੁਭਾਗ ਰਾਖੈ,...

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਭਾਵਨੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਇੱਕ ਕੋਡੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਕੋਡੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਡੀਆਂ ਦੀ ਪਾਈ ਬਣਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਿੰਨ ਪਾਈਆਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਬਣਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਪਾਈਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਆਨਾ ਬਣਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਓਡੀ ਨਿਗੂਣੀ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? -

ਤਾਹਿ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਉਹਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ। ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵਨੀ ਭਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਉਹ ਚੀਜ਼, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਆਇਆ, ਆਫੀਸਰ ਸੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਈਆਂ ਅੱਜ ਦੇ ਲੱਖ ਵਰਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੇਢ ਲੱਖ ਵਰਗਾ, ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਈਏ ਸੀ। ਉਹ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਾ। ਉਹ ਜੋੜਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕਰ ਦੇਣ ਪੈਸੇ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੱਗਣ ਇਹ। ਉਹ ਫੇਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖ ਹੀ ਲੈਣ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਈ ਆਈ, ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਦੂਰ ਖੜ੍ਹ ਗਈ ਬਾਹਰ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਮਾਈ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਲਿਆਓ। ਸੰਗ ਰਹੀ ਹੈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਨੇੜੇ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਜੋਬ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਮੈਲੀ ਜਿਹੀ ਲੀਰ ਕੱਢੀ, ਪੰਜ ਛੇ ਗੰਢਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੰਢਾਂ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ, ਉਹਦੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕੀ? ਪੰਜ ਪੈਸੇ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਕੱਢ ਕੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹੱਥ 'ਚ ਲੈ ਲਏ ਪੰਜ ਪੈਸੇ। ਕਦੇ ਇੱਕ ਹੱਥ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਹੱਥ 'ਚ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਦੂਏ 'ਚ, ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਆਫੀਸਰ ਸੀ ਜਿਹਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ, ਮੈਲੇ ਜਿਹੇ ਮਾਈ ਦੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੁੱਚੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੂਠੇ ਨੇ ਉਹ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਏਧਰ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਏਧਰ, ਥੱਲੇ ਰੱਖਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਉਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੀਗੇ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸੀ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਪੈਸਿਆਂ ਵਲ ਬਾਬਾ ਦੇਖਦਾ

ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਦੇਖਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਤੇ ਪੰਜ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਹੈ ਨਾ, ਇਹ ਏਸ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੁਆਇੰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਮਾਤਾ! ਤੂੰ ਦੱਸ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਉਮਰ 90 ਸਾਲ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਰੀਰ 'ਚ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਵਾਲੀਵਾਰਸ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ। ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਮਰ ਗਏ, ਘਰਵਾਲਾ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਇਹ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੱਚਾ ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਸਤਰ ਧੋ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਥਾਉਂ ਲਿੱਪ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਇਹਦੇ ਅਫਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਬੀਬੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਬੀਬੀਆਂ ਕਦੇ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਕੱਪੜਾ ਦੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਰਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੇਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਿਤੇ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੀਵਾਲੀ ਹੈ, ਦੁਸਹਿਰਾ ਹੈ, ਮਾਘੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੱਬ ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਸਾਲ 'ਚ ਜੁੜੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਈਏ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਜਾਈਦਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਓ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਖਾਲੀ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਾਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਝੋਲੀ ਭਰ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਗਰੀਬਣੀ ਸੀ, ਤਾਂਗੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦਸ ਮੀਲ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਿਆ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦਸ ਮੀਲ ਕਰਿਆ, ਅੱਜ ਵੀ ਦਸ ਮੀਲ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੀ ਹਾਂ, ਕੱਪੜੇ ਮੇਰੇ ਮੈਲੇ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਕ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਗਰੀਬਣੀ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਪੈਸੇ ਇੱਕ ਸਾਲ 'ਚ ਮੇਰੇ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਧੰਨ ਹੈਂ ਮਾਈ, ਧੰਨ ਹੈ ਤੂੰ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਬਈ ਤੂੰ ਦੱਸ, ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਤੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ 'ਚ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਬੋਲ ਬੋਲਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਪਾਜ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਈਏ ਸੰਗਤ 'ਚ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲਈ ਹੈ, ਅਰ ਕਿੰਨੀ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਕਸੂਰਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਪੈਸਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਚੁੱਕ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ।

ਭਾਵਨੀ ਭਗਤ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਪੈਸਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਤੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਭਾਵਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ ਨਾ -

ਤਹਿ ਗੁਰੂ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਗੁਰੂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਵਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਫਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਹ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਫਲਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਠੰਢ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਕਿੰਨੀ ਠੰਢ ਹੈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਆਉਂਦੇ ਓਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਥੇ ਆਪਾਂ ਕੁਛ ਬਚਨ ਸਮਝਣੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ 'ਸੰਸਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸੰਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਕ।

ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ

ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਸੰਕਾ ਕਹਿ ਲਓ, ਸੰਸਾ ਕਹਿ ਲਓ। ਇਹ ਸੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਕ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਸੁੱਤੇ ਦੀ ਰੈਣ ਸਾਰੀ ਲੰਘ ਗਈ,

ਆਈ ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਜਾਗ ਪਿਆਰਿਆ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਇਹ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਗਫਲਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ। ਇਹਨੂੰ ਜਾਗ ਨਾ ਆਈ, ਸੰਤਾ ਨੇ ਵੀ ਜਗਾਇਆ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੋਦਿਆ ਚਾਂਗੋਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੨੮

ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਲਓ, ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਬੜਾ ਭਾਰੀ problem ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ। ਉਹ ਤੱਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੀਤਾ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਅਨੇਕਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਉਹ ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੋਲੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ-ਵੱਖਰੀਆਂ, ਲੋ-ਆਉਟ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੱਖਰਾ-ਵੱਖਰਾ, ਲੋਕਿਨ ਗੱਲ ਇੱਕ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ

ਇਹ ਮੰਨਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਬੋਲੀ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਕਲਜੁਗ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ। ਚਲੋ, ਕਲਜੁਗ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਇਆ ਹੈ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦਾ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਇਨਸਾਨ। ਨਹੀਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਾਗਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ। ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜਗਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਹੈ ਸੰਸਾਰ। ਜਿਹਨੂੰ ਸੰਕਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਕੋਈ ਪੰਡਤ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰਾ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਰੱਬ ਹੈਗਾ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਭਾਈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ ਨਹੀਂ ਭੇਖ ਨਹੀਂ, ਚੱਕ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਪਾਤ ਨਹੀਂ, ਹੱਥ ਦੇ ਨਾਲ ਛੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਨੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੰਘਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਅੱਖ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਜਿਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕੋਈ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਹਵਾ। ਸਾਹ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਰੱਬ ਤਾਂ ਹੈਗਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਦਿਖਾਓ?

ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਝਗੜਾ ਲੂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਾਬੂ ਆਉਣਾ। ਤਾਜੇ-ਤਾਜੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਕੇ ਉਲਝਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਤ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਗ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਨੇ ਮੇਰੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਰੱਬ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਉਹ। ਦੂਸਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਅਗਾਹਾਂ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮੀ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਉਥੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਥੰਮ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਚੰਬੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਾਮ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਗਰਮ ਹੈ, ਗਰਮ ਨੂੰ ਗਰਮ ਨਾਲ ਚੰਬੋੜੇ ਨਾਲ ਕੀ ਸਜਾ ਹੋਈ, ਤੀਸਰਾ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਮ ਕਿਵੇਂ ਐਕਸ਼ਨ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਤਮਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ ਬਚਨ ਕਰੀ ਗਏ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਘੰਟਾ-ਦੇ ਘੰਟੇ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੰਤ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਸੰਤ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਖੌਲ ਹੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਥੇ ਰੋੜਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਰੋੜਾ ਉਹਦੇ

ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਸੰਤ ਕਾਹਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਆਇਆ ਹਾਂ ਇਹਨੇ ਮੇਰੇ ਰੋੜਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ਉਠਿਆ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਰਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਫੇਰ ਤੂੰ ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਰੋੜਾ ਮਾਰਿਆ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮੁੱਕੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰੇ। ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਰੋੜਾ ਮਾਰਨ 'ਤੇ?

ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਦਰਦ ਹੋਇਆ, ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਸੱਟ ਦਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਉਹ ਲੰਮੀ ਹੈ, ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਚੌੜੀ ਹੈ। ਕੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੁਸਕ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਗੀ ਤਾਂ ਸਹੀ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ?

ਨਹੀਂ।

ਸੁੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਛੂਹ ਸਕਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਫੇਰ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਤੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕੀ ਹੋਈ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਗੀ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ।

ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦੋ ਸਰੂਪ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੈਗਾ ਸਰਗੁਣ, ਇੱਕ ਹੈਗਾ ਨਿਰਗੁਣ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਮ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ 72 ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਕਿ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਸਰਗੁਣ ਦੇ? ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ? ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹੋਏ, ਕੀਹਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ? ਇਹ ਵੀ ਬੜੀ ਗੋਰਖਧੰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ!

ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਛ ਵੀ ਤੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਦੇਖੇਂਗਾ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹ ਦਰਖਤ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ। ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਟਾਹਣੀ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਤਣੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਣਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਦਰਖਤ ਕਿਹੜਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਰਖਤ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕਿਤੇ ਪੱਤਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਕਿਤੇ ਟਾਹਣੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪੱਤਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹੈਗਾ? ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਣੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਲਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਤ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦਰਖਤ ਤਾਂ ਦਿਖਾਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਉਰੇ ਹੱਟ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ ਇਹ ਦਰਖਤ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਮੈਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ, ਇਹ ਕੁੱਲ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਲ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਸੰਸਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬੁੱਧੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਰੱਬ ਦੇ-

ਏ ਨੇੜ੍ਹ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੨

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ਇਹ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ -

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇੜੁ ਅੰਧ ਸੇ

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਆ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੨੨

ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇੱਥੇ ਦਿਖਣ ਤੋਂ

ਕੁਛ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੰਨਣੇ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਜੀ, ਫਲਾਣਾ ਮੇਰਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਉਹ ਫਲਾਣੇ ਦਾ ਹੈ; ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਇਹਨੂੰ ਵਿਰਾਟ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ। ਦੂਜਾ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ ਪੀੜਾ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈਂ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ।

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ, ਉਥੇ -

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਬਈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਚਨ ਹੈ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਕਿ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਸੀਗਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਦਿ ਸਚੁ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਨਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨਾਦਿ ਜਿਹਦਾ ਆਦਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਆਦਿ ਹੋਇਆ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਜਦੋਂ ਆਦਿ ਹੋਇਆ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਦਿ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਰਚਣ ਲੱਗੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਆਦਿ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਹੁਣ ਇੱਕ ਸੰਸਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਸੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਗਈ -

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥

ਇਕਿ ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਕਢਿ ਲਇਅਨੁ ਆਪੇ ਲਇਓਨੁ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੬

ਸੰਸੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਰੋਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ। ਉਹ ਸੰਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸੇ 'ਚ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀਗਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ, ਅਨਾਦਿ ਵਿੱਚ ਵੀ ਓਹੀ ਸੀਗਾ, ਜਦੋਂ ਆਦਿ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿ ਸਚੁ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ਇੱਥੇ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਬਈ time & space ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣੀਆਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ, time & space ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। 'ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਵੀ ਸਚੁ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸਚੁ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਕੋਠੀਆਂ ਨੇ, ਆਹ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਚੰਗੇ ਨੇ, ਆਹ ਮੰਦੇ ਨੇ, ਯੁੱਧ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਨੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੌੜ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਸ ਗੱਲ 'ਚੋਂ

ਤੈਨੂੰ ਉਪਰ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ -

**ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥**
ਅੰਗ - ੬੧੦

ਇਹ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਜਿੰਨਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਸੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

.....**ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥** ਅੰਗ - ੧

ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਲਝੇ ਕੌਣ ਨੇ? ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਦ ਜਗੁ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਖਰ 'ਧੁੰਦ' ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਹਨੇਰਾ ਤਾਂ ਸੁਖਾਲਾ ਹੀ ਹੈ ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਦੀਵਾ ਜਾਲ ਦਿਓ, ਮੋਮਬੱਤੀ ਜਾਲ ਦਿਓ ਦੂਰ ਤੱਕ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਬਲਬ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਟ ਦਾ ਲਿਆਓ, ਜਿੰਨਾ ਚਾਨਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਓਗੇ, ਓਨਾਂ ਹਨੇਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਉਹਦੇ 'ਚ।

ਉਹ ਧੁੰਦ ਆਪ ਹੀ ਚਮਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦੇਖਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕੁਛ। ਸੋ ਉਹ ਧੁੰਦ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਪਈ ਹੋਈ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹੜੀ ਧੁੰਦ ਕੱਢੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ -

**ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥** ਅੰਗ - ੧

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਿਆਣੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਏ, ਛੇ ਸਾਸ਼ਤਰ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਰੀਅਨ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਫਸੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਫਸੇ ਰਹੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਰੱਬ ਜੇ ਹੈਗਾ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਰੱਬ ਤਾਂ ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਹੈ ਉਹਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਆ ਦੁੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ। ਵੈਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਨਫਰਤ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਈ। ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ? ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਤੱਤ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਇੱਕ ਤੱਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤੱਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ। matter ਕਹਿ ਲਓ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿ ਲਓ, ਮਾਇਆ ਕਹਿ ਲਓ, ਕੁਛ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਰੱਬ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇੱਕ ਤੱਤ ਹੋਰ ਹੈ ਇਹਦਾ। ਉਹ ਤੱਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਛਿਨ ਭੰਗਰ ਹੈ। ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਜਾਂ ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਬਦਲੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਆਹ ਬਾਂਸ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਫਟਾਫਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਸਾਡੇ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ -

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੁਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੭੨੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਦੁੱਖ ਵੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ। ਹੁਣ ਦੋ ਬਣ ਗਏ, ਇੱਕ ਮਾਇਆ ਬਣ ਗਈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਬਣ ਗਈ।

ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੮੭੭

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਸੰਤ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਹੈ ਮਾਇਆ, ਇੱਕ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਖਿਆਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਅਨਾਦੀ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਵੀ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵੀ ਆਦਿ ਨਹੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਇਆ ਵਗੈਰਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਪਸਾਰੀ ਹੈ -

**ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਚੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥**
ਅੰਗ - ੫੩੭

ਦੂਜਾ ਤੱਤ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਓ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਤੱਤ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਧੁੰਦ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਈ ਧੁੰਦ। ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈਗਾ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈਗਾ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹਨੂੰ ਸੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੬

ਸੰਸਾਰ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਬਣਿਆ ਹੀ ਸੰਸੇ ਤੋਂ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੰਸੇ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਜਿਹੜੀ development ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਦਮੀ ਦੇ mind ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਮਾਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਸਾਰੀ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਬੁਲਾ ਹੈ, ਬੁਲਬੁਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਹਵਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚੇਤਨ ਜਗਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਹਉਮੈ ਹੈ ਉਸ ਹਉਮੈ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਸਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਸੰਸਾ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਟੁੱਟਿਆ ਕਦੋਂ -

**ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ
ਸਭ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥** ਅੰਗ - ੧੨੧੮

ਜਦੋਂ ਦਰਸਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੰਸਾ ਉਤਰਿਆ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਤਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੰਕਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਮਟਕ ਚਾਨਣੇ 'ਚ ਮੰਜੇ ਦੇ ਕੋਲ ਰੱਸੀ ਪਈ ਹੈ

ਵਲ ਖਾਧੇ ਹੋਏ। ਹੁਣ ਸੰਸਾ ਕੀ ਪਿਆ ਕਿ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਗਏ, ਨਾ ਥੱਲੇ ਪੈਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਉੱਠ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਕਿੰਨਾ ਦੁੱਖ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਡਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਰੱਸੀ ਦਾ ਸੱਪ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਹਨੂੰ ਸੰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਸੀਗਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। 'ਸੰਸਾ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੈ' ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੌਂ ਗਏ, ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਸਾਨੂੰ, ਅਸਲੀ ਤੱਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਕਲੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸੌਂ ਗਏ। ਹੋਇਆ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ' ਉਮਰ ਲੰਘ ਗਈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ, ਆਪਣੀ ਵੀ ਮੇਰੀ ਵੀ ਲੰਘ ਗਈ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਲੰਘਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਹੁਣ ਸੰਸਾ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾ ਜਾਵੇ ਕਿਵੇਂ? ਉਹ ਸੰਸਾ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਸਾਧਨ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਇਹ mind ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਖਿਆਲ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਕ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਬਦਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਇਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸੰਸਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਹਉਮੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਓ। ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਹੋਈ ਕਿ ਸੰਸਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਹਉਮੈ ਐਸੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੁਲਬੁਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਪਾਣੀ ਤੋਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਰਮ ਚੇਤਨ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਜਦੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਨਾ ਜੀਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਨੰਦ ਨੇ। ਅਨੰਦ 'ਚ ਇਹ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਨੰਦ ਕਿੰਨੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਗਿਆ, ਥੱਲੇ ਉਤਰ ਕੇ ਇਹ ਹੇਠਲੀ ਪਉੜੀ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਅਕਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਮਨ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਉਤਰਿਆ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਇਹ ਆਹ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਅੰਨਮਈ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸਰੀਰ ਦਾ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਸੀ ਉਹ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆ ਰਹੀ। ਉਹ ਬੁੱਝ ਗਈ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਹੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ back to source ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ -

**ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੭੫

**ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਪਰਿ ਗਈ ਭੂਮਿ ਬਿਕਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉੇ ਮਾਂਦੀ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ ॥**
ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਜਿਵੇਂ ਸੁਆਹ ਬਣਦੀ ਹੈ ਨਾ ਭੱਠ ਦੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਇਹਦਾ ਗੁਆਚ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਜੀਵ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਵੀ ਸਮਝ ਲਈਏ ਕਿ ਮੈਂ ਜੀਵ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਈ ਜਮਾਤਾਂ ਉਪਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਥੱਲੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਸਮਝਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸੰਸਾ ਐਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੬

ਸੋ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੈਨੂੰ ਪੀੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਏਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਰੋੜਾ ਮਾਰਿਆ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਦੋ ਘਸ਼ੁੰਨ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਚਲਦੇ ਨੇ।

ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਾਮੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਰੌਰਵ ਨਰਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਗਰਮ, ਉਹ ਵੀ ਗਰਮ।

ਤੂੰ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸੰਸਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਰਗਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਗੁਲਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਨੇਕ ਕਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਮਸ਼ੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਫਲਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੁਈਆਂ ਹਿੱਲੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਰਿਆ। ਮੁੱਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੇ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਜੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੀ, ਉਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਜੂਨਾਂ 'ਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਥੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੬

ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਲੱਗ ਗਈ। ਕਾਲਸ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਹ ਤੂੰ ਹੁਣ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ ਬਾਹਰ। ਰੱਬ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ

ਕਾਈ ਨਹੀਂ ਮਿਟਣੀ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੂੰ ਆਪਾ ਨਹੀਂ ਚੀਨਣਾ, ਆਪਾ ਚੀਨਣ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਾ ਚੀਨਣ ਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ advance stage ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿ ਆਤਮ ਚੀਨਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ।

ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਆਪਾ ਕਿਵੇਂ ਚੀਨੀਦਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। who am i?

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ?

ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ। ਤੇਰਾ ਹੈਗਾ ਸਰੀਰ ਇੱਥੋਂ ਤੋਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ। ਇਹੀ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਹੀ ਹਾਂ।

ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਜੀ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ 'ਚ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕਨ ਨੇ ਆਹੀ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੁਆਮੀ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਡਰਸ ਲਿਖਾ ਦਿਓ। ਉਹਨੇ ਐਡਰਸ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਗਏ ਹੀ ਨਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਫੇਰ ਆਇਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਨਾ ਮੈਂ wait ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਐਡਰਸ ਗਲਤ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਮੁੜਨਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਮੁੜਨਾ ਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਫੇਰ ਨਾ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਅੱਜ ਫੇਰ wait ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰਾ ਐਡਰਸ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਖੜ੍ਹ ਜਾ ਇੱਥੇ। ਜੇ ਤੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਵੱਢ ਕੇ ਉਥੇ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਨੇ। ਸਮਝ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ। ਤੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਵੱਢ ਕੇ ਉਥੇ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਫੇਰ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਏ ਤਾਕਤ, ਤੇਰੀ ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਉਤੇ ਸਿਰ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਈਏ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੀ ਕਹੇਂਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਪਿਆਰਿਆ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ ਆਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਕਦੇ ਸੋਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਪਾ ਚੀਨਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਦਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਨੇ, ਮਨ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਹੜੀ

ਹੈ? ਅੱਖਾਂ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਕੰਨ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ। ਮੂੰਹ ਹੈਂ, ਜੀਭ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਚਲੇ ਫੇਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਹੋਏਂਗਾ? ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗ ਨਾ ਕਰ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਛ ਕਹਿ ਨਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਾਣ ਮੇਰੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਾਣ ਤਾਂ ਹਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ ਮਨ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਮਨ ਹੋਵੇਂਗਾ? ਜਾਹ ਸੋਚ ਬੈਠ ਕੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਹੋਰ ਹੈ ਕੀ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮਨ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਟਿਕਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਨ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬੁੱਧੀ ਹੋਏਂਗਾ? ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬੁੱਧੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ 'ਚ ਆ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬੁੱਧੀ ਮੇਰੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਫੇਰ ਚਿੱਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੈ, ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਨਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਓਹੀ ਹੋਇਆ, ਅਹੰਭਾਵ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੈ ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਕੇ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਇਹ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਤਮਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ।

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਸੰਸਾ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਭਰਮ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ

ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਜਿਹੜੀ ਆਤਮਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ ਤੇ ਮਮਤਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਤੂੰ ਮੈਂ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਣ ਕੇ ਤੂੰ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਚਲਿਆ ਚਲ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ reverse ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੇਰੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਫੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ -

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੮

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਇੱਕ ਤੂੰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪਰਛਾਵਾਂ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੫੦

ਤੂੰ ਪਰਛਾਵਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ, ਪਰਛਾਵਾਂ ਤਾਂ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਸੱਤਾ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਕਿਰਨ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਹੈ awareness ਆਉਂਦੀ ਹੈ। awareness ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। am. ਜਿੱਥੇ। ਆ ਗਈ, ਉਥੇ my ਵੀ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਇਹਨੂੰ ਹਉਮੈ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹਨੇ ਸੰਸਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਸੰਸੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਨੀਂਦ ਹੈ। ਨੀਂਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰ ਕਾਹਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਸਦਾ ਹੈ -

ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਜਿਵੇਂ ਫੁੱਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੀਸੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਹਰ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਓਹੀ ਹੈ -

ਸੇ ਅੰਤਰਿ ਸੇ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੁਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਇਹ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾ

ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵੀਂ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਿਹਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਥਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਥੱਲੇ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਥਾਉਂ ਮਿਲਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹੋਰ ਨੇ। ਜੇ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਥਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਥਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ-

ਅੰਤਰਿ ਗੁਰੁ ਆਰਾਧਣਾ ਜਿਹਵਾ ਜਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ ਸੁਣਈ ਸੁਣਾ ਗੁਰੁ ਨਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਦਰਗਹੁ ਪਾਈਐ ਠਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੫੧੭

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੰਸਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਪਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੭

ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋਰ ਹੈ, ਲਹਿਰਾਂ ਹੋਰ ਨੇ ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਤਾਂ ਹੋਈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਜਲ ਤੇ ਊਠਹਿ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ ॥

ਕਨਿਕ ਭੂਖਨ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਰੰਗਾ ॥

ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ ॥

ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੩੬

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੰਸੇ ਦੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੪

ਹੁਣ ਆਪਾ ਕਦੋਂ ਚੀਨਾਂਗੇ ਜੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਚੀਨਣ ਲੱਗ ਜਾਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਹ ਜਦੋਂ ਅਵਸਥਾ ਆਉਣੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ

ਗਿਆ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੀਰ ਬੁੱਧਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਖੁਦਾ ਕਾ ਅਰ ਰੂਹ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਤ ਕਾ ਔਰ ਦਿਨ ਕਾ ਜੈਸੇ।

ਹੁਣ ਉਹ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ? ਰਾਤ ਤਾਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਿਲਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੇਲ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮਿਲ ਗਏ, ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਰਿਹਾ ਫੇਰ? ਜਾਂ ਰਾਤ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਨ ਹੈ। ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਣ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਚੇਲੇ ਸੀ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਿਆ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਜ਼ੂਰ! ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਕਾ ਅਰ ਰੂਹ ਕਾ ਮੇਲ ਕੈਸੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਝੂਠ ਕਾ ਅਰ ਸੱਚ ਕਾ ਜੈਸੇ। ਫੇਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿ ਝੂਠ ਤੇ ਸੱਚ ਤਾਂ ਦੋ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਾਂ ਸੱਚ ਹੋਏਗਾ, ਜਾਂ ਝੂਠ ਹੋਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਝੂਠੇ ਹਾਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ। ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ ਓ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੁਸੀਂ ਝੂਠੀ ਮੈਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਝੂਠ ਹੈ ਹਨੇਰਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿਸ ਸੰਸੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਖੋਚਲ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਪਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਹ ਇਹਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਈ ਤੁਸੀਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗੋ, ਜਾਗ ਕੇ ਬੈਠੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚੱਲੋ ਇਸ ਪਾਸੇ। ਇੱਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਖਬਰੇ ਇੱਕ ਜਨਮ, ਦਸ ਜਨਮ ਵੀਹ ਜਨਮ। ਫੇਰ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਗਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਫੇਰ ਕੋਈ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੁਆਲਿਟੀ ਹੈ -

.....**ਪ੍ਰਭੂ ਘਾਲਿਆ ਕਿਸੈ ਕਾ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨ ਗਵਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੮੫੯

ਜਿਹੜੀ ਘਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਲਈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ, ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਿ ਆਪ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪੁੰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਵਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਚੋਰ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਅੱਗ 'ਚ ਜਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਹ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਜਮਦੂਤ ਖੋਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਖੋਹ ਲਵੇ। ਇਹ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਨੇਕ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ, ਨਾਮ ਜਪ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ

ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਉਠ ਖੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਲਏ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਬਦਲ ਲਿਆ। ਸਰੀਰ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬੈਂਕ ਬੈਲੰਸ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ, ਰੱਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਗਿਆ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਓ। ਬਾਕੀ ਰਸਤਾ ਐਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਇੱਕ ਵਾਲ ਜਿੰਨੀ ਲਕੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਰੁਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਰੁਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਨਾਰਦ ਰੁਕਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹੇ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਹਿ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਹੁਣ ਲੰਘਦਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਕਮਾ ਕੇ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪਾਂ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਚਲੋ ਐਤਕੀਂ ਨਹੀਂ, ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਸਹੀ, ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮ ਲੰਘ ਹੀ ਗਏ ਸਾਡੇ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਬੀਜ ਬੀਜ ਰਹੇ ਓ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਓ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਓ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਓ, ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਓ। ਇਹਦੀ ਹਉਂ ਨਾ ਧਾਰੋ। ਜੇ ਹਉਂ ਧਾਰ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਇਹ convert ਹੋ ਗਿਆ ਫਲ ਵਿੱਚ। ਜੇ ਹਉਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਧਾਰਦੇ, ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਜੋ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਇਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਭਵੀ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਲਾਇਨ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਆਪੇ ਗੁਆ ਬੈਠਣਾ ਹੈ, ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦਾ ਫਲ ਮੰਗ ਬੈਠਣਾ ਹੈ ਇਸ ਨੇ। ਫਲ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕੋਈ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਔਖ, ਸੌਖ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਵੱਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਓ ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ। ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਮਿਲੇਗਾ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਫੇਰ ਅਗਲਾ ਮਿਲੇਗਾ ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਅਖੀਰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਆ ਹੀ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਉਹ ਲਕੀਰ ਟੱਪ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੪

ਇਹ ਭਰਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪਈ ਹੋਈ ਕਾਲਖ ਹੈ, ਇਹ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੬

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 'ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੀਬੀ ਦੇਦੇ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦੇਦਾ ਜੀ (ਭਾਗ ਦੂਜਾ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਮੇਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕੋਈ ਰਾਮ ਦਾ ਪਿਆਰਾ।
ਮਧੁਸੂਦਨ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥

ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨਾ ॥
ਕੋਈ ਸਜਣੁ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਵਡਭਾਗੀ
ਮੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ ਦਸੈ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਜੀ ਭਾਲਿ ਭਾਲਾਈ ॥
ਕਿਉ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਿਲੈ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥
ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਖੋਜੁ ਦਸਾਈ
ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ੨ ॥
ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਖਵਾਲਾ ॥
ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਦੀਨ ਕਰਹੁ ਪਤਿਪਾਲਾ ॥
ਮੇਰਾ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ
ਗੁਰ ਜਲ ਮਿਲਿ ਕਮਲੁ ਵਿਗਸੈ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥
ਮੈ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਦੇਖੇ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ॥
ਮੇਰੇ ਮਨ ਤਨਿ ਵੇਦਨ ਗੁਰ ਬਿਰਹੁ ਲਗਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਗੁਰੁ ਮੇਲਹੁ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਰਹਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼
ਤੋਂ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਓ। ਬੋਝੀ
ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ
ਕੇ ਸਰਵਣ ਕਰਿਓ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਬਹੁਤ
ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਸਾਨੂੰ ਘੁੰਮਦਿਆਂ ਨੂੰ -

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਗਈ - ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ।
ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗ ਪਵੇ। ਬਿਰਹੁ ਜਾਗ ਪਵੇ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ
ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਨਹੀਂ
ਲਗਦਾ, ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ
ਮਿਲਣ ਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗੁਆ
ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾ
ਆਇਆ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਂਦੇ
ਨੇ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹਾਂ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ
ਖਰੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਲਿਖਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।
ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਏ?
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਸਰੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।
ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਨਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਬੁੱਝੀ
ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਅਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ, ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ
ਬਣਿਆ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ, ਖੋੜੇ ਨੂੰ ਕਦੇ
ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਖੋੜਾ ਬਣ ਜਾ। ਬੈਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ
ਕਿ ਤੂੰ ਬੈਲ ਬਣ ਜਾ। ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹਦੇ
ਵਿੱਚ ਭੇਤ ਹੈ। ਬੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ
ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ
ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਬੜੀ
ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ
ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ
ਅਜੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਹੈਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ,
ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਸੁਣਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ
ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪੇ
ਹੀ ਦੇਖਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਤਿ ਹੈ ਜਦੋਂ
ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਢੇ ਰਾਖਸ਼ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਸੀਸ਼ਾ ਕੱਢ ਕੇ
ਲਿਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੀਸ਼ਾ
ਜਾ ਕੇ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ
ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ
ਲੱਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਸੀਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਕੱਢ ਕੇ
ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਬਾਰ-ਬਾਰ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲੈ ਤੂੰ ਕਿ ਇਹ
ਸੀਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਕੋਡਾ! ਤੂੰ ਸੀਸ਼ਾ ਕੱਢ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ
ਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੈਂ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੰਕਾਰੀ
ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਹ
ਰਾਕਸ਼ਸ਼ ਹੋ। ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਰਾਕਸ਼ਸ਼ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸੇ
ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ
ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ। ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ
ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਬੈਠਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਆਪਣੀ
ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ
ਸਰੀਰ ਦਾ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਰਾਕਸ਼ਸ਼ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਖਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦੇਣੇ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕਿਤੇ ਉਧਾਰ ਵੀ ਹੋਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ,

ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਕੇ ਰੁਕਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ, ਸ਼ਰਾਪਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਉਧਾਰਦਾ ਫਿਰੇਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੋਏਗਾ। ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਆਏਗੀ ਮੈਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਸੀਸ਼ਾ ਲੈ ਲੈ। ਇਹ ਸੀਸ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਹ ਓਹੀ ਹੋਏਗਾ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਏਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਮਾਸ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਜ਼ਰੂਰ। ਪਰ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਧਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਹੋਰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਾਨਵਰ। ਆਹ ਸੀਸ਼ੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਕੁੱਕੜ ਸੀ, ਕੋਈ ਸੂਰ ਸੀ, ਕੋਈ ਬੱਕਰਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਕਈ ਪਸ਼ੂ ਸੀ।

ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਸਰੀਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਮਤੇ ਖਿਆਲ ਕਰਿਓ ਕਿ ਆਦਮੀ ਬਣ ਗਏ, ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਗਏ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਸਰ ਹੈ। ਬੜਾ ਸਿੱਧਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ।

ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹਨੇ ਮੰਤਰ ਦਾ ਫੇਰ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੰਤਰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸਦਾ ਜਨਮ ਪਿਰਕਾਰਯੋਗ, ਸੌ ਵਾਰੀ ਫਿੱਟੇਮੂੰਹ ਕਹੀ ਜਾਓ ਤੇ ਐਸਾ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕੂਕਰਹ ਸੂਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੬

ਕੂਕਰਹ (ਕੁੱਤਾ), ਸੂਕਰਹ (ਸੂਰ), ਗਰਧਭਹ (ਗਧਾ), ਸਰਪਨਹ (ਸੱਪ), ਕਾਕਹ (ਕਾਂ), ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ। ਜਿਹਨੂੰ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਬੜੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋਏ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਧਾਰਨਾ - ਆਵਨ ਨੂੰ ਜਗ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਨੇ, ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁਢੋਰ।

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਓਂ, ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਢੋਰ ਨੇ। ਢੋਰ ਉਹ ਹੁੰਦੇ

ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲ ਢੋਂਦੇ ਨੇ। ਗਧਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਸੇ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜ਼ਾਹਰਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝ ਸਕਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਘੇਰ ਲੈਣਗੇ। ਵਿਘਨ ਘੇਰ ਲੈਣਗੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਘੇਰ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਫੇਰ? ਮਨੁੱਖ ਬਣੋ, ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਫੇਰ ਦੇਵਤਾ ਬਣੋ। ਗੁਰੂ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਵਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਕੀੜਾ, ਉਹ ਇੱਕ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੀੜਾ ਹੀ ਉਹਦਾ ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭ੍ਰਿੰਗੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੈ ਗੁਰੂ, ਇੱਕ ਆਮ ਸਾਧਾਰਣ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਇਹਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੇ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਵੀ, ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੀਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ।

ਖਾਲਸਾ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਅੱਧੇ ਨੂੰ ਨੇ। ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖਾਲਸਾ -

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ

ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗ ਜਾਵੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਫੇਰ ਖਾਲਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਉਂ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਖਾਲਸਾ ਰੱਖ ਲਈਏ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਦਵੀ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਜਿਹਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲਓ। ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ।

ਇੱਕ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਚਲੇ ਗਏ ਉਥੇ ਰਿਵਾਜ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਹਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਿਮਾਰ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕੋਹੜ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਨੂੰ, ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਹੜ ਹੈ ਮੈਂ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਤੇ ਜੀਉਣ ਦਾ ਫਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਜੀਵੈ ਨਹੀਂ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਜਿਹਨੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦਏਗਾ, ਫੇਰ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਉਮਾਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਣਾ। ਢੰਡੇਰਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਆਓ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪੁਲਿਸ ਘਰ-ਘਰ ਫਿਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਜਿੰਨੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਲਾਣਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਫਲਾਣਾ ਚੰਦ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ; ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਓ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਉਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਐਵੇਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਪੁੱਛ ਬੈਠੀ ਪੁਲਿਸ, ਇੱਕ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਾਲ ਹੈਗਾ, ਤੇਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਚੁੱਪ-ਚਾਂਦ ਹੈ। ਲੁਹਾਰ ਹੈ ਉਹ ਲੁਹਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਬੜੇ ਆਦਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਭਾਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ। ਨਾ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹਾਂ ਨਾ ਮੈਂ ਸੰਤ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਲੈ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਬਣਾ ਇੱਕ ਲੱਕੜੀ ਦਾ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਇਹਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਗਲੀ ਰੱਖ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਹੇਠਾਂ ਪਾਣੀ ਡੁੱਲੇ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਤੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ। ਇਹਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜਲ ਇਹਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਉਹਦੀ ਤਾਸੀਰ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋਏਗੀ ਕਿ ਇੱਕ ਤੂੰ ਕੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੋਗੀ ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਣ ਸਭ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹਦਾ ਨਾਚੇ ਹੋਏ ਦਾ ਜਲ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਤੀਰਥ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ-

**ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।
ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ।**

ਉਹ ਤਾਂ ਪਦਵੀ ਹੈ -

**ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੇ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥**

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਜਿਸਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਤਮ-ਮੰਡਲ 'ਚ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨਮਨੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਆਉਣਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਧੰਨ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹਨੇ ਬੁੱਝ ਲਈ ਗੱਲ -

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਬੁੱਝਦਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝਦਾ, ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਆਓ। ਮਨੁੱਖ ਬਿਰਤੀ 'ਚੋਂ ਦੇਵ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਆਓ। ਦੇਵ ਬਿਰਤੀ 'ਚੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣੋ। ਜਮਾਤਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਤਰੱਕੀਆਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਲਰਕ ਹੈ, ਫੇਰ ਐਸਿਸਟੈਂਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਐਸਿਸਟੈਂਟ ਸੈਕਟਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਡਿਪਟੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਚੜ੍ਹਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਤੇ। ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਨੇ, ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਂਕ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਤੇ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਏਗੀ -

ਹਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਜੀ ਭਾਲਿ ਭਾਲਾਈ ॥

ਕਿਉ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮਿਲੈ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

ਖੋਜਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਿਤੇ ਮਿਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ -

ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਖੋਜੁ ਦਸਾਈ

ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਸੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਆਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸਾਡਾ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰਿਆ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਨੇ, ਸਤਿ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗਤ ਹੋਏਗੀ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੨

ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਉਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕਿ

ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੋਦਾ ਲੈ ਲਵੇ -

**ਹਰਿ ਕੀ ਕਥਾ ਹੋਤ ਹੈ ਜਹਾਂ,
ਗੰਗਾ ਬੀ ਚਲ ਆਵਤ ਤਹਾਂ।**

ਉਹ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਓ ਸੰਗਤ ਮਿਲੇ,
ਭਾਗਹੀਣ ਨਾ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ।**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸੰਗਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਿ ਬੋਲੀ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਭਾਵੈ
ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ਜੀਉ ॥ ੨ ॥
ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਸੰਗਤਿ ਪਾਵਹਿ ॥
ਭਾਗਹੀਨ ਭ੍ਰਮਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵਹਿ ॥
ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫

ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਵੀ ਬਚਨ ਜੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਜਾਏ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

**ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
ਭਾਗਹੀਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਹੀ ਪਾਇਆ
ਮਨਮੁਖੁ ਗਰਭ ਜੂਨੀ ਨਿਤਿ ਪਉਦਾ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫

ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੰਮਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪ ਸਾਨੂੰ ਨਮੂਨਾ ਦੇ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪ ਜਦ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ, ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਕੇ ਕੁਛ ਦਿਨ ਬਿਰਾਜੇ। ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੁਣ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੋਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ 25-26 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਐਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਛ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਟਿਕ ਗਏ। ਨਹੀਂ ਟਿਕੇ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕੇ। ਰਾਜੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਸੁਧਰਸੈਨ ਕੋਲ ਮਹਾਰਾਜ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿਓ, ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਬੈਰਾਗ ਕਰੇ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਟਿਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਠਹਿਰੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਨ! ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ, ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ, ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ, ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਇੱਥੋਂ ਰਹਿ ਸੰਗਤ ਕਾਇਮ ਕਰ। ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਣੀਂ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੂੰ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ

ਅਸੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਲੇਕਿਨ ਇੱਥੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੱਪਰ ਬਣਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ। ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ, ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ, ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ, ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ, ਸਭ ਨੂੰ ਜਿੰਨੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਮ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਸੋਝੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠ ਰਹੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਆਵਹੋ ਵਣਜਾਰਿਓ! ਸੋਦਾ ਕਰ ਲਓ ਹਰੀ ਨਾਮ ਦਾ।

ਨਾਮ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ। ਰਸਤੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੋ ਕੁਛ ਕੋਈ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇੱਛਿਆ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸੋਦਾ ਕਿੱਥੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ -

ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਅਪਾਰੁ ਹੈ ਅੰਦਰਿ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਉਦਾ ਜੋ ਕਰੇ ਹਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੯

ਸੋਦਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਮਾਲ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੁਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਐਸਾ ਨਾਮ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੯੧

ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੁਟਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਉਦਾ ਜੋ ਕਰੇ ਹਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ ਵਣਜੀਐ ਹੀਰੇ ਪਰਵਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੯

ਹੀਰੇ ਤੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਵਣਜਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ -

ਕਾਇਆ ਜਿ ਹੋਰੈ ਥੈ ਧਨੁ ਖੋਜਦੇ ਸੇ ਮੂੜ ਬੋਤਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੂਰਖ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਬਾਹਰ ਖੋਜਦੇ ਨੇ। ਕਾਇਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। -

ਸੇ ਉਭਤਿ ਭਰਮਿ ਭਵਾਈਅਹਿ ਜਿਉ ਝਾੜ ਮਿਰਗੁ ਭਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਜਿਵੇਂ ਮਿਰਗ ਦੀ ਨਾਭੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ਬੂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਸਤੂਰੀ ਦੀ। ਉਹ ਝਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਦੇ ਕੇ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਇਹ -

ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ

**ਜਿਸ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ॥
ਗੁਰਜ ਰਤਨ ਵਿਚਿ ਲੁਕਿ ਰਹੇ
ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਕੁ ਕਵੈ ਖੋਤਿ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਆਹ ਖੂਹ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਰੇਤੇ 'ਚ। ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਰੇਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਚਲ ਕੇ ਟਿੱਬਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੂਹ ਥੱਲੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਮਾਰੂ ਹੋ ਗਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਰੋਕ ਲਈ ਟਿੱਬੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, 40-50 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ, ਲੇਕਿਨ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਖੂਹ ਹੈ ਕਿਤੇ। ਉਹ ਖੂਹ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੇਤਾ ਹੀ ਰੇਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਓਡ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਬੱਕਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਿਆਣੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਖੇਤ 'ਚ ਖੂਹ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕੱਢ ਦਿਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਹ ਬੱਕਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਗੇੜੇ ਖਿਲਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਥਾਉਂ 'ਚ ਜਿਵੇਂ ਫਲੂ ਚਲਾਈਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਖੂਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਵਿਚ ਦੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੀਆਂ, ਖੂਹ ਦੀ ਮੈਣ 'ਤੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਥੇ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ, ਆਹ ਟਿੱਬੇ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਲਓ, ਇਹਦੇ ਥੱਲੇ ਐਸ ਥਾਉਂ ਖੂਹ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਖੋਤ'। ਤੇ ਜਦੋਂ ਪੁੱਟਦੇ ਨੇ ਹੇਠੋਂ ਖੂਹ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ 'ਗੁਰਜ ਰਤਨ' ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਹਰੇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਹ ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਨੂੰ ਖੋਤ ਕੇ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਨਾਮ ਰਤਨ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਅੰਦਰਲੀ। ਬੰਦ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹੀ ਫੇਰ ਦਿਸਿਆ ਕੀ? -

**ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥
ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣਨ ਸਰੋਤਿ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੯

ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇੱਕੋ ਸੁਣਿਆ, ਮਨ ਨਾਲ ਵੀ ਇੱਕੋ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੇਖ ਲਿਆ -

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਸਚੁ ਸਚੇ ਤੇਰੀ ਹੋਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੦

ਬੁੱਧ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੁਧਿ ਹਰਿ ਲਈ ਮੇਰੀ
ਬੁਧਿ ਬਦਲੀ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ॥**

ਗਾਅੰਗ - ੩੩੯

ਰੱਬ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਪੇ ਹੀ ਕਹੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕੋਈ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿਖਾਓ ਅੰਦਰਲੇ ਨਾਮ ਨੂੰ। ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਲੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਓ ਖੁਲ੍ਹਣੇ ਜੰਗਾਲੇ ਹੋਏ ਜਿੰਦਰੇ।
ਬਿਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਿਆ ਤੋਂ।**

**ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜਿਆ ॥ ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ ॥
ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ ॥ ਤੇਤੋ ਲਵਿਆ ॥
ਬਹੁ ਭੇਖ ਕੀਆ ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਆ ॥
ਸਹੁ ਵੇ ਜੀਆ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ॥
ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਇਆ ਸਾਦੁ ਗਵਾਇਆ ॥
ਬਹੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ ॥
ਬਸਤੁ ਨ ਪਹਿਰੈ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਹਰੈ ॥
ਮੋਨਿ ਵਿਗੁਣਾ ॥ ਕਿਉ ਜਾਗੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੁਣਾ ॥
ਪਗ ਉਪੋਤਾਣਾ ॥ ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਕਮਾਣਾ ॥
ਅਲੁ ਮਲੁ ਖਾਈ ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ ॥
ਮੂਰਖਿ ਅੰਧੈ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕਿਛੁ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ ॥
ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ॥
ਅੰਧੁ ਨ ਜਾਣੈ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੇ ਸੋ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸੋ ਪਾਏ ॥
ਆਸ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਗਿਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਨੇ ਕਰਮ ਜੇ ਆਦਾਮੀ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਖਟੁ ਸਾਸਤ ਬਿਚਰਤ ਮੁਖਿ ਗਿਆਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੮

ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ -

**ਪੂਜਾ ਤਿਲਕੁ ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨਾ ॥
ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਆਸਨ ਚਉਰਾਸੀਹ
ਇਨ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੀਉ ॥ ੨ ॥**

ਅਨਿਕ ਬਰਖ ਕੀਏ ਜਪ ਤਾਪਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੮

ਸੈਂਕੜੇ ਬਰਖ ਜਪ ਤੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ -

ਗਵਨੁ ਕੀਆ ਧਰਤੀ ਭਰਮਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੮

ਇੱਕ ਥਾਉਂ ਟਿਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਰਾਤ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ। ਇੱਕ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਗਿਆ -

**ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਹਿਰਦੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ
ਜੋਗੀ ਬਹੁੜਿ ਬਹੁੜਿ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - ੯੮

ਕਹਿੰਦੇ ਹੇ ਜੋਗੀ! ਇੱਕ ਖਿਨ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਨੱਠਣ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਖੁੱਲਿਆ ਕਰਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ -

ਪ੍ਰੀਅਰ ਤਾਪ ਗੇਰੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੮
ਗੇਰੂਏ ਕੱਪੜੇ ਰੰਗਾ ਲਏ, ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ -

ਅਪਦਾ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਨਸਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਦੇਸੁ ਛੋਡਿ ਪਰਦੇਸਹਿ ਧਾਇਆ ॥

ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲੇ ਲੈ ਆਇਆ ॥

ਕਾਨ ਫਰਾਇ ਹਿਰਾਏ ਟੁਕਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਕੰਨਾ ਪੜਵਾ ਲਏ ਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਟੁੱਕ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਂਗੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਨ ਤੇ ਚੁਕਾ ॥

ਬਨਿਤਾ ਛੋਡਿ ਬਦ ਨਦਰਿ ਪਰ ਨਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਘਰਵਾਲੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਬੱਚੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਪਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਲ ਫੇਰ ਮਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਵੇਸਿ ਨ ਪਾਈਐ ਮਹਾ ਦੁਖਿਆਰੀ ॥ ੫ ॥

ਬੋਲੈ ਨਾਰੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਮੇਨੀ ॥

ਅੰਤਰਿ ਕਲਪ ਭਵਾਈਐ ਜੋਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਅੰਦਰ ਕਲਪਨਾ ਪਈ ਹੈ ਬੇਅੰਤ, ਜੂਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥

ਪੁਛਹੁ ਸਗਲ ਬੇਦ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪੮

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛ ਲਓ ਜਾ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ -

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਥੱਕ ਗਏ ਸੀ, ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਦਾ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਜੋਗੀ ਨੇ, ਸਿੱਧ ਨੇ, ਨਾਥ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧ ਨੇ, ਸੂਫੀ ਨੇ ਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ। ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣਵਾਲੇ ਨੇ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਗਾਇਤ੍ਰੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਚਾਲ ਪੈ ਗਈ ਤੁਰੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਨਦੀ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਉਥੇ ਛੱਪਰ ਪਾ ਲਏ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਸਾਰੇ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗੱਲ ਉਡਦੀ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜੱਥੇ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਲੋਕਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਜਨਸ ਨੂੰ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੱਟੜਾਂ ਦੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ, ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਦੇ, ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ; ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜ਼ਿਲਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਦੂਰ ਤੱਕ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੀ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਲੰਕਾ ਤੱਕ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਬਈ ਆਹ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ ਗੱਲ, ਜੇ ਚਾਰਾਜ਼ੋਹੀ ਨਾ ਕਰੀ ਕੁਛ ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਗਿਆ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਣ ਲੋਕ ਸੰਤ ਹੈ, ਦੁਸਰਾ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਦੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਵੰਡੇਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ, ਬਈ ਕੋਈ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਨੀਏ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕੂੜੇ ਜਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਭਾਉਂਦਾ ਨਾ ਸੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।**

ਜਿੰਨੇ ਪਾਖੰਡੀ ਹੋਣਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਭੇਖੀ ਹੋਣਗੇ, ਜਿੰਨੇ ਵਲ ਫਲ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਝੂਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਕੇ ਆਪਣਾ ਇਕੱਠ ਵਗੈਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਦੋਂ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਜਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਕੂੜ ਵਰਤੈ ਸਚੁ ਨ ਭਾਵਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੬

ਉਹਨੂੰ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ -

ਜੇ ਕੇ ਬੋਲੈ ਸਚੁ ਕੂੜਾ ਜਲਿ ਜਾਵਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੬

ਜੇ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨੇ। ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਓ, ਧਾਗੇ ਤਵੀਤ ਕਰਾਉਂਦੇ ਓ। ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਲੈਂਦੇ ਓ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਹਿ ਜਾਏ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਭੂਤਾਂ ਵਾਲੇ ਘਟ ਗਏ। ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕੰਮ ਇਹ। ਮੈਨੂੰ ਹਵਾ ਘੇਰਦੀ ਹੈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਦ ਰੂਹ ਘੇਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਬਦ ਰੂਹ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬਿਠਾਲ ਲੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈ, ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਰ ਪਾਠ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ ਲਓ ਜੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨੇੜੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਬੈਠਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਲਪਨਾ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਹਿਮਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਦ ਤੂੰ ਬਣ ਗਿਆ 'ਸਭਿ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ' ਜੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਕਿਉਂ ਵਹਿਮ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵਹਿਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ 'ਚ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਦੁੱਖ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਫੇਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਫਾਰਮ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ ਫਾਰਮ ਤੋਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਥੇਰਾ ਵੱਡਾ ਫਾਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਫਾਰਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਸਿੰਘ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਐਵੇਂ ਹੀ। ਆਪਣਾ ਹੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਿੰਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੇਰ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ,

ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਸੱਚ ਹੋਏਗਾ ਉਹਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਗੇ
 ਝੂਠ ਵਾਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਉਹ
 ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਜਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਕੂੜ ਵਰਤੈ ਸਚੁ ਨ ਭਾਵਈ ॥
 ਜੇ ਕੋ ਬੋਲੈ ਸਚੁ ਕੂੜਾ ਜਲਿ ਜਾਵਈ ॥
 ਕੂੜਿਆਰੀ ਰਜੈ ਕੂੜਿ ਜਿਉ ਵਿਸਟਾ ਕਾਗੁ ਖਾਵਈ ॥**

ਅੰਗ - ੬੪੬

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੂੜ ਖਾ ਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ
 ਬੇਇਮਾਨੀਆਂ, ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਰੱਜਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ
 ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਰੱਜਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਾਂ ਬਿਸਟਾ ਖਾ ਕੇ ਰੱਜਦਾ ਹੈ
 ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾਲ ਰੱਜਦਾ ਹੈ -

**ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸੋ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਈ ॥
 ਹਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਿ ਕੂੜੁ ਪਾਪੁ ਲਹਿ ਜਾਵਈ ॥**

ਅੰਗ - ੬੪੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੂੜ
 ਦਾ ਪਾਪ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਲਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਕਠੋਰ ਹਰਿ ਸੇ ਬਹਹਿ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੪

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ
 ਨਰਮ ਨੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਛੱਡਦੇ ਨੇ, ਰਾਹ
 ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ, ਭੁੱਖ ਨੂੰ, ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ
 ਜਾਣਦੇ, ਤੁਛ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਸੰਗਤ 'ਚ ਜਾਹ ਉਥੇ ਤੈਨੂੰ ਹੱਲ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਕੂੜਿਆਰ ਹੈ, ਕਠੋਰ ਚਿੱਤ
 ਵਾਲਾ ਉਹ ਬੰਨੇ ਨਾਲ ਬੰਨਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ, ਮਜ਼ਾਲ
 ਹੈ ਕਦੇ ਪੈਰ ਧਰ ਜਾਏ। ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਏ ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਕਈ
 ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ
 ਕਠੋਰ ਚਿੱਤ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਹਾਲੇ ਚੱਕਰ ਖਾਣੇ ਨੇ
 ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਕੁੱਤੇ ਬਿੱਲੇ ਬਣਦੇ ਫਿਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ-

ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਕਠੋਰ ਹਰਿ ਸੇ ਬਹਹਿ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
 ਬੈਠਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਓਥੈ ਸਚੁ ਵਰਤਦਾ ਕੂੜਿਆਰਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੩੧੪

ਉਥੇ ਸੱਚ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਣੀ ਹੈ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਠੱਗੀ
 ਨਾ ਕਰੋ। ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਨਾ ਲਓ, ਧੋਖੇ ਨਾ ਦਿਓ। ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣੇ
 ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ
 ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਚੁ ਧਰਮੁ ਨਹੀ ਭਾਵੈ ਡੀਠਾ ॥

ਝੂਠ ਧੋਹ ਸਿਉ ਰਚਿਓ ਮੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੬

ਝੂਠ ਦੇ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ,
 ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੰਨੇ ਕੂੜਿਆਰ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ
 ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਸਜਿਦ
 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ
 ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਜਾੜ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਬਸਤੀ
 ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦਰਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ
 ਚਲਦਾ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗਣ ਨਹੀਂ ਕਿ ਡੈਮ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਭਰ
 ਕੇ ਦਰਿਆ ਚਲਦੇ ਸੀ, ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ
 ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲ ਹੀ ਜੰਗਲ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ
 ਵੀਹ-ਵੀਹ, ਚਾਲੀ-ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਭਾਏ, ਕਿਉਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨਾ ਮਸਜਿਦ
 ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਾਏ, ਨਾ ਮੰਦਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਾਏ। ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾ ਭਾਏ।
 ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ
 ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਮਲੇਛ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ
 ਉਹਨੂੰ ਕਾਫਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਂਝਾ ਮਹਾਝ ਗਿਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ।
 ਸਾਂਝੇ ਮੁਫਾਦ ਦੇ ਉਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਬਾਨਣੂੰ
 ਬੰਨੇ ਇਹਦਾ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਤਾਂ ਬਹਿ ਗਿਆ ਇਥੇ ਮੱਲ ਕੇ।
 ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ ਜਿਹੜਾ ਇੱਥੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ।
 ਆਹ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਉਹ ਕਰੋੜੀਆ ਹੈ ਕਰੋੜ ਚੰਦ ਹੈ ਉਹਦਾ
 ਨਾਉਂ। ਲਾਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਈਏ,
 ਉਹਨੂੰ ਕਹੀਏ ਕਿ ਉਠਾਲ ਦੇ ਤੂੰ ਉਥੋਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਅੱਡਾ
 ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰੋੜ ਚੰਦ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
 ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ
 ਇਲਾਕਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਗਣਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋ।
 ਸਾਰੇ ਮੁਕਦਮੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੁਲਿਸ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ
 ਤੇ ਆਹ ਕੁਫਰ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਥੇ ਕਾਇਮ ਹੋ ਰਿਹਾ
 ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੜ੍ਹ ਕਿਹੜਾ ਕੁਫਰ ਦਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਨਕ? ਜਿਹਨੂੰ ਕੁਰਾਹੀਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ,
 ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਈਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਖੱਤਰੀ ਹੋ ਕੇ।
 ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਪਠਾਣ
 ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਪੀਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ।
 ਸਾਰੇ ਸਿੱਜਦੇ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋਗੀ
 ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੈਰਾਗੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਆ ਰਹੇ
 ਨੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਪੁੱਠੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ
 ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ। ਨਾ ਤੀਰਥ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਬਰਤਾਂ
 ਦੀ, ਨਾ ਜਨੇਊ ਦੀ, ਨਾ ਤਿਲਕ ਦੀ, ਉਧਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਨੂੰ
 ਵੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ
 ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ।
 ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਖੱਤਰੀ
 ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਠਾ ਕੇ ਛੱਡੂੰ ਇਹਨੂੰ।

ਵੈਰ ਧਾਰ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆਉਂਦੇ
 ਨੇ ਸਾਰੇ, ਜਿੰਨੀ-ਜਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯਾਦ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹਦੀਆਂ

ਤੁਕਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਇੱਥੇ ਫਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਘਰ-ਘਰ ਫਿਰ ਕੇ ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਾਨੂੰ ਵਜਾ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਛ, ਬਗਲੀ ਪਾਈ ਹੁੰਦੀ ਕੋਈ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਟੱਪੇ ਯਾਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਟੱਪੇ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਈ ਸਾਂਈ ਲੋਕ, ਉਹ ਟੱਪੇ ਗਾਉਂਦਾ-ਗਾਉਂਦਾ ਇਹਦੇ ਘਰ ਮੁਹਰੇ ਜਦੋਂ ਗਿਆ ਕਰੋੜੀਏ ਦੇ ਉਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਰੱਬ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦਾ ਨੀ,
ਜਿੰਦੇ ਘਰ ਭਜਨ ਹਿਸਾਬ ਮੁਕਾਈਏ।
ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥
ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥
ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥
ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥
ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੩**

ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸੀਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਦੇਖੋ, ਆਹ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਜਰਾਈਲ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਧਰਮਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ ਦੇਖੋ ਟੱਪੇ ਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਸੁਣ ਹੀ ਰਹੇ ਸੀ ਦੂਸਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਫੇਰ ਆ ਗਈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,
ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।
ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥
ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥
ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥
ਬਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੯੬੪

ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫਕੀਰ ਸਾਂਈ! ਅੰਦਰ ਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਗਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਭੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਾਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜੋ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਅਜਰਾਈਲ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਮੰਦਰ ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਪੂਜਾ ਦੇ ਬਾਉਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਚਾਹੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਚਾਹੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹ। ਪਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲ ਮਨ ਨੂੰ ਲਾ ਸਿੱਧੀ ਨਮਾਜ਼ ਨਾ ਪੜ੍ਹ। ਗਲਤ ਨਮਾਜ਼ ਬੇਅਦਬੀ ਹੈ।

ਜੇ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਉਹਦੀ। ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਨਠਾਈਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸਮਝ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਦੇ। ਇਹ ਚਿੱਤ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਕਿਵੇਂ ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਮਾਰੇ target ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਗੁਲਜ਼ਰੀ 'ਚ ਨਾ ਮਾਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨੰਬਰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਜੀ, ਪਾਠ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲਏ। ਓ ਭਾਈ! ਪਾਠ ਜਿਵੇਂ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਓ। ਫੇਰ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤਰ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼, ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਮਨ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਕਰੇ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੇਰਾ ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਇਕਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਦੌੜਦਾ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਖਰ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਾਰੇ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅੱਛ! ਦੰਦ ਕਿਰਚਦਾ ਹੈ, ਜੋਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਗੱਲ ਸੁਣ। ਕਹਿੰਦਾ ਨੱਠ ਜਾ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ। ਉਠਾ ਕੇ ਹਟਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਜ਼ਮੀਨ ਰੋਕਣੀ ਸੀ। ਨਾ ਇਹਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ, ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਇਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਥਰਾ ਥਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਬਰੇਤੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਦਰਿਆ ਘੱਟ ਗਹਿਰਾ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਵਿਧਾ ਸੀ। ਸੋ ਕੁਛ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਉਥੇ ਠਹਿਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਅਸਥਾਨ ਮਹਾਤਮਾ ਕਿਉਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਰਹੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਥਾਨਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੇ ਉਹ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਤਰੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ। ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਫੇਰ ਸੋਟੇ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ। ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਲੜਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਹੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੇਣਾ ਕਰਿਆ ਕਿ ਆਹ ਛੇ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ? ਆਹ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਕੂੜ ਬਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਅਸੀਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੂੰ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਾਂ ਕਰ ਲਓ ਫੇਰ ਬਾਹਰਲਾ ਕਰ ਲਿਓ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੋਇਆ ਬਾਹਰਲਾ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਸੋ ਇਹ purpose defeat ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਸੀ ਸਤਿਸੰਗ ਮੰਡਲ ਉਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਰਹੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਗਈ ਆਈ ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਠੀਕ ਹੈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਿਖਣਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਕੂਲ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਨੇ ਜੇ ਉਹ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ, ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਬਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਜੰਗਲੀ ਰੁਚੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਈ ਗੱਲ। ਪਬਲਿਕ ਦਾ ਪੈਸਾ ਗਲਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਹੀ ਨਤੀਜਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰ ਸਕੇ। ਓਹੀ ਮਾਰ-ਖੋਰ ਬਿਰਤੀਆਂ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਓਹੀ ਕਪਟ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਓਹੀ ਝੂਠ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਾਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ, ਸੰਗਮਰਮਰ ਲਾ ਕੇ, ਲੇਕਿਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਇਹ ਲੋਚਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਟਿਕਣ, ਅਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਅਗਲਾ ਸਬਕ ਲਈਏ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਭਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਵੈਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁਰਖ ਬੰਦੇ।

**ਸੰਤਾ ਨਾਲਿ ਵੈਰੁ ਕਮਾਵਦੇ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਮੋਹੁ ਪਿਆਰੁ ॥
ਅਗੈ ਪਿਛੈ ਸੁਖੁ ਨਹੀ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਵਾਰੋ ਵਾਰ ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਦੇ ਨ ਬੁਝਈ ਦੁਬਿਧਾ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ ॥
ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨਾ ਨਿੰਦਕਾ ਤਿਤੁ ਸਚੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਿਹੁਣਿਆ ਨਾ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਪਾਰਿ ॥**

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਨਾ ਏਧਰ ਦੇ ਤੇ ਨਾ ਓਧਰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਮਾ ਕੇ। ਨਾ ਅੱਗੇ ਸੁਖ ਹੋਏਗਾ, ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹੋਏਗਾ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਰਬਾਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਪਸ਼ੂ ਮਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਬੱਚੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ।

ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਖ ਲਓ, ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਨੇ -

ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਰਾਜ ਤੇ ਹੀਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੦

ਸੋ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੇ ਵਿਰੋਧ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਹੀਂ ਭਾਵਦੀ ਸਤਿਸੰਗ ਨਿੰਦਕਾਂ ਨੂੰ।

**ਕਾਉ ਕਪੂਰ ਨ ਚਖਈ ਦੁਰਗੰਧਿ ਸੁਖਾਵੈ।
ਹਾਥੀ ਨੀਰਿ ਨੁਵਾਲੀਐ ਸਿਰਿ ਛਾਰੁ ਉਡਾਵੈ।
ਤੁੰਮੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਜੀਐ ਕਉੜਤੁ ਨ ਜਾਵੈ।
ਸਿਮਲੁ ਰੁਖੁ ਸਰੇਵੀਐ ਫਲੁ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ।
ਨਿੰਦਕੁ ਨਾਮ ਵਿਹੁਣਿਆ ਸਤਿਸੰਗ ਨ ਭਾਵੈ।
ਅੰਨਾ ਆਗੈ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਸਾਥੁ ਮੁਹਾਵੈ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੩੫/੨

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਉਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਸੁਗੰਧੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਗੰਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ਟਾ ਆਦਿਕ 'ਤੇ ਜਾਏਗਾ। ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਨਵਾ ਦਿਓ ਤੇ ਫੇਰ ਛਾਰ (ਮਿੱਟੀ) ਉਤੇ ਪਾ ਲਏਗਾ। ਤੁੰਮੇ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਮਿੱਠੇ ਸਰਬਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੰਜੀ ਜਾਓ ਕੁੜਤਣ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸਿੰਮਲ ਰੁੱਖ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੇਵ ਕਰ ਲਓ, ਉਹਦਾ ਫਲ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਵੀ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਨੇਤ ਹੈ ਪੱਕੀ ਕਿ ਨਿੰਦਕਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ-ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਿਆ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਮਰਨਾ ਪਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਕੰਸ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਿਆ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਸਭ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ।

ਅੰਨਾ ਆਗੈ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਸਾਥੁ ਮੁਹਾਵੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੩੫/੨

ਆਪ ਵੀ ਡੁੱਬਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥ ਨੂੰ ਵੀ ਡੁੱਬੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਬੜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਅੱਛਾ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਗਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਗਾਉਣੇ ਵੀ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਪਰਗਣੇ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕੇਗਾ। ਲਾਹੌਰ ਤੱਕ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗਾਉਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਇੱਥੋਂ ਉਠਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਪਰਗਣੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰਨ ਦੇਣਾ। ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਰਾਜ ਮੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਮੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਦਾ ਮੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਕਤ ਦਾ ਮੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੱਗ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਜ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਠੱਗਿਆ ਪਿਆ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪੰਜਾਂ ਠੱਗਾਂ ਨੇ ਠੱਗ ਗਿਆ ਜਗ ਸਾਰਾ,
ਬਚਿਆ ਨਾ ਕੋਈ ਜਗ 'ਤੇ।**

**ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥
ਏਨੀ ਠਗੀਂ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥
ਏਨਾ ਠਗਨਿ ਠਗ ਸੇ ਜਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰਮਾ ਬਾਹਰੇ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਮੁਠੇ ਜਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੮੮**

ਸੋ ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਜਿਸਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੈ, ਰਾਜ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ, ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ, ਪੈਸੇ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ।

ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਟਰੈਕਟਰ ਲੈ ਆਵੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਦੂਜਾ ਹੈ ਵਧੀਆ। ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫੋਰਡ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਚਾਹੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਕਾਰ ਨਾਲ ਆ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੈਸੇ ਹੋ ਜਾਣ ਚਾਰ, ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇਗਾ। ਗਰੀਬ ਹੈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਨੂੰ ਕੀਹਦਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਹੀਂ ਭਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨੀ ਹੈ? ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਉਜਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਤਾਕਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਨਾ ਅੱਗਾ ਨਾ ਪਿੱਛਾ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੀਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹਦਾ ਵੀ ਹੱਥ ਬਹੁਤ ਡਾਹੜਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਸਦਿਆ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਜੜਿਆ ਨੂੰ ਵਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਿਆ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੇਠਾਂ ਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਲਾਂ 'ਚ ਥਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਥਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਪਿਆਰ। ਨਾ ਕੋਈ ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਏ ਨੇ, ਉਹ ਕੰਮ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠ ਕਰਾਈ ਜਾਣ ਉਹਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਟਿੱਬੇ ਨੇ। ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਮੀਂਹ ਪਵੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ। ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਗਿੱਲ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਹੇਠਾਂ ਆ ਕੇ ਨੀਵੇਂ ਖੇਤਾਂ 'ਚ, ਚਾਹੇ ਧਾਨ ਬੀਜ ਲਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ 'ਚ ਗਿੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਤੇ ਮੱਕੀ ਬੀਜਣ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹਿਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ ਕਰਦੇ -

**ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੮੯**

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੀਗੇ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਹਰਨਾਖਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਰਗੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕੌਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਚਲਾ ਲਈਆਂ ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਦੁਖੀ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹਟਾ ਸਕਦਾ। ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਅਟੱਲ ਨੇਮ ਹੈ, ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੁਛ। ਬੇੜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗਲੀ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਅਜੇ। ਜਦੋਂ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬੇੜਾ ਡੁੱਬਣਾ ਹੀ ਡੁੱਬਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਟਾਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਲੀਲਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਹੇਠਲੇ ਉਤੇ, ਕਦੇ ਉਤਲੇ ਹੇਠ। ਤੇ

ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਫੁੱਲਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੇੜਾ, ਫੇਰ ਡੁੱਬਦੇ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਸਕਿੰਟ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਥੱਲੇ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਗਰਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਡਿਆਈਆਂ,
ਖਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਗੇ।**

**ਫਰੀਦਾ ਗਰਬੁ ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਡਿਆਈਆ ਧਨਿ ਜੋਬਨਿ ਆਗਾਹ ॥
ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਧਣੀ ਸਿਉ ਟਿਬੇ ਜਿਉ ਮੀਹਾਹੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੩**

ਜਿਵੇਂ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗਿੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਏਥੋਂ ਹੱਥ ਮਲਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੂਰਖ ਰਾਵਣ ਕੀ ਲੈ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ? ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਪਾਇਆ, ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੁਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਆਦਰ ਕਰਦਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ। ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਲੈ ਗਿਆ ਕੁਛ ਉਹ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਰੋੜੀਆ ਛੋਟੇ ਇਲਾਕੇ ਪਰਗਣੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ, ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਲੋਧੀਆਂ ਦੇ। ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਸਭ ਕੁਛ ਖੋਹ ਲਏ। ਲੇਕਿਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਇਹ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਗਣੇ 'ਚ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧਰਨ ਦਿੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇਵਾਂ ਨਾ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੇ। ਇਹ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਤੁ ਜਤੁ ਗੰਢੀ ਸਤੁ ਵਟੁ ॥
ਏਹੁ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੧**

ਇਹ ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਜੇ ਕੁਲ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਮੌਖਿਕ ਨਿਹਚਾ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਚ ਨਿਹਚਾ ਤੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣੀਆਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲਏ, ਆਪ ਚੜ੍ਹਿਆ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦੇਵੇ ਕਿ ਜਾਓ ਉਠਾਲ ਦਿਓ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਦੇਖੂੰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਚਲਦਾ-ਚਲਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਉਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਈ ਦੋਦਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਦੋਦੇ ਰਾਣੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਉਹਦਾ। ਰਾਣੀ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਰਾਣੀ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬੱਝਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ।

ਸੋ ਉਸ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਆ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਕਿੱਧਰ ਹੈ ਨਾਨਕ ਤਪਾ? ਇਹ ਬੀਬੀ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਈ ਕਿ ਕਾਹਦਾ ਰੋਲਾ ਗੋਲਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੱਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰੇ, ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰੋੜੀਆ ਸਾਹਿਬ! ਉਹ ਸਾਧੂ ਫਕੀਰ ਨੇ ਉਹ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਓ ਜਾਂ ਵੈਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਓ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠਣ ਦੇਣਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਕਾ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲੰਘਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਿਣ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਥੇ ਛੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਜਾਓ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਅਸੂਲ ਇਹ ਚਲਿਆ ਆਇਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ਜਿਸਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ।

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥

ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ

ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥

ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੦

ਬੀਬੀ ਵੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਹੋਰ ਬੀਬੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹਦੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਟਟਿਆਣਾ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਲੜਨ ਚੱਲਿਆ ਹੈ। ਰੋਕਿਆ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਹਿੰਦੀ ਵੀਰਾ! ਸੂਕਦੀਆਂ ਕਾਂਗਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਿਟਕ ਨਹੀਂ ਡਾਹੀਦੀ, ਰੋੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਜਾਹ-ਜਾਹ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਰਾਖਾ!

ਸੋ ਕੁ ਗਜ਼ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਬੁਰੇ ਇਰਾਦੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਐਸ ਕਰਾਂਗਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਠਾਵਾਂਗਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ। ਘੋੜਾ ਇੱਕ ਦਮ ਤਬਕਿਆ, ਅਲਫ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਗਿਰਦੇ ਦਾ ਪੱਟ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਹਾਏ-ਹਾਏ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡੋਲੀ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ, ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੇ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਗਏ। ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਵੀ ਬੁਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਉਹਦੇ

ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਖਾਕ ਵਿੱਚ ਰੁਲਦਾ ਜੀ,
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਦੇਖੀ ਬਣ ਕੇ।**

ਜੋ ਵੀ ਦੇਖ ਕਰੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਾ ਕਉ ਰਾਖੈ ਰਾਖਣਹਾਰੁ ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਗੁ ਕਰੇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੮

ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ।

ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਨ ਜੋਹੈ ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨ ਪੋਹੈ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਜਪੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਨਿੰਦਕ ਕੈ ਮੁਹਿ ਲਾਗੈ ਛਾਰੁ ॥ ੧ ॥

ਰਾਮ ਕਵਚੁ ਦਾਸ ਕਾ ਸੰਨਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੮

ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਉਹ ਉਹਦੀ ਸੰਜੋਐ ਹੈ ਕਵਚ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ ਦਾ, ਨਾ ਟੂਣੇ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਮੰਦ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਤਿਸੁ ਪੋਹਤ ਨਾਹਿ ॥ ਜੋ ਜੋ ਗਰਬੁ ਕਰੇ ਸੋ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੮

ਜਿਹੜਾ-ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰੇਗਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਖਤਮ ਸਮਝੋ। ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜੋ ਜੋ ਗਰਬੁ ਕਰੇ ਸੋ ਜਾਇ ॥

ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣਾਇ ॥ ੨ ॥

ਜੋ ਜੋ ਸਰਣਿ ਪਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਸੋ ਦਾਸੁ ਰਖਿਆ ਅਪਣੈ ਕੰਠਿ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੮

ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕੰਠ ਨਾਲ, ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜੇ ਕੋ ਬਹੁਤੁ ਕਰੇ ਅਹੰਕਾਰੁ ॥

ਓਹੁ ਖਿਨੁ ਮਹਿ ਰੁਲਤਾ ਖਾਕੁ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੮

ਖਾਕੁ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਖਾਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤਾ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਚੁਟਕੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਐਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ।

ਹੈ ਭੀ ਸਾਚਾ ਹੋਵਣਹਾਰੁ ॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰ ॥

ਅਪਣੇ ਦਾਸ ਰਖੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੮

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੁਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਮੁਰਖ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ, ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਪਠਾਣ ਉਹ ਐਨੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਿਆ ਕਰੇ। ਦੇਖੋ, ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਇਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਦੇ। ਬੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਪਰਵਾਹ ਹੜ੍ਹ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਪਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਸੰਤ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੰਦਕ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੋਲ-ਬੋਲ ਕੇ ਮੈਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੁਫਤ ਦਾ ਸੇਵਕ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਭਾਈ! ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਾਣੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ।

ਉਹ ਪਠਾਣ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਬੋਲ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੂੰਹ ਵਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਸੰਗਤ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕਰੋ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ। ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਮੂੰਹ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੀੜਾ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦਰਦ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਿੱਥੇ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕਿਉਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਜਾਹ, ਸ਼ਰਨ ਫੜ ਲੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਚਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਿੰਦਕ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੇ ਕਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਸੰਤਸੰਗਿ ਨਿੰਦਕੁ ਭੀ ਤਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੯

ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਦਿਆਲੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਰੱਖਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ?

ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਂ?

ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੀਂ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ।

ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਹ, ਉਥੇ ਮੂੰਹ ਧੋ ਲੈ, ਕੁਰਲੀ ਕਰ ਲੈ। ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ।

ਕੁਰਲੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ, ਅੱਲਾਹ-ਅੱਲਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਜੁਬਾਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ।

ਉਹ ਚੱਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਖਹਿੰਦੇ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,

ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੇ।

ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ॥

ਭਗਤ ਮੁਖੇ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥

ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹਿੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਆਪ ਦੇ ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਭਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਉਣਾ ਕਿ ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉਥੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾਂਗੇ। ਦੋ ਦੋ ਦਿਨ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਦਿਨ, ਹਫਤਾ-ਹਫਤਾ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਸੀਗਾ।

ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਐਸਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਲਾਈਟ ਆਏਗੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲਦਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋਏਗਾ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਬਈ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਰਨ ਵਿਰੋਧ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿੰਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਠੋਕਾ ਹੀ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਦਾ। ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਗਲ-ਗਲ ਕੇ ਮਰੇ ਸਾਰੇ, ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾਂ। ਪਚ-ਪਚ ਕੇ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆਂ ਕਰਦੇ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵੀ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਚਲੇ ਗਏ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ, ਹੁਣ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹਦੇ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਆਉਂਦੇ ਓ ਟਰਾਲੀਆਂ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ, ਹੁੰਦੇ ਨਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਰੀ।

ਸੋ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਦੇ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਲੰਘਿਆ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ, ਭਾਈ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬੋਲੀਆਂ ਮਾਰਿਆ ਕਰਨ। ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਲੰਘ ਆਉਣ। ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਕੁੱਤੇ ਬੜੇ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣੇ। ਦੇਖ ਲਓ ਕੁੱਤਾ ਕਿਵੇਂ ਮਗਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਦੇਣੇ, ਬੱਚਿਆਂ

ਦੇ ਚੱਕ ਮਾਰਨੇ। ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਭਾਈ, ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਸਤਾ ਆਉਂਦਾ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਹ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਛੱਡ ਦਿਓ ਤੁਸੀਂ ਉੱਤੇ ਦੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਪਿੰਡ ਕੋਈ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ਹੀ ਨਾ। ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਦੀ ਆ ਜਾਓ।

ਉਹ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਦੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਹ ਕੁੱਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਉਥੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆਉਣਾ ਫੇਰ ਕੁੱਤੇ ਛੱਡ ਦੇਣੇ।

ਫੇਰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਦੇਖੋ, ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਈਆਂ ਦਾ, ਚੱਕ ਵੱਢੇ ਪਏ ਨੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਖੂਨ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਅਤਿ ਦਾ ਤੇ ਰੱਬ ਦਾ ਵੈਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਰਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ,
ਖਹਿੰਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ।**

**ਓਇ ਲੋਚਨਿ ਓਨਾ ਗੁਣੈ ਨੋ ਓਇ ਅਹੰਕਾਰਿ ਸੜੰਦੇ ॥ ਓਇ
ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜਾ ਭਾਗ ਧੁਰਿ ਮੰਦੇ ॥ ਜੋ ਮਾਰੇ ਤਿਨਿ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਸੇ ਕਿਸੈ ਨ ਸੰਦੇ ॥**

ਵੈਰੁ ਕਰਹਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ ਧਰਮ ਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ ॥

ਜੋ ਜੋ ਸੀਤਿ ਸਰਾਪਿਆ ਸੇ ਫਿਰਹਿ ਭਵੰਦੇ ॥

ਪੇਡੁ ਮੁੰਦਾਹੂੰ ਕਟਿਆ ਤਿਸੁ ਭਾਲ ਸੁਕੰਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਭਾਈ, ਆਪਾਂ ਜਿਹਦੇ ਹੈਗੇ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਹੁਣ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਇਆ ਕੀ? ਜਿਉਂ ਮਰਨ ਲੱਗੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦੇ। ਰੋਜ਼ ਮਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਬਰਾਂ ਪੁੱਟਦੇ ਹੀ ਖੱਕ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਿੰਡ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਬਚਿਆ ਉਹ ਮਾਂ ਨੱਠ ਕੇ ਆ ਕੇ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਪੀਰ ਜੀ! ਪੀਰ ਜੀ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਜੜ੍ਹ ਰੱਖ ਲਓ ਪਿੰਡ ਦੀ। ਪਿੰਡ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ, ਇੱਕੋ ਨਰ ਬਚਦਾ ਹੈ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਨਾਉਂ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਅਜੇ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਅੱਲਾ ਬਖਸ਼ ਰੱਖ ਲੈ। ਅੱਲਾ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਾਹ, ਬਚ ਜਾਏਗਾ ਇਹ। ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰਿਓ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਹਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਐਕਸ਼ਨ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਸਫਾਇਆ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਏਗਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੱਟ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਹੱਡੀ ਨਾਲ ਹੱਡੀ ਜੁੜ ਗਈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਚਲੋ ਉਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ-ਕੀ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਣਾ ਉਹਨੇ। ਉਹ ਫੇਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਆਇਆ ਉਥੇ, ਦੋਦੇ ਪਿੰਡ। ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲੱਤ ਤੁੜਾ ਲਈ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹਨੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਘੋੜਾ ਐਵੇਂ ਤੁਬਕ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਇਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਦਿੱਸਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਆ ਕੇ। ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ। ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਦੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਘੋੜਾ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਹੋਸ਼ ਕਰ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਤੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਸਭ ਕੁਛ ਤੇ ਨਾ ਤੂੰ ਹਿੱਕ ਡਾਹ ਵਗਦੀ ਕਾਗ ਦੇ ਉਤੇ। ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਕਰੀਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਵੀਰਾ! ਉਹ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੂੰ ਵੈਰ ਨਾ ਕਰ। ਤੂੰ ਨਿਮਰਤਾ 'ਚ ਆ। ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਕੌਣ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੋਦੇ ਦੇ ਘਰਵਾਲੀ।

ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ। ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ, ਵਾਗਾਂ ਫੜੀਂ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਕਹਿੰਦੀ, ਤੁਰਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਤੁਰ ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨੂੰ। ਘੋੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੋਰਦਾ? ਚੁੱਪ ਕਰਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।

ਦੁੱਖ ਪੈ ਗਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੋਚੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਲੱਤ ਹੀ ਟੁੱਟੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਬਣਵਾਉਂ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਤੁਰਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਕਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾਈਦਾ ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗ। ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਹ।

ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਜਿਹੜਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਣੇਗੀ ਦਾਰੂ,
ਸੁੱਖ ਤੇਰੇ ਰੋਗ ਹੋਣਗੇ।**

**ਦੁਖ ਦਾਰੁ ਸੁਖ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥
ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾ ਮੈ ਨਾਹੀ ਜਾ ਹਉ ਕਰੀ ਨ ਹੋਈ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਏ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਆਕੜਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ ਲੈ, ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਸਦੇ ਉਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਵੋਂ। ਕੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆਲ ਓ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਵਿਚਾਰ।

ਇੱਕ ਫਲ ਨਹੀਂ, ਬੇਅੰਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਲਹਿਰੇ ਬਹਿਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵਿਘਨ ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼। ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਵੀ, ਪੁੱਤ ਵੀ, ਹਾਸੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ, ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੯

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਬੁਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੋਂ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਇੱਥੇ ਦੋ ਰਸਤੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੰਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੰਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚ ਪਰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ੨੫ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਉਹ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਓਲਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲ ਜਾਏਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਐਸੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ। ਇੱਥੇ ਅਰਦਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਗਈ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਉਹ ਦੇਗ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹਦੀ। ਮੁੜ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿ ਆਏ ਨੇ ਜਾਂ ਅਗਾਹਾਂ ਗੱਲ ਪੁੱਛੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਇਹ ਜੇ ਗੁਰੂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਅਗਾਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅਗਾਹਾਂ ਵੀ ਸਾਡਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨੌਕਰੀ ਮੰਗ ਕੇ ਹੀ ਹਟ ਗਏ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਓਹੀ ਬੰਦਾ ਜੋ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ ਪੀਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਪਿੱਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੈ ਮੇਰਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਕੰਮ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕੰਮ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਤੇ ਆ ਕੇ ਲਿਖ ਗਏ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ। ਜਮਾਂ ਹੀ ਮੁਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਮਨ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਮਨਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਮਨਮੁਖ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁੱਖ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਮਨਮੁਖੁ ਦੁਖ ਕਾ ਖੇਤੁ ਹੈ ਦੁਖੁ ਬੀਜੇ ਦੁਖੁ ਖਾਇ ॥

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮੈ ਦੁਖਿ ਮਰੈ ਹਉਮੈ ਕਰਤ ਵਿਹਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੭

ਹਉਮੈ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਠ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਐਨਾ ਕੁਛ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਰੀ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਅਗਾਹਾਂ ਰਸਤਾ ਪੁੱਛਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਨਮੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਨੇ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਦਾਤਾ,

ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਜਾਣ ਕੇ।

ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੬

ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਉਹਦੇ। ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਤ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਮਿਹਰ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਚੰਗੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਕਦੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਏ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ, ਹੱਥਕੜੀ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਹਥਕੜੀ ਜਦੋਂ ਪੈਂਦੀ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਪੁੱਤਰ ਮੰਗਿਆ, ਜਦ ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਆਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਪੈ ਗਈ। ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦੌੜਦਾ ਹੀ ਆਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਫੇਰ ਦਾਤਾਂ ਹੀ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਭਰ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਵੀ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਾਤਾਂ ਵੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਦੁੱਖ ਦਾਰੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁਖ ਦਾਰੂ ਸੁਖ ਰੋਗੁ ਭਇਆ ਜਾ ਸੁਖ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੬੯

ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਬੰਦ ਇਹਦੀਆਂ। ਆਕੜ ਲਹਿ ਗਈ ਸਾਰੀ। ਹੁਣ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਏਗਾ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਹੁਣ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ ਕੀ, ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਏ ਅੰਦਰ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ।

ਓਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕ੍ਰੋੜੀਆ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਇਹ ਮੋਹਰਾ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਦੁੱਖ। ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਚਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ -

ਸਿਲਾ ਸੰਤੋਖ ਪੀਸਣੁ ਹਥਿ ਦਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੭

ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਸਿਲਾ ਹੋਵੇ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਦਾਨ। ਇਹ ਹੈਗਾ ਪੀਸਣਾ।

ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹੁ ਨ ਫੀਜੈ ਦੇਹ ॥ ਅੰਤ ਕਾਲਿ ਜਮੁ ਮਾਰੈ ਠੇਹ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫੮

ਕਹਿੰਦੇ ਜਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੇਹ ਕਰਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ -

ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਖਾਹਿ ਗਵਾਰ ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤੇਰੇ ਜਾਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੫੯

ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਰੂ ਖਾ ਲੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਰੂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੰਮਣੁ ਦੁਖਿ ਮਰਣੁ ਦੁਖਿ ਵਰਤਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਦੁਖੁ ਦੁਖੁ ਅਗੈ ਆਖੀਐ ਪੜ੍ਹਿ ਪੜ੍ਹਿ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥
ਦੁਖ ਕੀਆ ਪੰਡਾ ਖੁਲੀਆ ਸੁਖੁ ਨ ਨਿਕਲਿਓ ਕੋਇ ॥
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਜਲਾਇਆ ਦੁਖੀਆ ਚਲਿਆ ਰੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਿਫਤੀ ਰਤਿਆ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇ ॥
ਦੁਖ ਕੀਆ ਅਗੀ ਮਾਰੀਅਹਿ ਭੀ ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੦

ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖ ਦੀ ਅੱਗ ਜਾਲੇ।

ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਵਜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਦੁੱਖ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਦੁੱਖ ਦਾਰੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਕਰ, ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ। ਪੈ ਜਾ ਸ਼ਰਨ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ। ਉਤਰ ਆ ਘੋੜੇ ਤੋਂ। ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਬੀਬੀ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਮੂਰਖ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਬਈ ਵਗਦੀ ਕਾਂਗ ਅੱਗੇ ਹਿੱਕ ਨਹੀਂ ਡਾਹੀਦੀ, ਰੋੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਲਿਆ ਨਿਹਚਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਨਿਹਚਾ ਲਿਆਏਂਗਾ ਓਨਾਂ ਹੀ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਏਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬੀ! ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸੋ।

ਰਾਹ ਦੱਸੋ, ਮੈਂ ਓਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਹੁਣ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਜੇ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾ। ਹੋਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਜਾ। ਕਹਿੰਦੀ ਸਾਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ ਹੁਣ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਲੈ। ਰਾਹ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਲੈ, ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਪੈਰ ਰੱਖੀ ਤੇ ਫੇਰ ਗਿਰ ਜਾਈਂ। ਇਹਨੂੰ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨ ਕਰਦਾ ਚੱਲ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਏਂਗਾ। ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਲੰਮਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਿਰ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਲਕੀਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਲਕੀਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੀਲ ਸੀ ਜਾਂ ਦੋ ਮੀਲ ਸੀ, ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਉਠਾਲ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗਾ।

ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੁਣ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਇੱਕ ਡੰਡਉਤ ਹੋਰ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਉਥੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ, ਲੰਮੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਰੇ। ਮੱਥਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੁਰਮਾਉਣ ਤੇ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂ।

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਮਰੀ ਗਣਤ ਨਾ ਗਣੀਐ ਕਾਈ,
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦ ਪਛਾਣੈ ਜੀ।

ਹਉ ਅਪਰਾਧੀ ਗੁਨਗਾਰੁ ਹਉ ਬੇਮੁਖ ਮੰਦਾ।

ਚੇਰੁ ਯਾਰੁ ਜੁਆਰਿ ਹਉ ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹੰਦਾ।

ਨਿੰਦਕੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਾਮਖੋਰੁ ਠਗੁ ਦੇਸ ਠਗੰਦਾ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਦੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਰੰਕਾਰੁ ਕਰੰਦਾ।

ਬਿਸਾਸਘਾਤੀ ਅਕਿਰਤਘਨ ਮੈ ਕੇ ਨ ਰਖੰਦਾ।

ਸਿਮਰਿ ਮੁਰੀਦਾ ਢਾਢੀਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਸੰਦਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧

ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਮਰੀ ਗਣਤ ਨ ਗਣੀਆ ਕਾਈ ਅਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਪਛਾਣਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੯

ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ -

ਹਾਥ ਦੇਇ ਰਾਖੇ ਕਰਿ ਅਪੁਨੇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੯

ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਦੋਖੀ, ਦੁਸ਼ਟ, ਨਿੰਦਕ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਚੋਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਯਾਰੂ ਹਾਂ। ਸਭ ਅਉਗਣ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨੇ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੌਣ ਹੈਂ। ਅਗਾਂਹਾਂ ਆ ਜਾ ਭਾਈ। ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆ, ਲਕੀਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਾਹ ਕਰਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਰਨ ਧੋ ਦਿੱਤੇ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਨਿੰਦਕ ਹੈ, ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਕਰੋੜੀਆ। ਇਹਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਸੀ ਕਿ ਆਹ ਸਾਰਾ ਪਰਗਣਾ ਮੇਰਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਤ ਟੁੱਟੀ ਏਸਦੀ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਓਂ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਹੰਝੂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਦਿਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਦੋਵੇਂ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਠੋ ਭਾਈ!

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਉੱਠਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁੱਝ ਜਾਵੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿ ਦੇਵੇ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਉਹ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਆ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਡੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾੜਾ ਹਾਂ, ਦੁਨੀਆਂ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹਾਂ। ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਦਇਆ ਦੀ ਕਾਂਗ ਉੱਠੀ, ਲਹਿਰ ਉੱਠੀ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਉਹਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਠਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਉੱਠ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਾਇਆ। ਕੀ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ

ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਿਆ, ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬੁਰਿਆਈ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਅੰਦਰ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਿਚੋਂ ਮਾਰ ਕੱਢੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ

ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ।

ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ

ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੱਥ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹਦੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉੱਠ ਕਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਦੇਖ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਸਾਰਾ ਤੜਕ ਦੇ ਕੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਅੰਦਰਲੇ ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਬੁੱਧੀ ਬਦਲ ਗਈ, ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਧਰ ਦੇਖਾ ਹੈ ਜਲਵਾ ਹੀ ਜਲਵਾ-

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥

ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ।

ਤੂੰਹੀਂ ਤੂੰਹੀਂ ਮੋਹਿਨਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ.....।

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਉਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ

ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਅੱਖ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੈਂਤ ਆਇਆ ਸੀ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਲੋਕਿਨ ਦੇਵਤਾ ਸੁਪਰ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ ਜੀ,

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ।

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਭ ਬੁਰਾ ਕਰੇਂਦੇ।

ਮੁਆਫ ਕਰਨ ਕਈ ਸਿਆਣੇ।

ਬੁਰਿਆਂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ,

ਇਹ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਾਣੇ।

ਫਰੀਦਾ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਿ ਗੁਸਾ ਮਨਿ ਨ ਹਵਾਇ ॥

ਦੇਹੀ ਰੋਗੁ ਨ ਲਗਈ ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੁਣ, ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆ ਜਾਓ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਆਪ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਰਾਜ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇੱਥੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 'ਤੇ)

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਨੌਂਵੀਂ ਬਰਸੀ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਮਿਤੀ 28,29,30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ, ਸੋਮਵਾਰ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਉਣ ਵਾਲੀਆਂ

ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਅਲੌਕਿਕ ਜੀਵਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਈ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ, ਅਪਣੱਤ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਭਗਤੀ ਭਾਵ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾਂ ਆਮ

ਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਰਸਤੇ 'ਸ਼ਬਦਿ ਸੁਰਤ ਮਾਰਗ' ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਟਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪੰਛੀ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਥਾ ਇੱਕ 'ਅਮਰ ਕਥਾ' ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ। ਅਲਪਗ ਜੀਵ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਮਰਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਤ

ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੌਖਿਕ ਬਚਨ ਜੋ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ 1997 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸ. ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਇੱਕ ਫੇਮਸ ਅਖਬਾਰ 'ਅਵਾਜ਼ ਏ ਕੌਮ' ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤੇ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਾਠਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਪਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਤਰ। ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੇਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਸਕੇ -

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਲਗਨ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ

ਲੱਗੀ? ਕਿੰਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਦ ਸੇਵਾ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤਾ?

ਉਤਰ ਬਾਬਾ ਜੀ - ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਛੋਹ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਲਗਨ ਕਿਥੋਂ ਲੱਗੀ? ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਰੂਹਾਨੀ ਝੁਕਾਉ ਸੀ। ਕਈ ਐਸੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਮੈਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਖੇਲਦਾ ਸੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮਿਆਨ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਮੇਰੇ ਗਲ 'ਚੋਂ ਲਾਹ ਲਈ। ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਿਰਪਾਨ ਲੈ ਲਈ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਦੋਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਰਪਾਨ ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ।

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਚ ਦੂਸਰੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ, ਮਾਸਟਰ ਡਿਕਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਅੱਖਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਮੈਂ ਖਾਲੀ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੇ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਅੱਖਰ ਖਾਲੀ ਛੱਡਿਆ ਹੈ? ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਨਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹ ਜੂਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਥਾ ਵੀ ਸੁਣੀ ਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਗਾਇਤਰੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਓ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁੱਛਣ

ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੇ ਗੋਹਲਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਚਾਹੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਮਾਰ ਲਓ, ਇਹਨੇ ਨਾ ਤਮਾਕੂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਖਿਆਲ ਸੀ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਜਾਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ. ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੇੜਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਨਮੁਖ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ

ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ. ਉਹ ਅਸਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਕੋਠਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੰਜੇ ਡਾਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਮੰਜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਥੱਲੇ ਪਏ ਰਹਿਣਾ। ਜੇ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭੁੱਜੇ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਵਿਚ ਭੁੱਜੇ ਸੌਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੀ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਅਖੀਰ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਖ ਇਧਰ ਸੀ, ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਲੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਧਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਲੈ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆ ਗਈ, ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਸੰਗਤ ਜੋ ਬੈਠੀ ਸਾਰੀ ਹੱਸ ਪਈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਪੁਛਿਆ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਫੇਰ ਹੱਸ ਪਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਾਉਂ

ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਐਨੇ ਸਾਲ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਆਹ ਰਿਹਾ ਤੇ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮ ਸੀ। ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਭ ਲਕੋ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਘਰ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਤੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ ਸੀ ਤੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਨਾ ਖਰਾਬ ਕਰਿਓ, ਮੈਂ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ।

ਸੋ ਉਸ ਵਕਤ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਐਉਂ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਖੀਰ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਭਉਣੀ ਨੂੰ ਲੱਜ ਲਪੇਟੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤੇ ਖੂਹ ਹੋਵੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਤੇ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਡੋਲ ਪਾਣੀ 'ਚ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਗੰਢ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਮੇਰਾ ਵਜੂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ। ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ। 45 ਮਿੰਟ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਵੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, 17 ਸਾਲ ਦੀ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਿਉਂਕਿ

ਸਾਡਾ ਪੇਸ਼ਾ ਸੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਮ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ। ਕੋਈ ਐਸੀ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀ। ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆਂ, ਮੈਂ ਘੁੰਮਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤਰਾਂ 'ਚ। ਸੋ ਮੈਂ ਓਹੀ ਹਾਂ, ਕੀ ਮੈਂ ਕਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨੇ, ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨੇ ਉਹ ਇਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲੈ ਸਾਡੀ ਗੱਲ, ਜੀਵਪੁਣਾ ਲਾਹ ਦੇ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ

ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾ। ਇਕ ਲਾਂਘ ਤੇਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਹ ਲਾਂਘ ਭਰ ਲੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਆਪੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੋਣੇ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਲਗਣਾ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ, ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੱਢਣ ਦੀ, ਮੇਰੀ ਹੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਬੋਲਣ ਦੀ, ਮੇਰੀ ਓ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ। ਵਿਚੇ

ਹੀ ਮੈਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ, ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇ ਸੌਂਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ, ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਮਿਤਰ ਸੀ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਕਰਾ ਦਿੰਨਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਹ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਰਮਨੀ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਰਨੈਲ। ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ੀ ਆਇਆ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਰਖਾਉਣਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ, ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬੈਠਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, “ਹਾਂ ਓਹੀ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਅੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹੀ। 90 ਦਰਜੇ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਨਾ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਿਥੇ

ਫਿੱਟ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਏਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜਦ ਬੁਲਾਇਆ, ਮੈਂ ਗਿਆ ਸੀ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਸਿੰਧ, ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਸਿੰਧ ਦਾ। ਸੋ ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਕਰਾਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਕਰਿਓ ਜਿਥੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਰੇ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਦਿਓ। ਪਹਿਰੇ ਦੇਈ ਜਾਊਂਗਾ ਖੜ੍ਹਾ ਤੇ ਮੈਂ ਚੋਰਾਂ ਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੁੱਟਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਇਹ ਅੱਛੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ,

“ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਫਿੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਫਿੱਟ ਹੈ, ਫੌਜ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਥੇ ਦੋ ਢਾਈ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅਜੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਸੀ। ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਲੱਗੀ, ਮੇਰੀ ਉਥੇ ਵਾਕਫੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਕੁਹਾ ਕੇ ਛੁਡਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਘ ਰ - ਘ ਰ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਿਜ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ

ਫਿਰਿਆ, ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਲਏ, ਜਿੰਨੀ ਸ਼ਰਾਬ ਤੁੜੀਆਂ 'ਚ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਸੀ ਸਭ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਮੁਰਗੇ ਖਾਣਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਮੁਰਗੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾ ਦਿਤੇ। ਉਥੇ ਮਝੈਲ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ, ਕਸੂਰ ਦੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਤੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਦੁਆਬੇ ਤੋਂ ਸੀਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਖਤ ਜਿਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਲੋਕ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਜਨ ਕਰਨਾ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਜੰਗਲ ਬਹੁਤ ਸੀ ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਮਾਈ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਟਾਈਮ ਇਕ ਪਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਓਹੀ ਮੇਰੀ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ 7 ਮੀਲ ਦੇ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਸੀ, ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਚਿੱਠੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਉਥੇ, ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਆਉਣਾ। ਸੋ ਮੈਂ

ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮੀਲ ਤੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਰਾਤ ਸਾਹਿਬ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੋਨ ਕਰਵਾਏ ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੋਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਆਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬੀਬੀ ਆਈ ਉਥੇ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਦੇਖਦੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਣ ਦਾ। ਅਸੀਂ

ਛੱਪਰੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਤੇ ਬੜਾ ਤਰਸ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਿਉ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ। ਤੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਭੇਜਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ। ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਸਤਵੰਤੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਥੇ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਹੁਕਮ

ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਕਾ ਕੋਲੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ, ਚੋਰੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਦਿਵਾਓ ਜਿਹੜਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ, ਜਿਹੜਾ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਹੈਗਾ, ਤੂੰ ਲੈ ਆ ਧਮੋਟ ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਕਰੋੜ ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਕੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹਾਇਰ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਨਵਾਂ ਜਿਹਾ ਸੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣ-ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਉਥੇ ਮੈਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਿਹਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਚਾਚਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵੱਡਾ ਆਫੀਸਰ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਗਜ਼ਟਿਡ ਆਫੀਸਰ, ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਦੀ ਭਰਤੀ 'ਚ ਤੇ ਤੂੰ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਰਸਾਲੇ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ

ਤਾਕਤ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਹੋਰ ਫੇਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਫੌਜ ਵਿਚ 10 ਸਾਲ ਨੌਕਰੀ ਕਰੀ। 14.4.1941 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਸੀ, 14.4.1952 ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਿਵਲ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ 'ਚ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੀ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਸਿਵਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ 'ਚ ਗਿਆ ਉਥੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਸੀ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ, ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਸਾਡਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨਾਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਜਵਾਬ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ਪਰ ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਬੰਨੋ। ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰਕ ਹੋਵੇ ਉਹ ਮੇਰੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ ਲਿਖ ਕੇ। ਜਦ ਵਾਰੀ ਆਏਗੀ ਉਹਦਾ ਜਵਾਬ ਮੈਂ ਦੇਵਾਂਗਾ ਨੰਬਰ ਵਾਰ, ਕਾਗਜ਼ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈਗਾ। ਉਸ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਧਾ ਸੁ ਆ ਮੀ , ਨਾਮਧਾਰੀ, ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਆਈ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਸਿੰਘ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਤੇ ਬੁਲਾਉਣਾ ਬੜਾ ਹੀ ਔਖਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬੜਾ ਟੇਡਾ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਏਸ ਗੱਲ ਤੇ ਲੱਗੇ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਸਰਵਿਸ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਆਫੀਸਰ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਐਨਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਚੂਰਲ ਕਲੇਮਟੀ (ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ) ਵਿਚ ਲਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਆਫੀਸਰ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਾ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ? ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਭਨੌਟ ਸੀ ਸਾਡਾ ਆਫੀਸਰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਿਸਟਰ ਭਨੌਟ ਤੁਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਈਸਾਈ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਰਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸਾਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੋਟਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਇਹਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤਿੱਬਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਓਦੋਂ ਜੁਆਇੰਟ ਪੰਜਾਬ ਸੀ, ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨਾਲ ਜਾ ਲਗਦੀਆਂ ਸੀ। ਉਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੇਠੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਗਰੇ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਮਨਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਤਿੱਬਤ ਨੂੰ ਜਾ ਲਗਦੀਆਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਨਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਏਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਜਿਹਦਾ ਘਰ ਢਹਿ ਜਾਵੇ, ਡੰਗਰ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਣ, ਨੈਚਰਲ ਕਲੈਮਟੀ ਦੀ ਮਾਰ ਥੱਲੇ ਆਵੇ ਕੋਈ ਇਲਾਕਾ। ਏਸ

ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਤੱਕ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਬਿਠਾਈ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਦੱਸ ਬੰਦੇ ਲਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ

ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਛੱਡੋ। ਸਾਢੇ 24 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨਲ ਸਰਵਿਸ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਫੇਰ ਨਾ ਮੈਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ, ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਫਾਰਮ ਚਲਿਆ ਜਾਹ।

ਮੈਂ ਫਾਰਮ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਰੈਕਟਰ ਐਨਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਏ ਸੀ 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਤਰਾਈ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਕੱਟਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਜੰਗਲ ਕੱਟਦੇ ਸੀ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀ ਲੈਣੀਆਂ, ਡਰੰਮ ਕੱਢੀ ਜਾਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਇਹ ਸੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਿਜਾਏ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਲੈਣੇ। cattle lifting ਸੀ, ਦੂਜਾ hit man ਸੀ। ਪੈਸਾ ਦਿਓ ਤੇ ਬੰਦਾ ਮਰਵਾ ਲਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬੱਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਕ ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਲੱਗਿਆ ਮੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਸਿਗਰਟ ਨਾ ਪੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸਿਗਰਟ ਚੁਭਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਓ, ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਕਰਦੇ ਓ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਆਈ ਕਿ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਜੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਖਿਆਲ ਉਹਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਨੇ ਉਹ ਕਰਦੇ

ਨੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਮੈਂ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਾਰਮਰ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰ-ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰੇ ਕਿ ਆਹ ਗੱਲ ਹੈ ਆਪਣੀ ਬਦਨਾਮੀ ਐਨੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਚੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ

ਕੋਈ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਫੇਰ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਕਰੋ ਆਪਾਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦਿਤੇ, ਬੜੀਆਂ ਆਸਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੀ ਐਉਂ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਦੋ ਕੁ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹਟ ਗਏ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਖੀਰ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੁਰਮ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਟ ਗਏ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਟਿਆ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਟੈਂਟ, ਟਰਾਲੀ, ਆਪਣੀਓ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣਾ, ਜਾ ਕੇ ਐਉਂ ਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਜਿਥੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਮੀਲ ਮੈਨੂੰ ਤੁਰਦੇ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਣੇ। ਫੇਰ ਪੂੜ ਪੈਣੀ, ਪੂੜ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਖਪੱਖ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਕਰਨਾ। ਨਾ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹ ਪੀਣੀ, ਨਾ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਾ, ਸੋ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਲਹਿਰ ਚੱਲ

ਪਈ। ਉਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ 'ਚ ਜਿੱਧਰ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਟਰਾਲੀਆਂ ਹੀ ਟਰਾਲੀਆਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਨੇ, ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਿਜੀ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੱਲਿਓਂ ਪੈਸੇ ਖਰਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਸੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਜੁਰਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਇਲਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਜ਼ਿਲਿਆਂ 'ਚ ਮੈਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਜੋ ਜਰਨੈਲ ਸੀ ਉਹ ਘਰ ਆਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਰਾ ਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲੇ

ਮੁਰਗੇ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਮਿਲਣੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਦਿਓ। ਬੇਅੰਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਲੋਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਥੇ ਪੁਲਿਸ ਜਰਨੈਲ ਹੈ ਉਥੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆਂ? ਮੇਰੀ ਜਦ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖੁਸ਼ਾਮਦਾਂ ਕਰਦੇ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਈ.ਟੀ. ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ

ਨੇ, ਇਥੇ ਮੈਂ ਆਪ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਣਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੁਰਮ ਸੂਚੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੁੱਕੀ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ crime ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਸੀ। ਇਥੇ ਅਬਾਦਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਜੁਰਮ ਵਧਾ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜੁਰਮ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ, ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਿਤੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਾਇਬਰੀ ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਥੇ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਤੀ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਘਰ-ਘਰ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ

ਪਿਛੇ, ਸਮਝ ਲਓ ਇਲਾਕਾ ਹੀ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਸੀ, ਡਰੰਮ ਭਰ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕੱਢਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਹਟਾ ਦਿਤੇ। ਕਤਲ ਕਰਨੇ ਹਟਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਾ ਦਿਤੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜੁਰਮ ਡੰਗਰ ਚੋਰੀ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵਿਹਲੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਤੇ ਕਰੈਡਿਟ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਅੱਜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮਾਹਿਰ ਸੀ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਮ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣੀ ਪਈ, ਬੱਚੇ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ

ਇਕੱਲਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਫਾਰਮ ਵਗੈਰਾ ਵੇਚ ਕੇ ਇਥੇ ਆਇਆ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ। ਇਹਦਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਰ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ, ਆਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਮੇਰੇ ਪਤਨੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਕਰੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਬਿਜ਼ਨਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਆਪਾਂ ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਘਰ-ਘਰ, ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਫਿਰਿਆ, ਆਪਣੇ ਖਰਚ, ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਅਜੇ ਆਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ। ਸੋ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਬਰਤਨ ਬਣਾ ਲਓ, ਇਹਦੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਬਣਾ ਲਓ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੇ ਦੀਵਾਨ, ਦੋ-ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਥਾਂ ਲਾਉਣੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਘਰ ਆਉਣਾ ਇਕ ਵਜੇ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਲਾਈਨ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਏ ਸਾਰੇ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨੇਮ ਕਰਿਆ ਕਿ ਇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਰਹੇ, ਸੱਤਵੇਂ, ਅੱਠਵੇਂ, ਨੌਵੇਂ,

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖੂਨ ਹੈ ਉਤੇ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਉਤੇ ਡੁਲਿਆ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਗੈਰਾ ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਵਿਚਾਰੇ helpless ਮਜ਼ਬੂਰ ਸੀ, ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਲਹਿਰ ਬਣੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਜਰਦਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲ ਪਈ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਐਨੀ ਚੱਲੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੁੰਝੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਨਾ ਰਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਕੀ ਰ ਤ ਨ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਆਪ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਖੰਡਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ। ਅੱਜ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਜਥਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਇਆ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਪਰ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਇਹ ਅਸੂਲ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਰੇ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਛ ਦੇਵੇ। ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ। ਉਹ ਇਲਾਕਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਗਰੀਬ ਸੀ, ਫਸਲਾਂ ਉਥੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਸੀਗੇ। ਦੁੱਧ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਨਸ਼ੇ

ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ

ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਮੱਝਾਂ ਗਾਵਾਂ ਲਈਆਂ ਉਹ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਜੇ ਕਦੇ ਦੁੱਧ ਆਵੇ, ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਐਨੀ ਸਖਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੋਂ ਸਿਰੋਪਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੜਨ ਦਿੰਦੀ, ਕਹਿੰਦੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਦੇਣਾ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਈ। 1986 ਤੱਕ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਕਰਿਆ। ਆਪਣੇ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ, ਆਪਣੀ ਬਿਜਲੀ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ, ਸੰਸਥਾ ਬਣ ਗਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਿਆ,

ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਵਧੀਆ ਖੇਤੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਿਜਲੀ ਆ ਗਈ, ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਵਧ ਗਈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਕੀ ਹੈ? ਤੇ ਅੱਜ ਉਥੇ ਕੋਈ ਤਮਾਕੂ ਨਹੀਂ ਬੀਜਦਾ, ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸੈਂਟਰਲ ਪੁਆਇੰਟ ਬਣਾਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਰੌਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਰਪੰਚ ਮੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਏਸ ਪਾਸੇ ਆਏ ਨੇ। ਭਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਜਨੀਅਰ ਨੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਨਦੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਬਣਾ ਲਓ। ਉਥੇ ਆਸ਼ਰਮ ਬਣਾਇਆ ਤੇ 50 ਏਕੜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ। ਟ ਰ ਸ ਟ ਬਣਾਇਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ 4 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ

ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਥੇ ਦੇ ਦਿਓ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅਸੂਲ ਨੇ ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਫਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਗਨ, ਸੁਟ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ 'ਚ ਲਗਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰੋਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਨਿਗੂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਇਕੋ ਹੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਥੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਦੋ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਭੇਟ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਰੱਖਣੀ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਟੁਟਦੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰੋਪਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਡਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਰਾ ਬੜਾ ਸੰਪਰਕ ਰਿਹਾ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੀ ਮਿਹਰ ਸੀ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਛ ਕਰੋ। 1973 ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਕਰਨਲ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਬੜੇ ਮਿਤਰ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੇਰੀ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸਾਥੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਜਾਓ, 20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਜੀਪ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਨਵੀਂ, ਜਰਨੇਟਰ ਲੈ ਲਓ, ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਤੇ

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ

ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਫਿਲਮ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆ, ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਲਏ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੀ ਕਮਾਈ 'ਚ ਬਰਕਤ ਪਾ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ 'ਚੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪਈ ਹੀ ਹੋਈ, ਹੋਰ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ, ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਅ ਗਏ। ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਛੱਡੀਐ। ਉਹ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਅੱਜ ਦੇ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਸੋ ਸੰਨ 1986 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਪੜ੍ਹੀ

ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਿਆਗ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰੀ। ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਹਨੇ ਤਿੰਨੋਂ ਮੋੜ ਦਿਤੇ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੜਾ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਤਿਆਗ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੈਸੇ ਲਏ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ। ਉਹ ਵਿਚੇ ਹੀ ਖਾ ਪੀ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਾਪਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ

ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਪੈਸਾ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਪੈਸੇ offer ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਸ਼ਰਮ (ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਵਿਚ 24 ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਧ ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਦੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਿਆ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਥਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। 1986 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਵਿਚ 102 ਕਮਰਾ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। 82 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ NRI, ਬਾਹਰਲੇ ਜਿਹੜੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਸਕੂਲ ਬਣਾਓ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਹੇਠ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ ਹੋ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ she ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਾਂ ਬਾਪ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕੇਸ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੋਈ ਕਨੇਡਾ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਖਰਚੇ ਬੜੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ offer ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਓ, ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਲਓ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਵਧੀਆ ਕਮਰੇ ਨੇ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਣ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣਗੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਖਿੱਚਾ-ਖਾਚੀ ਕਰਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦਾ ਭੇਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਮੁੱਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਸੁਭਾਗਾ ਜੀ।

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਭਾਗਾ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥
ਤੇਰੇ ਲਾਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥

ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਾ ਲਾਲੀ ਪਿਉ ਲਾਲਾ ਮੇਰਾ ਹਉ ਲਾਲੇ ਕਾ ਜਾਇਆ ॥
ਲਾਲੀ ਨਾਚੈ ਲਾਲਾ ਗਾਵੈ ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਤੇਰੀ ਰਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਪੀਅਹਿ ਤ ਪਾਣੀ ਆਣੀ ਮੀਰਾ ਖਾਹਿ ਤ ਪੀਸਣ ਜਾਉ ॥
ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪੈਰ ਮਲੋਵਾ ਜਪਤ ਰਹਾ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥ ੩ ॥
ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਨਾਨਕੁ ਲਾਲਾ ਬਖਸਿਹਿ ਤੁਧੁ ਵਡਿਆਈ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦਇਆਪਤਿ ਦਾਤਾ
ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੧

ਧਾਰਨਾ - ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ, ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ, ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਜੀ,
ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੈਂ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਜੀ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ।
ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ
ਸੁਭਾਗਾ ॥' ਮੁੱਲ ਕੀ ਦਿੱਤਾ? ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਓਹੀ ਮੁੱਲ
ਹੈ। 'ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ' ਹੁਣ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ
ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਲੱਗ ਗਿਆ। 'ਤੇਰੇ ਲਾਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥'
ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਕੋਈ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ
ਹੈ 'ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥' ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ
ਓਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਤਨ ਵੀ
ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਮਨ ਵੀ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਧਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ
ਕੁਛ ਕਰਨ ਧਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਸਿੱਖੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ,
ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੱਧ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ
ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ 3/4 ਹਿੱਸਾ ਪੂਰਾ
ਹੋ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਕੱਢੇ 'ਤੇ ਆਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਸਮਝ
'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹਾਲੇ ਤੱਕ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿ

ਬੜਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ।
ਜੇ ਅਵਸਥਾ, ਜੇ ਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ
ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਓਨਾਂ
ਚਿਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਪਹੁੰਚਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ
ਭੇਖ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਬਾਹਰੋਂ
ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਹਾਂ, ਬਾਣਾ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਬਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਤੇਰੀ
ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪਿਆ। ਕਿਹੜੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਗੱਲ
ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਇਹ ਤੇਰਾ ਤਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਸੁੱਧ ਹੋਇਆ -

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ
ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੨

ਲਭ 'ਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ,
ਕਾਮ 'ਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੋਹ
'ਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਬਾਣਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ
ਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੋ ਬਾਣਾ ਭਾਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਹੈ ਇਹ ਬਾਣਾ
ਨਹੀਂ ਭਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ
ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਬਾਤ ਰਹਿ ਗਈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲਾ ਬਾਣਾ ਧਾਰਨ ਕਰ -

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥
ਅੰਗ - ੭੨੨

ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਦੇਵੇਂਗਾ, ਅਦਬ ਤੇਰੇ
ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਏਗਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫੇਰ ਤੂੰ ਜ਼ਿੰਗਾਰ
ਕਰੇਂਗਾ। ਫੇਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਬਾਣਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਉਣਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ
ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਿਆਰ
ਹੈ, ਪੁੱਤਰਾਂ-ਧੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਆਪਣੇ
ਆਪ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ
ਪਿਆਰ, ਆਪਣੇ ਮਾਣ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ
ਪਿਆਰ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਉਲਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਉਂਦਾ
ਨਹੀਂ, ਦੁਰਗੰਧ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ। ਗੱਲ ਸਮਝ ਜੇ
ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਐਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰ। ਉਹ ਚੀਜ਼ ਅਪਣਾਅ
ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਂ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਇੱਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜੇ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ
ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ
ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ ਐ,
ਇੱਕ ਫਿਰਦੇ ਬੇਪਰਵਾਹ।

**ਫਰੀਦਾ ਮਉਤੈ ਦਾ ਬੰਨਾ ਏਵੈ ਦਿਸੈ ਜਿਉ ਦਰੀਆਵੈ ਢਾਹਾ ॥
ਅਗੈ ਦੋਜਕੁ ਤਪਿਆ ਸੁਣੀਐ ਗੁਲ ਪਵੈ ਕਾਹਾਹਾ ॥
ਇਕਨਾ ਨੋ ਸਭ ਸੋਝੀ ਆਈ ਇਕਿ ਫਿਰਦੇ ਵੇਪਰਵਾਹਾ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਪਾਣੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੀ, ਢਾਹਾ ਜਿਹੜਾ, ਕੰਢਾ ਹੈ ਉੱਚਾ; ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੌਤ ਦਾ ਬੰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਥੱਲੇ ਪਾਣੀ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਢਿੱਗ ਪਾਣੀ 'ਚ ਗਿਰ ਜਾਏ ਤੇ ਆਦਮੀ ਮਰ ਜਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਅੱਗੇ ਦੋਜਕ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥
ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੮੧

ਸੁਣਿਆ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲਈ। ਸੋਝੀ ਆਈ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਵਾਲੇ ਬਣੇ, ਪੀਰ ਵਾਲੇ ਬਣੇ, ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਤੇ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ? ਸੋਝੀ, ਸੋਝੀ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਪੀਰ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ, ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੋਝੀ ਹੋਈ, ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਸਭ ਸੋਝੀ ਹੋਈ। ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਗਏ ਗੱਲ ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਹ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਅਮਲ ਜਿ ਕੀਤੇ ਦੁਨੀ ਵਿਚਿ ਦਰਗਹ ਆਏ ਕੰਮਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੩

ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਇੱਥੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਗਵਾਹ ਬਣ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਸੋਝੀ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਕਨਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਵਿਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਵਿਕਲਪ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾੜੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਯਾਨਿ ਇਹ ਇੰਸਟ੍ਰਮੈਂਟ ਐਸਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ tension ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹਨੇ ਖੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਜਦ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਟਿਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਉਹ power ਹੈ ਉਹ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮੰਦੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ

ਦਿੰਦੀ। ਤੀਸਰਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣ ਦਿੰਦਾ। ਚੌਥਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅਹੰਭਾਵ ਹੈ 'ਮੈਂ' ਭਾਵ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੱਦ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰੈਕਟ ਕਰਕੇ ਮਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਬਈ ਜੇ ਤੂੰ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨਾ ਹੈ ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ, ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇਈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ। ਮੈਂ ਪਾਠ ਵੀ ਬਥੇਰੇ ਕਰੇ, ਸੁਣੇ ਵੀ ਬਹੁਤ, ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਆਪ ਕਰੇ ਪਾਠ, ਪੂਜਾ ਕਰੀ, ਦਾਨ ਕਰੇ, ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਕੁਛ? ਆਪੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਬਣਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਛ? ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਛੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਜਿਸ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਹੈ, ਜਿਉਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਇਹ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗਿਣ ਲਈਆਂ ਜਿਹਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ etherical body ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦੀ। ਇਹ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੋੜਨਾ ਹੈ -

**ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਮਾਰ ਦੇ, ਇਹ ਜੀਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਉਂਦੀ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਲੰਮੀਆਂ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ, ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਸੁਣਨ ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਤਰ ਰੂਪ 'ਚ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਪੈ ਜਾਵੇ ਕਿ - 'ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥ ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥'

ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ -

**ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਇਹ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਖੇਡ ਹੈ।

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੬੨੪

ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ sacrifice (ਸਮਰਪਣ) ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ। ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਰੱਬ ਤੋਂ ਅੱਡ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਰੱਬ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੋਈਏ, ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਗੱਲ ਇੱਕ ਹੋਈਗੀ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੫੭

ਇਹ ਚੀਜ਼ ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਓ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਜੀਵਤ ਭਾਵ ਹੈ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਪਵੇਗਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਵੇਚ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ,
ਕਾਰਜ ਤੇਰੇ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ।
ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੬

ਇਹ ਇੱਕ ਸੂਤਰ ਹੈ, ਸੂਤਰ ਚਾਬੀ ਵਰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਆਪਾਂ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਹ ਚਾਬੀ ਹੈ ਉਸ ਤਾਲੇ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਏ ਜਿਹੜਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏ ਸਾਡੇ ਦੱਬਣ 'ਤੇ। ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅੱਖਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਚਾਬੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਔਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਬੀ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਚਾਬੀ ਵਰਗੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥ ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੪

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਆਹ ਕੁੰਜੀ ਪਈ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ -

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥
ਅੰਗ - ੨੮੬

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਨੇਕ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ੧੪ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਜਨਕ ਦੀ ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਸ਼ਿਖਰਪ੍ਰਯੁਜ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ। ਪੂਰੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ, ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਾਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸਦਾ। ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸਾਰੀ 8 ਸਾਲ ਦੀ। ਗੁਰਮੁਖ ਮਿਲਿਆ, ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਉਹਦੇ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ, ਅਮਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਉਹ ਜੋ ਰਾਜਾ ਸੀ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਸੀ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ, ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਖੱਸ ਦੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ (ਪਰਦੇ) ਲਾ ਕੇ ਪੱਖੇ ਚਲਾ ਕੇ, ਬਰਫ ਵਰਗਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ਥਾਂ, ਸਰੀਰ ਕੁਝ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ

ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ, ਉਸ ਨੀਂਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਦੁੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫੌਜਾਂ ਲਈ, ਮਾਰੋ ਮਾਰ ਕਰਦਾ। ਇਹਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ, ਮਹੱਲ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ, ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਏਸਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਕੱਪੜੇ ਲੀੜੇ ਇਹਦੇ ਲਾਹ ਲਏ, ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰੋ, ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੋ ਇਹਦਾ, ਕੱਢੋ ਇਹਨੂੰ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ। ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭੁੱਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਸੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਖੂਨ ਚੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਦਾ। ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈ ਗਏ, ਭੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਲਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੂੰ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਵਿਥਿਆ ਕੀ ਸੁਣਨੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀਗਾ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਦਾ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਆ ਗਿਆ ਪਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਰਾਜ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਬਹੁਤ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰੇ, ਕਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਖਿੰਡੇ ਪਏ ਨੇ। ਕਮਲਾ-ਕਮਲਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਬੱਚੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਕਈ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਇਆ ਫਿਰਦੇ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਵੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਭੁੱਖ ਵੀ ਬਹੁਤ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪੱਲੇ ਮੇਰੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜੋ ਬੀਤ ਗਈ ਉਹ ਤਾਂ ਬੀਤ ਗਈ, ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਨਾ ਹੁਣ ਚਿੰਤਾ ਕਰ। ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਇਹਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਰਾਜਾਪੁਣਾ ਛੱਡ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚੋਂ, ਜੇ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਔਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਗਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵਰਤਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਲਾਈਨ ਲੱਗੀ ਹੋਈਗੀ, ਤੂੰ ਲਾਈਨ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਲਾਈਨ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਆਉਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ ਤੱਕ, ਇਹ ਖਿਚੜੀ ਵਰਤਾਅ ਰਹੇ ਸੀ, ਖਿਚੜੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਬੜਾ ਪਛੁਤਾਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਬਰਤਨ ਤਾਂ ਲਿਆ, ਜਿਹਦੇ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਖਿੱਚੜੀ ਪਾ ਦੇਈਏ, ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਸੁੱਟ ਦਏਂਗਾ, ਗਰਮ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਰਤਨ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਸੌਰਾ ਲੈ ਆ। ਜੂਠੇ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਚੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ, ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀਗਾ, ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇੱਕ ਕੋਡੀ ਫੜਾ ਕੇ ਅਗਲੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।

19 ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ, 19 ਕੋਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ।

ਘੁਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਜਾ ਕੇ ਕਸੇਰਾ ਲਿਆ, ਲਾਈਨ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਲਾਈਨ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੀ ਥੱਲੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਖੁਰਚਣ ਉਹ ਖੁਰਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੇਰੇ ਲੰਘਣੀ ਨਹੀਂ, ਆਹ ਕੋਲ ਚਮਚਾ-ਚਮਚਾ ਘਿਉ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪੁਆ ਲੈ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਐਨਾ ਲੋਟ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਦੱਸਿਆ ਇਹਨੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਹੱਥ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਘਿਉ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਾੜਨਾ ਕਰੀ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਸ਼ਕਲ ਹੀ ਤੇਰੀ ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਡਰਾਉਣੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਘਿਉ ਸਾਂਭ ਕੇ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਚਮਚਾ ਫੇਰ ਘਿਉ ਦਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਾ ਬੈਠੀਂ ਉਹ ਪਰ੍ਹੇ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਰਸਤੇ ਦੇ ਕੋਲ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਕੁਛ ਤਾਂ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਜਾਏਗਾ ਹੀ। ਜਦੋਂ ਬੁਰਕੀ ਲੈ ਕੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਮੂੰਹ 'ਚ, ਦੋ ਸਾਂਡ ਭਿੜਦੇ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੇਟ ਲੱਗੀ, ਕਸੇਰਾ ਫੁੱਟ ਗਿਆ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਆਪ ਅੱਹ ਪਰ੍ਹੇ ਜਾ ਕੇ ਗਿਰਿਆ। ਗਿਰਦੇ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਉਹ ਨਕਸ਼ਾ ਹੁਣ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣਿਓਂ। ਏਧਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਰਾਜ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਖਤ 'ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੜਕ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁਛ ਖਾਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਐਧਰਲਾ ਵੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਓਧਰਲਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ। ਉੱਠ ਕੇ retireing room 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਇਆ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦਿੰਦਾ। ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਚੁੰਡੀ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੱਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਐਨਾ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ, ਨਿਰਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਜਦ ਆਪ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰੇ, ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਸੀਂ ਪੁਰੰਦਰ ਵਿਦਵਾਨ ਓ, ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਸਰਾਪ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਦਿਓ ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਵਾਲ ਕਰੇ ਕਿ 'ਇਹ ਸੱਚਾ ਕਿ ਓਹ ਸੱਚਾ?' ਅਖੀਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇ ਹੋਵੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੁਲਾ ਕੇ ਬੈਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਮਰੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ, ਖਾਣਾ-ਦਾਣਾ ਪੂਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ

ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਪੁੱਤਰ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ, ਆਹ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਪਾਲਕੀ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬੇਟਾ! ਦੂਰ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ। ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁਛ ਐਸੇ ਅਲੌਕਿਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਕਿ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੀ ਰਿਸ਼ੀਕੁਮਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਆਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਦਰਬਾਰ ਲਾਓ। ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਭ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰੀ, ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਦਰਬਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਇਹ ਜੋ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ ਅੱਠ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਇਹਦੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਨੌਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਸਭ ਬੈਠੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰ ਤੋਂ ਪੌੜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਸਰੀਰ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅੱਠ ਵਲ ਸੀ ਇਹਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ। ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਸੀ, ਅੱਠ ਵਲਾਂ ਵਾਲਾ। ਇਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੱਸ ਪਏ, ਹੱਸਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ। ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਕਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੋਇਜ਼ਤੀ ਸਮਝੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਰਾਜਨ! ਆਹ ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡਾ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਗਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਗੁਸਤਾਖ ਹੈ ਦੇਖੋ ਸਾਡੇ ਵਲ ਕਿਵੇਂ ਦੰਦੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਿਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ! ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਇਹ ਤੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਬੈਠੇ ਕਹਿਨਾਂ ਹੈਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਮਾਰ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਸਭ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਦਵਾਨ ਜਿੰਨੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਨੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੰਦ ਕਰੋ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਿਸ਼ੀ ਜਨੋ! ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਸਾਰੇ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚਰਨ ਤੋਂ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਚੰਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਲੱਕੜੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲੱਕੜੀ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਿੱਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਨਾਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਨੇ, ਆਤਮਾ 'ਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਿੱਤੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਚਮੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਓ ਕਿ ਅੱਠ ਵਲ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਪਾਏ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਗੰਨਾ ਟੇਢਾ-ਮੇਢਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ

ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਚਰਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਲਾਈਆਂ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਰਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਡੇ ਕਿਤੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਵਾਲ ਕਰ।

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਿਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ! ਇਹ ਸੱਚਾ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਵਾਬ ਲੈਣਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਵਾਬ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਝੂਠਾ ਉਹ ਵੀ ਝੂਠਾ। ਜੇ ਜਵਾਬ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰ।

ਰਾਜਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ, ਉਹ ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਨਾ ਗਹਿਰਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਾਗਲਪੁਣੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਸੱਚਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੱਚੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਜੋ ਜਵਾਬ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵੀ ਝੂਠੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਪਨਾ ਵੀ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਝੂਠੇ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਆਤਮ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਜੋ ਬੰਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਕੁਛ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀਆਂ, ਅਫਸਰੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈ ਕੀ?

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਫਨਾ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੮੦੮

ਤੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ ਤੇਰੀ ਵਿਦਵਤਾ ਤਾਂ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚੇਂ। ਪਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਲਾ ਬੈਠਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਲਾ ਲਿਆ ਮੁਰਖਾ, ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਸੁਪਨੇ ਦੇ।

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੁਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੮੦੯

ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਲਾਇਆ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਮੁਰਖ ਨੇ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੁਪਨਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਲਵੇ।

ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਜਾ ਕੇ ੯੬ ਘੰਟੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਫਤਹਿ ਹੋਈ। ਬੜੀਆਂ

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਮਨਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਭ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਜ਼ਾਲਮ ਸੀ। ਰਿਆਇਆ ਡਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਵਿੱਚ ਪੀਹੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ। ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਖਰਾਬ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਘਰ ਬਾਰ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣੇ ਨੇ ਅੱਗਾਂ ਲੱਗ ਜਾਣੀਆਂ ਨੇ। ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਦੁਆ ਮੰਗਦੇ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਡਾ ਰਾਜਾ ਜਿੱਤ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨੇ ਜੁਆਨ ਬੰਦੇ ਸੀ ਸਭ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਜਿੱਤ ਹੋ ਗਈ ਫੇਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨੇ। ਰਾਜਾ ਵਾਪਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮੁੜਦਾ ਹੈ, ਸੰਖੇਪ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਦਿਨ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ, ਓਦਣ ਸਾਰੀ ਰਿਆਇਆ ਵੀ ਹੋਏਗੀ, ਪਬਲਿਕ ਵੀ ਹੋਏਗੀ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਵੱਡੇ ਪੰਡਾਲ ਲਾ ਕੇ ਉਥੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ, ਵਜ਼ੀਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਨੂੰ, ਪਰਾਈਮ ਮਨਿਸਟਰ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ੯੬ ਘੰਟੇ 'ਚ ਮੈਂ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤਾ, ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ। ਮੈਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਵੇ ਨਾ ਕੋਈ। ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾ ਲਿਆ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੱਟ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਤੂੰ ਹੋਵੇਂ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਬੈਡਰੂਮ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਉਥੇ ਰੌਲਾ-ਰੱਪਾ ਨਾ ਸੁਣਾਈ ਦੇਵੇ ਓਸਨੂੰ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਉਸਦਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੀ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹਕੀਮ ਉਸਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਿਆਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਰਾਜਾ ਤਾਂ ਸੌਂ ਗਿਆ, ਹੁਕਮ ਉਹਦਾ ਬਹੁਤ ਕਰੜਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਜਗਾਣਾ ਤਾਂ। ਚਲੋ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਦਿਨ। ਫੇਰ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਵੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਹੁਣ ਉਠਿਆ-ਹੁਣ ਉਠਿਆ ਪਰ ਉਠਿਆ ਨਾ। ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਲੇਕਿਨ ਰਾਜਾ ਫੇਰ ਨਾ ਉਠਿਆ, ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ! ਮਰਿਆ ਪਿਆ, ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਾਰੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਪਰ ਰਾਜਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਕਿ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ।

ਅਖੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਵੱਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਚਲੋ, ਮਾਰੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ, ਮੈਂ ਜਗਾਵਾਂਗਾ। ਉਹ ਬੈਡਰੂਮ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੜੇ ਵੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ। ਲੇਕਿਨ ਰਾਜਾ ਉਠਦੇ ਸਾਰ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਕਿਉਂ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਜਗਾਇਆ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਹਦਾ ਮਿਰਤਕ ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਇਹ

ਤਾਂ ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਮਰਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਖੇਲਦੇ ਸੀ, ਪਦਮਨੀ ਰਾਣੀਆਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜ ਨਾਲ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਆਪ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਕੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਨਾ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ 'ਤੇ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ। ਬੜੀਆਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਧੂ ਜਨ, ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ, ਤੌਰੇਤ, ਅੰਜੀਲ, ਜੰਬੂਰ, ਬਾਈਬਲ, ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਦਰਵੇਸ਼, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਬੇਅੰਤ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਏਸ ਮੱਤ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਜਾਗ। ਤੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਨੀਂਦ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਉਤਰਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਤੂੰ ਜਾਗ ਲੇਕਿਨ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ-ਦਿੰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦੇ, ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਾਗਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਾਗਦੇ।

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਗਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਐਨੀਆਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਸਰੀਰ, ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਥੇ ਦਾ ਉਥੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਸੈਤਾਨ ਨੇ ਵੰਵਾ ਲਿਆ, ਠੱਗੀ ਕਰ ਲਈ ਉਹ ਚਿੱਤ ਕਿਵੇਂ ਫਿਰੇ। ਉਹਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਠਗਮੂਰੀ ਸੁੰਘਾ ਦਿੱਤੀ ਇਹਨੂੰ। ਠੱਗਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂਟੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਲੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ, ਨਾਲੇ ਹੱਥ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾ ਕੇ, ਨੱਕ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰੀ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਝੱਲਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਉਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਠਗਮੂਰੀ ਸੁੰਘਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਿੱਧੀ ਹੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਾਗਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੨

'ਮੂਰਖ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਉਸੇ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਚਿੱਤ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ -

ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ ॥

ਆਰਜਾ ਗਈ ਵਿਹਾਇ ਧੰਧੇ ਧਾਇਆ ॥

ਪੂਰਨ ਭਏ ਨ ਕਾਮ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੩

ਕਹਿੰਦੇ ਮੋਹਿਆ ਹੋਇਆ ਪੂਰੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਜਾਗ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਸੁੱਤਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮਨ ਸੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਦਾ ਜਾਗਦਾ, ਐਸਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਜਾਗਣ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇਹਦਾ ਇੱਕ ਉਪਾਅ ਹੈ ਕੋਈ ਇਹਦਾ ਕਰਮ ਚੰਗਾ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹ ਫਲ ਦੇਣ ਨੂੰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਿਆਰ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕਣਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਫਲ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਵੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਸਾਰੇ ਉੱਗ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਤਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਇਹਦੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ। ਪੁੰਨਾਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਪੁੰਨ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣ ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੋਭਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ

ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੇਲ ਹੋਣਾ, ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਬਚਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜਗਾ ਦੇਣਗੇ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਪੈ ਗਿਆ? ਮੋਟੀ ਜਿਹੀਓ ਗੱਲ ਹੈ, ਲਕੇ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰੱਖੀ। ਆਹ ਚਾਰੇ ਹੀ ਪਾਸੇ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੭

ਉਹ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ, ਉਹ ਜੋਤ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹ ਭੁੱਲਦੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੁਰੇ ਜਾਈਏ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਈਏ, ਤੇਜ਼ ਗੱਡੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਈਏ, ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਮੁੱਕਦੀ।

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਥੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇਹ ਜਾਗਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਸੇ ਚਿੰਤਾ 'ਚ। ਉਸੇ ਰੱਲੇ-ਰੱਪੇ 'ਚ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਜੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਫੇਰ ਤੋਖਲੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੰਧੇਰਾ ਪੈ ਕੇ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨਕਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੈ -

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੩

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੌ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ, ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਜ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬਗੈਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਇਹ ਹਨੇਰਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

**ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮਿਟਦਾ ਹਨੇਰਾ,
ਚੰਦ ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ।**

ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਹਿ ਹਜ਼ਾਰ ॥

ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੩

ਮਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ, ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ, ਟੋਰਚਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਮਿਟ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਨੇਰਾ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਇਹ ਜੀਵ। ਜਦੋਂ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਹਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਨੀਂਦ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਉਸ ਖੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਲਾਹੁੰਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਜਾਗ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਦਾ ਅੰਕੁਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਤੱਤ ਬੋਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਜਾਹ, ਦੱਸ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ-

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੋਟਿਓ

ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਰਸੀਏ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਰਸੀਏ ਦਾ ਮੇਲ। ਜਿਹਨੇ ਆਪ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਲਣ-ਮਿਲਣ 'ਚ ਵੀ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹਦਾ 100%, ਸੌ ਡਿਗਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਨੇਰਾ ਹਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਡਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਏ ਹੋਈਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਸੀ ਗਿਰ ਜਾਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਮਟਕ ਚਾਨਣਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਲਾਈਟ ਦਾ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਆਸ ਸੱਪ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੱਸੀ ਨਾ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆਈ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰੀ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇ ਮੰਜੇ ਦੇ, ਜਾਗਦੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਸੌਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਡਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਝੁਠੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੰਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ

ਤਾਂ ਸੱਪ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਟਾਰਚ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ? ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ ਟੋਰਚ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਸੱਪ? ਕਹਿੰਦਾ, ਲਗਦਾ ਤਾਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਮੈਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ ਲਈਂ ਰੱਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਮੰਨਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡਰੀ ਗਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਡਰ ਲੱਗਿਆ ਇੱਕ ਝੁਠੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਉਹ ਚਾਨਣਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਚਾਨਣਾ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਝੁਠੀ ਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾ ਆਭਾਸ, ਉਹ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

.....ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪

ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਦਾਲ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਕੋਈ ਵੀ। ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਲਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਜਾਵ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਿਕਾਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੀ ਸਮਝ 'ਚ।

ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਅਹਿ ਸਾਥ ॥

ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੋੜੀ ਪਾਈਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀਅਹਿ ਖਾਤ ॥

ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਬਰਸ ਬਰਸ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਮਾਸ ॥

ਪੜੀਐ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਪੜੀਅਹਿ ਜੇਤੇ ਸਾਸ ॥

ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੭

ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਸਮਝਾਇਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਰਤੀ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਫੜਦੀ ਨਹੀਂ, ਟਿਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪੂਰਨ ਸਾਧੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

.....ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪

ਇਹ ਨੀਂਦ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੌ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ ਜੀ,

ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਗਾੜ੍ਹੀ।

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੇ ਅਰਜਨ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੀ ਯੋਗ ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਾਲ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹਾਂ, ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਲੋਕਿਨ ਇਹ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ, ਇਹ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੇ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਝੁਠਾ ਉਹਦੇ 'ਚ ਫਸਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਦਸਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਮੂਰਖ ਸਮਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਨਕਲ ਨੂੰ ਅਸਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜੋ ਜੀਵਨ ਤੱਤ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਮੇਰਾ ਕਦੇ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਮੇਰੀ ਖੇਡ ਹੈ ਮਾਇਆ ਦੇ ਉਹਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲੋਕਿਨ

ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਰਿਹਾ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖੱਚਰ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਇਆ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜ ਸਕਦਾ। ਗਿਆਨ ਹੀ ਸਿਥਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਦੇਖੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਰਜਨ! ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭਗਤ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਏਗਾ।

ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਾ।

ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਤਲਾਬ ਦੇ ਕੰਢੇ ਰੁਕਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਦਿਖਾਓ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੂੰ?

ਜਦੋਂ ਨਾ ਹੀ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੜਵੀ ਲੈ ਜਾ ਨਾਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆ, ਇਹ ਸੋਹਣਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖ ਕੇ ਲੈ ਆਈਂ, ਅਸੀਂ ਦਾਤਨ ਕਰਨੀ ਹੈ।

ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਚੁੱਭੀ ਮਾਰੀ ਇੱਕ। ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਰਬ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੱਥ 'ਚ ਗੜਵੀ। ਨਾ ਉਹ ਥਾਂ, ਬੜਾ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ। ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਸ਼ੇਰ, ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਸਾਰੇ ਇਹਦੇ ਵੱਲ ਨੂੰ ਦੌੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਨੱਠ-ਨੱਠ ਕੇ ਜਾਨ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਲੇ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਣਾ ਕੀ ਵਰਤ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਬੋਲ ਕੇ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿਓ। ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਓਂ ਤੁਸੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰੇ, ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਓਂ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ।

ਅਖੀਰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਭੁੱਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦੌੜ ਕੇ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇੱਥੇ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ? ਉਹ ਬੰਦਾ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਤੋਂ ਨੱਠ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੱਕਾ ਹੀ ਪਾਗਲ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੂੰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਪੜਪੋਤਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਅਰਜਨ ਦਾ। ਅਭਿਮਨਯੂ ਲੜਾਈ 'ਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਨਮੇਜਾ ਕੋਹੜ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਨਮੇਜੇ ਦਾ ਮੁੰਡਾ,

ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਉਹਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੁਣ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਰੋਜ਼ ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੱਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈ। ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਝੂਠੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਰ। ਉਥੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਹਾਂ। ਰਾਜਾ ਸਾਡਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਏਗਾ। ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਕਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਥਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੰਖੇਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ 'ਚ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ, ਬਦਰੀਨਾਥ ਤੋਂ ਉਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਤੇ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਗਲ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਬਰਫਾਂ 'ਚ ਗਲ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਲਜੁਗ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਇਹਦੀ ਕਲਜੁਗ ਨਾਲ ਭੋਟ ਹੋਈ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਾਂ, ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਕਰੇਗਾ ਓਨਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਹ ਫੈਲੇਗਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਧਰਮੀ ਹੋਏਗਾ, ਓਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇਗਾ। ਲੋਕ ਕਮਲਾ ਕਹਿਣਗੇ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿਣਗੇ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਹਾਲਚਾਲ ਦੱਸਿਆ, ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮਾਰਨ ਦੌੜਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਤੇਰੇ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਉਹਨੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਤੇਤਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਦੁਆਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੁਗ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨੇ। ਤੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਹੈ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁੱਬੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲੈ। ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਖੁੱਬੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਭੁਲੇਖੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲੈ ਲਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਿਮਰੈ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ ਜੇ ਮਰੈ ॥

ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੬

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ।

ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਜੋੜੀ ਹੋਈ, ਦਰਗਾਹੀ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਛਿਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਜੇ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰ ਲਵੇ।

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

ਕਾਲ ਦੀ ਗਲ 'ਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਫਾਂਸੀ ਕਟ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! -

ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਅਜਮਲ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੨

ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।
ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਉਸ
ਨੇ ਨਾਰਾਇਣ ਕਿਹਾ ਸੀ -

ਅਜਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੧

ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਬੁਲਾਇਆ ਕਦੋਂ?

ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਛਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੨੦

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੧

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।
ਇਹ ਤਾਂ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ ਇਹ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਪਾਰ ਹੋ
ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਕਹਿਣ 'ਚ ਅਰ ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ
ਕੋਈ, ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਸੀ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਗਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ,

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਬੋਲ ਕੇ।

ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਣ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੇ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੨

ਸੁਧ ਦੀ ਗੱਲ ਇੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਧ ਆ
ਗਈ ਉਹਨੂੰ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸੁੱਧ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ
ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ
ਤੇਰੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ
ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਚੀਜ਼
ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੇ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੨

ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ
ਜਿਹੜੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹ ਅਜਮਲ ਨੂੰ ਮਿਲ
ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ
ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਰੱਬ
ਹੈ ਕੀ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ੱਕ 'ਚ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਚਲੋ
ਜੇ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ
ਹੈ ਨਾ, ਗੁਰੂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਵੀ
ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਗਿਆ ਬਈ ਤਸਵੀਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀ, ਫਲਾਣੀ ਇਹੋ
ਜਿਹੀ, ਫੇਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਵਲ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ, ਗੁਰੂ
ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩

ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ, ਤਾਂ
ਵੱਡੀ ਗਤੀ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ,
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅਉਗਣ ਨੇ, ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਵੱਲ ਚੱਲਣ
ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਪੜਦੇ ਤਾਣ ਦੇਵਾਂਗਾ ਮਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ
ਦੇ। ਹਨੇਰਾ ਪਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਕੋਈ ਰੱਬ ਵੱਲ ਜਾਏਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਪਰ ਬਈ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿ
ਲਿਆ ਨਾ, ਰਾਮ, ਅੱਲਾਹ, ਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ
ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰ
ਜਾਏਗਾ। ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ 'ਚ ਪਾ ਲਈ ਕਿ ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ
ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈਂ। ਚਲ ਇਹ ਗੱਲ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ
ਸੰਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਯਾਦ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।
ਦੂਸਰਾ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਏਗਾ,
ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ। ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਕੋਈ ਸਤਿਸੰਗ, ਚਿੱਤ ਟਿਕਾ ਕੇ,
ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਪਰ
ਦੀ ਜਾਏਗਾ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਗਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਮਹਾਤਮਾ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ
10,000 ਸਾਲ ਦੀ ਤਪਸਿਆ, ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ
ਦੀ। ਦੁਆਪਰ 'ਚ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਦੋ
ਘੜੀਆਂ 49 ਮਿੰਟ ਮਨ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣ
ਲਿਆ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਤਪ ਨਾਲੋਂ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਫਲ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਲ
ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ
ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਜੀ,

ਕਈ ਕੋਟਕ ਜਗ ਫਲਾ।

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ -

ਸੇਵਕ ਸਿਖ ਪੂਜਣ ਸਭਿ ਆਵਹਿ

ਸਭਿ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਉਤਮ ਬਾਨੀ ॥

ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਬਾਇ ਪਾਵੈ

ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੯

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਫਲ ਹੈ, ਕਰੋੜਾਂ ਯੋਗਾਂ
ਦਾ ਫਲ ਦੋ ਘੜੀ ਮਨ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ
ਲਓ, ਕਿੱਡਾ ਫਲ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਕਲਜੁਗ! ਫੇਰ ਤਾਂ
ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ

ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾ ਆਈਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਦੁਆਪਰ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ, ਮੈਂ ਆ ਚੁੱਕਿਆ। ਪਰ ਇੱਕ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਕੋਈ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਦੇ ਦੇ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਡੀਆਂ ਘੁੰਮਾ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਤਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਤਪ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤਪ, ਜਪ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜਪ ਤੋੜਾਂਗਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇਗਾ ਉਸਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਔਖਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਾਪੀ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਭੋਗਣਗੇ, ਦਨਦਨਾਂਦੇ ਫਿਰਨਗੇ, ਪਰ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨਗੇ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੂਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਪਰ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਪੜਦਾ ਪਾਵਾਂਗਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਨਗੇ ਨਹੀਂ, ਸਾਧਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਨਰਕ ਖਾਲੀ ਕਰੇ ਨੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੇ। ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਮੇਰੀ ਹੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਨਰਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ। ਇਹ ਹੁਣ ਮੈਂ ਭਰਨੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੀਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਰਾਜ 'ਚ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਉਪਦ੍ਰਵ ਕਰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਥਾਉਂ ਦੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੂੰ ਸੋਨੇ 'ਚ ਰਹਿ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਲਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੋਨਾ ਨਾ ਪਹਿਨੀਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਾਂਗਾ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਤਾਜ ਲੱਗੇ ਲਗਾਏ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹਰਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਘੋੜਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਰਨ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਿਸ਼ੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਅਖੀਰ ਤੀਰ ਲਾ ਕੇ ਧੱਕਾ ਜਿਹਾ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਆਹ ਲੈ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਫੇਰ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਪ, ਕੋਲ ਹੀ ਪਿਆ ਸੀ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਲੱਗਿਆ।

ਉਹ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਲਜੁਗ ਨੇ, ਤਾਜ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਇਹਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਾਂ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਉਸ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਚੋਲਾ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਪ ਪਾਇਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਪ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਜਾਏ।

ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਇਆ ਰਿਸ਼ੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ

ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟਾ! ਉਹ ਰਾਜਾ ਧਰਮੀ ਸੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਤਾਜ ਵਿੱਚ, ਤੂੰ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਜਾਹ ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨੀ ਤੋਂ ਕਥਾ ਸੁਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਤੇ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਾਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸਾਧ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ ਉਹ ਟਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਹ, ਇਹਨੂੰ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ, ਉਹਨੇ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਥਾ ਸੁਣੀ, ਰਾਜੇ ਜਨਮੇਜੇ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ, ਜਿਸਨੇ ਯੱਗ ਕਰਕੇ -

ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਾ ਦੇ ਮਤੀ ਬਰਜਿ ਬਿਆਸਿ ਪੜਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੪

ਬਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਗੱਲ ਲਿਖਾਈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣੀ ਹੈ, ਜੇ ਆਹ ਕੰਮ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਆਹ ਨਾ ਕਰੀਂ -

ਤਿਨਿ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ ਕਿਰਤੁ ਨ ਚਲੈ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪੪

ਇਹਦੇ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੱਥੇ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਟਾਲਣ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਨਮੇਜੇ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਮਰਨਾ ਹੀ ਪਿਆ, ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਅੱਗੋਂ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਰਾਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਰਜਨ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਭੱਖਤਰ ਗਿਆ ਕਿ ਹੈਂ! ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਅਰਜਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਅਰਜਨ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਦੇਸੀ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਬਲਵਾਨ ਸੀ, ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰੀ, ਭੋਗਾਂ ਬਿਲਾਸਾਂ 'ਚ ਪੈ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਕਥਾ ਗੀਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰੇ। ਆਪ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇ।

ਅਖੀਰ ਘਰਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰਦੇਸੀ! ਔਰਤਾਂ ਤਾਂ ਸਤੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਤੀ ਨਾਲ, ਪਤੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਇਸੜੀ ਨਾਲ ਸਤੀ। ਪਤਨੀ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ਉਹ ਨਵਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਇਹ ਨਵੀਂ ਰੀਤ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਧੋ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਜਗ ਇਹਨੂੰ?

ਉਧੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਅਰਜਨ ਹੈਂ! ਅਰਜਨ ਹੈਂ, ਅਰਜਨ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਆਹ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ ਪਰਦੇਸੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ, ਜਾਹ ਨੱਠ ਜਾ, ਪਾਗਲਖਨਿਓ ਆਇਆ ਹੈਂ?

ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ, ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਸਾਧੂ ਸੰਤ

ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਇਹਨੂੰ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

**ਧਾਰਨਾ - ਤੈਨੂੰ ਸੰਤ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ,
ਪਿਆਰਿਆ ਤੈਨੂੰ ਜਾਗ ਨਾ ਆਈ।**

ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ।

**ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੋਦਿਆ ਚਾਂਗੋਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
ਜੇ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੮

**ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮਨਾ ਜਾਗ ਲੇਹੁ ਕਹਾ ਗਾਫਲ ਸੋਇਆ ॥
ਜੇ ਤਨੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਗ ਹੀ ਸੋ ਭੀ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੬

ਕਿੱਥੇ ਮਾਂ, ਕਿੱਥੇ ਪਿਉ -

**ਫਰੀਦਾ ਕਿਥੈ ਤੈਭੇ ਮਾਪਿਆ ਜਿਨੀ ਤੂ ਜਣਿਓਹਿ ॥
ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਠੋਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੧

ਨਹੀਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ। ਐਸੀ ਗਾੜੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਗਿਆ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੦

ਉਧੋ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਨਠ ਜਾਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਾ ਦਊਂਗਾ। ਤੂੰ ਉਧੋ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਉਧੋ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋਏ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਪੁਆਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਨੂੰ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾ ਲੈ।

ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਐਨੀ ਗਾੜੀ ਨੀਂਦ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੈ ਗਈ।

ਅਖੀਰ ਉਹ ਪੰਡਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਜਾਹ ਤੂੰ ਹੁਣ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆ ਸਰੋਵਰ 'ਚ। ਉਹ ਜਦ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਚੁੱਭੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਗਾਇਬ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰਜਨ ਤੈਨੂੰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਅਰਜਨ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਰਜਨ! ਵਿਰਲਪ ਨਾ ਕਰ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਇਆ ਪਾਈ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ?

ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ।

ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਬੱਪੜ ਮਾਰੀਦਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਮਾਇਆ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਹੋਸ਼ 'ਚ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਜਨ! ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤਿੰਨ ਗੁਣੀ ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੭

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੂਰਖ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਲਿਆ -

ਬਿਸਰੇ ਰਾਜ ਰਸ ਭੋਗ ਜਾਗਤ ਭਖਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੭

ਜਦੋਂ ਜਾਗ ਆਈ, ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਧਰੇ ਹੀ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਇੱਕ ਨੀਂਦ ਹੈ, ਸੁਪਨੇ ਵਾਲੀ ਵੀ ਨੀਂਦ ਹੈ, ਆਹ ਜਿਹਨੂੰ ਜਾਗਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੀਂਦ ਹੈ। ਇਹ ਲੰਮਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਛੋਟਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ -

ਜੈਸਾ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਿ ਕਾ ਤੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੮੦੮

ਸਾਧੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹਨੂੰ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਪਛਾਣ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਦੇਹੀ ਕਿਉਂ ਮੰਨਦੈਂ ਆਪ ਨੂੰ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਤੂੰ ਤਾਂ ਆਤਮ ਜੋਤ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਪਦ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਮੰਗਦੈਂ। ਮੈਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਧੀ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਮਜ਼ਬੂਬ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਿੱਤਰ ਨੇ, ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ। ਫਾਹਾ ਪਾ ਲਿਆ ਗਲ ਵਿੱਚ ਮੰਨ ਕੇ। ਨਹੀਂ ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ, ਗੁਰੂ ਜਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਲਾਹ ਦੇਵੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੋਂ।

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਇਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ ਉਹ ਵੀ ਸੁਪਨਾ', ਨਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਹੋਈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ! ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਜੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨੇ ਤੇਰਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐ ਰਿਸ਼ੀਓ ਮੁਨੀਓ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਏ ਹੋਏ ਓ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਉਹਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ 'ਚ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਪੈਰ ਪੈ ਕੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ। ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ, ਦੋ ਚਾਰ ਸੈਕਿੰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਸਾਰੇ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਕੋਈ ਵੀ ਐਸਾ ਸਪੂਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ 'ਚ, ਕੋਈ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕੋਈ ਨਾ ਉਠਿਆ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਡਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਡਾਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉੱਠ ਕੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ

ਬੱਚਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹਨੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੇਗਾ? ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਕੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਕਿ ਰਿਸ਼ੀ ਕੁਮਾਰ! ਇਹ ਚੌਕੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਡੁਹਾਈ ਹੈ ਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਚੌਕੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨ ਕਰਾਓ, ਗੁਰੂ ਦੀਕਸ਼ਾ ਦੇਵੋਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜਨ! ਦੀਕਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕਿੱਧਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਛਣਾ ਦੇਹ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੀ ਦੇਵਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅਨਾਤਮ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਲ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਮੇਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ, ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਇਹ ਸਭ ਅਨਾਤਮ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੁਲੀ ਛੱਡ ਦੇ। ਚੁਲੀ ਛੱਡ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਵੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚੀਂ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਕੱਪੜਾ ਰੱਖ ਲੈ, ਬਾਕੀ ਲਾਹ ਦੇ।

ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?

ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਅਨਾਤਮ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ।

ਆਤਮਾ ਦਾ ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵੀ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਰੀਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ 19 ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਹੈ ਚਿੱਤ ਹੈ, ਬੁੱਧ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਨੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਹੈਗੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ, 94 ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਨਾਤਮ ਨੇ। ਆਤਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਨ, ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ। ਫੁਰਨੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਦੋਂ

ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਫੁਰਨਾ ਰੁਕ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਜਦ ਮਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਮਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈਂ।

ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਣੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਦੇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ।

ਉਹ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ?

ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ।

ਹੁਣ ਤੂੰ ਚਿਤਵਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮਨ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੁਣ ਚਿੱਤ ਵੀ ਦੇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ।

ਚਿੱਤ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?

ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਜਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ।

ਉਹ ਭਾਵ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਹੁਣ ਉਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਹੈ ਇਹ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਾਧੂ ਦੀਆਂ ਲਈਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੀ ਸੁਰਤ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਇਹ ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਕਰਕੇ। ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੱਡ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ -

ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਐਨਾ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਫੁਰਨਾ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਾ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਰਹਿ ਕੀ ਗਿਆ। ਗਹਿਰੀ ਚੁੱਪ ਤੇ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਅਵਸਥਾ। ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਹੁਣ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਭ ਕੁਛ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਰਾਜਨ! ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਬਰਾਤ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਲੁੱਟੀ ਗਈ। ਛੇਤੀ ਹੁਕਮ ਕਰ, ਫੌਜ ਜਾਵੇ, ਡਾਕੂ ਨੇ। ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਉਹਨੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ਕਰੀਆਂ, ਇਹ ਚੁੱਪ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖਤਮ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਸੁਣੇ ਕਿਹੜਾ। ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀ ਗਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਫੇਰ ਨਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਠੀਕ ਹੁਣ ਇਹਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਤਮਪਦ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ।

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੇ ਮਹਿ ਤਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

(ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਚੋ)

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਜਣਾ ਦਿਤੀ ਜਿਹੜੀ ਨਾ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਨਾ ਸਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਮਸਤ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚ। ਕਹਿਣ ਲਗੇ, ਰਾਜਨ! ਆਹ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾ, ਹੁਣ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੋੜਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਘਾਹ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਹੋਣਾ। ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮੋੜਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਕੁਛ ਅਸੀਂ ਲਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੀਂ ਇਹ ਤੇਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਸੈਨੂੰ ਸਉਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕਾਰਜ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਐਸ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਵੇਚ ਦੇ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ,
ਕਾਰਜ ਤੇਰੇ ਰਾਸ ਹੋਣਗੇ।**

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲਈਂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਓ ਜਿੰਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ। ਆਵੇਗਾ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ -

ਜਬ ਇਹ ਜਾਨੈ ਮੈ ਕਿਛੁ ਕਰਤਾ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੮

ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ -

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੰਤ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਕੋਈਓ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਾਤ ਹੈ ਇਹ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸੰਗੀ ਹੈ ਨਾ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ, ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਨਾ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੀ ਤਾਤ ਪਰਾਈ ਬਿਸਰ ਗਈ, ਈਰਖਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਮੇਰੇ 'ਚੋਂ। ਜਦੋਂ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ।

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ -

ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥

ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਉੱਚ ਅਵਸਥਾ। ਜੋ ਆਪਾਂ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਉਹ ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁੱਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ,

ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਭਾਗਾ ਜੀ।

ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸੁਭਾਗਾ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਬਚਨੀ ਹਾਟਿ ਬਿਕਾਨਾ ਜਿਤੁ ਲਾਇਆ ਤਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੧

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ -

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ਟੀ -

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਪਰ ਹੁੰਦੀ 'ਮੈਂ ਪੁਣਾ' ਆਦਮੀ ਦਾ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰੁਸ਼ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਯਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਹੀ ॥ ੧ ॥

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕੁਮੁ ਐਸਾ ॥

ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ ॥

ਅਫਤ ਰਾਜ ਬਿਛਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੮

ਰੋਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਤਮਾ, ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਾਲਕ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੀਵ। ਇਹ ਜੀਵ ਮੈਂ ਪੁਣਾ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਸਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਹੈ ਇਹ ਇਹਨੂੰ ਹੀ ਫਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਗ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਹ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਸੁੱਤਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

(-----)

ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਨਣ

ਭਾਈ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਇਛਿਆ ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਆਸਾ-ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਇਛਿਆ ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ।

**ਆਸਾ ਵਿਚਿ ਅਤਿ ਦੁਖੁ ਘਣਾ ਮਨਮੁਖਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੪੯

ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ ਤਦ ਤਕ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਜਾਂ ਨਿਰ-ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਜਾਂ 'ਪਰਮ ਸੁਖ' ਦਾ ਅਤੇ ਇਛਿਆ ਜਾਂ ਆਸਾ ਮਨਸ਼ਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ 'ਅਤਿ ਘਣੇ ਦੁਖ' ਦਾ, ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਯਕੀਨ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਦੋ ਜਵਾਬ ਜਾਂ ਹੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾ : ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਜਾਂ ਨਿਰ-ਆਸਾ ਹੋਣਾ ਇਨਸਾਨੀ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਛਿਆ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ, ਕਿਸੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਛਿਆ ਉਪਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਜਾਂ ਮਾਰ ਦੇਵੇ।

ਦੂਸਰਾ - ਨਿਰ ਇਛਿਆ, ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਅਵਸਥਾ ਮੰਨਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇਛਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਲਗਨ ਨਿਰਵਿਘਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਛਿਆ ਦਾ ਦੀਵਾਨਾ ਇਛਿਆ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਐਪਰ ਇਛਿਆ ਦਾ ਉਕਾ ਤਿਆਗੀ ਵੀ ਨਾ ਬਣੇ, ਕੇਵਲ ਉਤਨੀ ਇਛਿਆ ਕਰੇ ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਰੱਖ ਸਕੇ।

ਮੇਰੇ ਇਕ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਿੱਤਰ ਜੋ ਕਿ 'ਪਹਿਲੇ' ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਹੱਲ ਦੇ ਪੱਖੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇੰਜ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

About desires, I quote the following from Ramakrishna. Needless to say that I agree with every word of it :

"A husbandman was watering a sugarcane field the whole day. After finishing his task he found that not a drop of water had entered the field, all water had flowed out through some

distant rat-holes. Such is the state of that devotee who worships God, but at the same time cherishes in his heart worldly desires (of wealth, fame etc.) Though he may pray every day of his life, he will find it last that he has made no progress whatever, his entire devotion has run to waste through the rat-holes of these desires."

You will see that God cannot be reflected by the mental lake if it be agitated by the wind of desires if you want to find the Kingdom of Heaven, you must give up your own personal ego. If you give up your own personal ego you give up desire of material things.

ਉਲੱਥਾ :

ਇਛਿਆ ਸਬੰਧੀ ਮੈਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਉਚਾਰੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

"ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਗੰਨਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਚੂਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਥਾਣੀਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਗਤ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ (ਧਨ ਜਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਆਦਿ) ਰਖਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਉੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਭਗਤੀ ਇਛਿਆ ਰੂਪ ਖੁੱਡਾਂ ਥਾਣੀਂ ਜਾਇਆ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।"

ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨ ਰੂਪੀ ਤਲਾ ਜਾਂ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਇਛਿਆ ਰੂਪੀ ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ (ਏਗੋ) ਦਾ ਪੂਰਨ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹਉਮੈ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਇਛਿਆ ਦਾ ਵੀ ਤਿਆਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਇਜ਼ਤ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ (ਆਪ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ) ਪਰ ਆਪ ਦੀ ਉਕਤ

ਸਿਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਦੇ ਤੁਲ ਅਤੇ ਆਮ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਇਕ ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਿਫ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਆਸ਼ਰਮ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨਤਾ ਵਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਲਾਭਵੰਦ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਹ ਸਿਖਸ਼ਾ ਸਗੋਂ ਕਈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਡਾਹਵੇਂ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲਿਆਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਸਾਨੂੰ ਦੁਨਿਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਆਪਣੇ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ, ਮਿਲਣ, ਸਮਝਣ ਤੇ ਉਸ ਵਰਗਿਆਂ ਬਣ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਂਦਾਰੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੇ ਤਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਮਾਨ ਕੋਲ ਹੋਣ। ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਬਨਾਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਅਰੋਗ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਤੰਦਰੁਸਤ, ਨੇਕ ਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੇ ਘਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੌਲਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦੌਲਤ ਇਤਨੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਗਰੀਬਾਂ ਮੁਥਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਸ ਦੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸ ਸਿਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕਮਾਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲਣ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਸ਼ਾ ਆਮ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ, ਸਭ ਲੋੜਾਂ (ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੇ ਆਤਮਕ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਾਨੁ ਮਾਂਗਉ ਤਾਨੁ ਮਾਂਗਉ ਧਨੁ ਲਖਮੀ ਸੁਤ ਦੇਹ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੦੭

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਭ ਪਵਿਤੁ ਹੈ ਧਨੁ ਸੰਪੈ ਮਾਇਆ ॥
ਹਰਿ ਅਰਥਿ ਜੋ ਖਰਚਦੇ ਦੋਂਦੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਜੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦੇ ਤਿਨ ਤੋਟਿ ਨ ਆਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੪੬

ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ 'ਇਛਿਆ ਕਰਨੀ' ਮਾੜੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਜ਼ਰਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਾਸੋਂ ਜਿਥੇ ਇਹ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ -

ਤੌਰ ਭਜਨ ਕੀ ਰਹੇ ਪਿਆਸਾ ॥ (ਚੌਪਈ ਪਾ: ੧੦)

ਉਥੇ ਨਿਝੱਕ ਏਹ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ -

ਸੁਖੀ ਵਸੈ ਮੋਰੋ ਪਰਵਾਰਾ ॥

ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਸੁਖ ਚਾਹਣੇ ਐਪਰ ਮੂੰਹੋਂ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸੁਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਨਾ ਮੰਗਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - 'ਵਿਣ ਤੁਧ ਹੋਰ ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦੁਖ' ਪੂਰੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਲੁਕੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਜ ਰਹੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੱਕ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਸਿਖਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਠੀਕ ਫਾਇਦਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਖਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਸਵਾਏ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਇਨਸਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਜਾਵੇ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਸਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਘੱਟ ਅਤੇ ਸਾਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਐਸੇ ਇਨਸਾਨ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਉਕੀਆਂ ਮਰ ਗਈਆਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮਰਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹੋਣ। ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ 95 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਇਛਿਆ ਸਬੰਧੀ ਦੂਸਰਾ ਜਵਾਬ ਜਾਂ ਹਲ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ ਏਹੋ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੰਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸ਼ੁਭ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੁਭ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸਚੇ ਭਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਇਛਿਆਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਭ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਲੋੜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਧਿੜਕ ਹੋ ਕੇ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਮਾੜੀ ਇੱਛਿਆ ਦੇ ਤਿਆਗ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਉਥੇ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇੱਛਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਹੈ। ਏਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਆਖਰੀ ਟੀਸੀ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਅਵਸਥਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ

ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਅਵਸਥਾ ਇਨਸਾਨੀ ਦੀ ਉਹ ਸਿਖਰ ਅਟਾਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਇਛਿਆ ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ ਪਹਿਲੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ ਦੇ ਮਸਾਲੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਛੱਤ ਤਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਉਸਰ ਸਕਦੀ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਛੱਤ ਨਾ ਉਸਰ ਜਾਵੇ। ਤਿਵੇਂ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਜਾਂ ਨਿਰ-ਆਸਾ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰਸਿਖ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ ਜਾਂ ਆਸਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਜਰਬਾ ਕਰ ਕੇ ਤਾਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ ਤੇ ਥੋਥੇਪਨ ਦਾ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਆਤਮ ਉਸਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮਾੜੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਸ਼ੁਭ ਇਛਿਆ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਮਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਸਮਝ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ, ਤਿੰਨ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਦਰਜੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋਹਾਂ ਦਰਜਿਆਂ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਤੀਸਰੇ 'ਭਾਣੇ' ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੱਕ ਯਕਾ-ਯਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਸਖਤ ਕਠਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਭਵ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਵਿਚੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ -

**ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖੁ॥
ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੂਖੁ॥ ਅੰਗ - ੯੫੮**

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਐਮ.ਏ. ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਕੱਛੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਕਿ ਐਮ.ਏ. ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਣ ਗਏ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਗਲਤੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨੇਕ ਨੀਅਤ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਫਸੇ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਨਿਰ-ਇਛਿਆ' ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸੇ ਉਪਮਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਬਗ਼ੈਰ ਆਪਣੀ ਵਰਤਮਾਨ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਜਾਨਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਮੰਨਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਿੱਤਰ ਬੜੀ ਦੁਬਿਧਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਰੋਗ ਰਹਿਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਇੱਜ਼ਤ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ ਐਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧੀ ਗਲਤ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਪਲਾ ਲਗਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਭਾਣੇ ਦੇ ਹਾਮੀ ਹੋ, ਕੋਈ ਇਛਿਆ ਨਾ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਅਰਦਾਸ ਨਾ ਕਰੋ, ਜੋ 'ਹੁਕਮ' ਹੋਵੇ ਉਹੋ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਇਤਨੀ ਉਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿ ਸਕਣ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਜਾਏ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਗੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿਖ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰਾ ਕਰਤਾਰ, ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੈਰ ਖੁਆਹ ਤੇ ਦਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ

ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡਿਆ ਜਾਏ? ਐਸਾ ਗੁਰਮੁਖ ਜਦ ਇਛਿਆ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗਾ ਤਦ ਵੀ ਬੜਾ ਕਾਮਯਾਬ ਤੇ ਸੁਖੀ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਜਦ ਭਾਣੇ ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਖੇਡੇਗਾ ਤਦ ਵੀ ਅਡੋਲ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ।

ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਬਣਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਨਿਰ-ਇਛਿਆ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਇੱਕ ਬੜਾ ਸਹਿਲ ਤੇ ਚੰਗਾ ਤਰੀਕਾ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਸਾਰਕ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਤੇ ਸਿਧ-ਨਿਰਇਛਿਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਟਿਕਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੈ 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ'। ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਅੰਦਰਲੇ ਰਸਾਂ ਦੇ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੋਮੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਅਸਚਰਜ, ਇਲਾਹੀ ਰਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਦ ਆਪਣੀ ਖਿੱਚ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਰਸ ਵਰਗਾ ਸਵਾਦ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਰਸ, ਅੰਦਰਲੇ ਸਵਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਇਛਿਆ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਰਸੁ ਪੀਆ ਇਹ ਰਸੁ ਨਹੀ ਭਾਵਾ॥ ਅੰਗ - ੩੨੪

ਇਛਿਆ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਘੱਟ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸਵਾਦ ਆਵੇ ਉਥੋਂ ਹਟ ਕੇ ਜਿੱਥੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭ ਜਾਂ ਸਵਾਦ ਆਵੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਭ ਸੁਖ, ਦੌਲਤ, ਇੱਜ਼ਤ, ਪਰਿਵਾਰ ਆਦਿ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਜਾਂ ਮਹਾਂ ਰਸ ਲੱਭ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਇਛਿਆ ਆਪੇ ਹੀ ਬਾਹਰਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰਲੇ ਪਦਾਰਥ ਵਲ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਰਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਰਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗਾ ਤੇ ਲਾਭਵੰਦ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਆਪੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਹਠ, ਜਿੱਦ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਰਖਤ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਮੌਲਦਾ ਤੇ ਫਲਦਾ ਹੈ, ਓਵੇਂ 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ' ਵੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਮੌਲਦਾ ਤੇ ਫਲਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਪੂਰੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਖੇਡਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਕਮਾਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਲੋਕੁ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕੁ ਸੁਹੇਲੇ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

**ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥
ਹਸੀਦਿਆ ਖੇਲੀਦਿਆ ਪੈਨੀਦਿਆ ਖਾਵੀਦਿਆ
ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥**

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

੧੫ (ਜੀ! ਹਾਜ਼ਰ)

ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਦੀ ਧੁਰ ਛੱਤ ਉਤੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਨਿੱਕੀ ਰਹਾ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ -

ਕਾਹਨੂੰ ਟੁਰ ਗਿਆਂ ਕੱਲੜਾ ਜਾਨੀ।

ਨਾਲੇ ਲੈ ਨ ਗਿਓ, ਮਾਰ ਗਿਓ ਨ ਕਾਨੀ।

ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਉਹੋ, ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਆਏ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਚੇਤੇ ਆਇਆ -

**ਉਚੇ ਉਚੇ ਪਿਪਲੀ ਪੀਂਘਾਂ ਪਈਆਂ,
ਰਲ ਮਿਲ ਸਹੀਆਂ ਝੂਟਣ ਗਈਆਂ,
ਬੈਠ ਮੁਹਾਠੀ ਰੋਂਦੜੀ ਰਹੀਆਂ।
ਟੁਰ ਗਿਓ ਫੇਰ ਨ ਮੁੜਿਓ ਜਾਨੀ।
ਗਿਓ ਨ ਲੈ ਮਾਰ ਗਿਓ ਨ ਕਾਨੀ।**

ਗਾਵੀ, ਰੋਈ, ਫੇਰ ਹਾਹੁਕਾ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੀ, ਉਹ ਜੋ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਗਿਆ। ਜਦ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਤੋਂ ਮਨ ਉਠ ਗਿਆ ਤੇ ਲਗ ਗਿਆ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਵਲ, ਹੁਣ ਧੋਤੇ ਉਸ ਦੇ ਝੁਰਨੇ ਪਾਪ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੀ ਹੱਲ ਕਰੀਏ। ਕਿਸੇ ਬਨ ਬੋਲੇ ਚੱਲ ਬਹੀਏ। ਸੋਭਾ ਦੀ ਜਿੱਲੂਣ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਖੁਭਦੇ ਖੁਭਦੇ ਰਸਾਤਲ ਨਾ ਜਾ ਲੱਗੀਏ। ਕਿਵੇਂ, ਕਿਵੇਂ? ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਤਕੜੀ ਹੋ। ਕਰੀ ਚਲ ਜੋ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਉਹ ਹੈ ਅਰਸ਼ਾਂ ਕੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਂਈ, ਉਸ ਦੀ ਸੂਰਤ ਹੈ ਹਰ ਰੰਗੇ ਹਰ ਜਾਈ, ਉਹਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ, ਮਿਲੇਗਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਉਹ ਹੈ ਨੂਰ, ਝਲਕਾ ਮਾਰੇਗਾ। ਫੇਰ ਗਾਵੀ -

**ਆ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਸਾਈ ਸੁਹਣੀਆਂ ਲੋਈ ਵਾਲੇ।
ਛਿਪ ਛਿਪ ਬਹਿਨਾ ਏਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਰੰਗ ਰੰਗੀਈ ਵਾਲੇ।**

ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ। ਬਾਈ ਸਵੇਰੇ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਕਰ ਕੇ ਉਡੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰਬਾਰ ਸਜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਪਲ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਨ। ਬਾਈ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ। ਦੰਡੋਤਾਂ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੋਏ, ਆਰਤੀ ਉਤਰੀ, ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹੇ, ਸਿਹਰੇ ਗਲੇ ਪਾਏ ਗਏ। ਫੇਰ ਸਭ ਨੇ ਗਾਂਵਿਆਂ 'ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਕੀ ਜੈ। ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਸਭ ਛੈ। ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਹੈ।' ਫੇਰ ਭੇਟਾ ਅਰਪਨ ਹੋਇਆਂ। ਭੇਟਾ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ ਵਰ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਰਸ ਆਪ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇ ਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਦਰਲਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਖਬਰਦਾਰ, ਇਹ ਰਸ ਓਪਰਾ ਹੈ; ਇਹ ਠੰਢੀ ਸੁਹਾਵੀ ਨੈਂ ਹੈ, ਤਰਨੀ ਹੈ, ਡੁੱਬਣਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਫੇਰ ਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਚੋਖਾ ਸੁਹਣਾ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਸ ਆ ਰਿਹਾ

ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਕਾਸਦ ਆ ਪੁੱਜਾ। ਇਹ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸੁਹਣਾ ਨੁਹਾਰ ਵਾਲਾ, ਸਿੱਧੀ ਦਸਤਾਰ ਵਾਲਾ, ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ, ਦਾੜ੍ਹੇ ਵਾਲਾ ਜਬ੍ਰੇਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਸੀ। ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਭ ਹਰਿਆਨ ਹੋਏ ਸੁਹਣੀ ਸੂਰਤ ਤੇ ਅਭੈ ਚੜ੍ਹਤ ਬੜ੍ਹਤ ਤੇ। ਇਸ ਹਲਕਾਰੇ ਨੇ ਅਭੈ ਕਦਮ ਧਰਦਿਆਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਰੁੱਕਾ ਇਕ ਖਰੀਤੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਬਾਈ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੱਜ ਕੇ ਕਿਹਾ-

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ।

ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਗਏ ਜੈਕਾਰੇ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ। ਸਭ ਨੇ ਕੰਬ ਕੇ ਤੱਕਿਆ - ਕੌਣ ਹੈ ਇਹ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਨੇ ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ ਕੀਕੂੰ ਦਾ ਦਲੇਰ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰਦੇਵ ਭਗਵਾਨ ਪਾਸ ਬੇਅਦਬ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਦੰਡੋਤ ਨਾ ਮੱਥਾ।

ਇਉਂ ਦੀਆਂ ਲੋਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਉਧਰ ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਨੇ ਲਿਆ ਖਰੀਤਾ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਨ ਹੋ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਖਰੀਤੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਝਰਨਾਟ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਖਤ ਖੁਹਲਿਆ ਤਾਂ ਲੁੰਆਂ ਵਿਚ ਝੁਣਝੁਣੀ ਆਈ, ਜਦੋਂ ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਰੁੱਕਾ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਤਾਂ ਗੋਲ ਮੋਲ ਛੱਲੇ ਆਏ ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਤੇ ਅੱਖਰ ਗੋਲ ਮੋਲ ਵਿੰਗ ਤਤਿੰਗੇ ਚੀਚ ਗਚੋਲਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬੇਥਵੀ ਸ਼ਕਲ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਕਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣ ਬਣ ਕੇ ਦਿੱਸੇ। ਬਾਈ ਪੜ੍ਹੇ, ਪਰ ਅੱਖਰ ਆਪਣੀ ਸੂਰਤ ਨਾ ਲੈਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ ਨਾ ਜਾਣ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾਵੇ ਨੈਣਾਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਹ ਚੱਕਰ ਬਣ ਬਣ ਕੇ ਤੇ ਕਈ ਰੰਗ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਉਦੇ ਉਡਦੇ ਭਾਸਣ। ਸਿਆਣੀ ਸੀ, ਨੈਣ ਮੀਟ ਲਿਓਸੁ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਖੇ, ਹੇ ਮਨ! ਡਰ ਗਿਆ ਹੈ? ਮਨ! ਕੰਬ ਗਿਆ ਹੈ? ਮਨ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਕਿਸ ਦਾ ਹੈ। ਬਿਨ ਜਾਣੇ ਕਿਉਂ ਆਪੇ ਤੋਂ ਹਿੱਲ ਖੜੋਤਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਅਹਿਦੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਸੁਹਣੀ ਨੁਹਾਰ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਖਿੜੇ ਜੁੜੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਖਤ, ਟਿਕ ਤੇ ਟਿਕ ਕੇ ਪੜ੍ਹ।

ਬੰਦ ਨੈਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਲਾਇਓਸੁ ਤਾਂ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀਤਲਤਾ ਆਈ। ਦਿਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਚਿੱਠੀ ਕਿਸੇ ਸਬਲ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤਯਾ ਹੈ। ਮਨ! ਅਦਬ ਵਿੱਚ ਆ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ। ਐਉਂ ਟਿਕ ਕੇ, ਸੁਆਸ ਤੇ ਮਨ ਟਿਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀਓਸੁ। ਹੁਣ ਵਾਚ ਲਈ ਨੈਣਾਂ ਨੇ ਚਿੱਠੀ, ਸਮਝ ਲਿਆ ਅਰਥ ਮਨ ਨੇ, ਪਰ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਝਰਨ ਝਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝ ਕੇ। ਥਰਰ ਥਰਰ ਆ ਗਈ। ਕੌਣ ਹੈ ਲੇਖਕ? ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਭਾਵ ਅੰਦਰ ਉਮਾਹੇ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਏ। ਬੜੀ ਕਠਨਤਾ

ਨਾਲ ਆਪਾ ਸੰਬਾਲ ਕੇ ਜੁੜੀ ਭੀੜ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ ਬੋਲੀ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਏਕਾਂਤ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਾ ਕੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਠੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਸਖੀ ਸੈਨਤ ਸਮਝ ਕੇ ਮਗਰ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਚੁਪਾਤੇ ਹੀ ਕਾਸਦ ਨੂੰ ਲੈ ਗਈ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪੁਛਿਓ ਕਿ ਪਤ੍ਰ ਕਿਸ ਅਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਘੱਲਿਆ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਈ ਨੇ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਐਨਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਤਲਵਾਰੀਆਂ ਹੈ ਉਥੇ ਜੋ ਸੰਤ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। 'ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ' 'ਕ੍ਰਿਯਾ ਤੇ ਅਕ੍ਰਿ' ਏਹ ਕਾਫੀ ਸਨ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਦੋਂ ਉਸ ਪਾਸਿਓਂ ਮੋੜੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ। ਅੱਜ ਜਦ ਖਤ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਦੇਖੀ, ਖਤ ਦੀ ਛੁਹ ਵਿਚ ਅਸਰ ਡਿੱਠਾ, ਖਤ ਦੇ ਮਤਲਬ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗੱਲ ਵੇਖੀ ਕਿ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸਿਵਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਪਰਖ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੋਝੀ ਆਈ ਕਿ ਸੁਹਣੀ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਜਗ ਵਿੱਚ ਜਾਹਰ ਬੈਠ ਹੈਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਅੰਧ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਾ ਆਈ। ਹੁਣ ਕਲੇਜਾ ਉਛਲਿਆ ਕਿ ਕਿੰਵ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਸੀ ਬੁੱਝੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿੰਵ ਥੁਹ ਲਾ ਲਿਆ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਪਖੰਡ ਰਚਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਾਰੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਵਰੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸਚਮੁੱਚ ਦੇਵ ਮੂਰਤੀ ਹਾਂ, ਕਿੰਵ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਰਿੰਦ ਹਾਂ; ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਨਾ ਨਮੁੱਕਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਪਰਦਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਹਾਂ ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਪਰਦਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਜਦ ਅੰਦਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਧੂਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਨੋਂ ਵੱਛੀ ਨੂੰ ਗਾਂ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਛੀ ਦਾ ਜੀ ਬੇਬਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਿੱਠੇ ਨਹੀਂ, ਭਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਨਿਰਾ ਦੁਹਰਫਾ ਖਤ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਭਾਉ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣ ਹੈ। ਦਿਲ ਹੁਣ ਕਾਹਲਾ ਪਵੇ ਕਿ ਉਠਾਂ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਰਨੀ ਜਾ ਲੱਗਾਂ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਨਾ ਉੱਡ ਸਕੇ, ਪਰ ਹੋਸ਼ ਉਡੇ ਤੇ ਬਾਉਰੀ ਹੋ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਫੇਰ ਬਾਈ ਨੇ ਆਪਾ ਸੰਬਾਲ ਕੇ ਚੰਦੇ (ਚੰਦ੍ਰ ਸਖੀ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਸਖੀ ਸੀ) ਨੂੰ ਆਏ ਸਿੰਘ ਕਾਸਦ ਦੇ ਡੇਰੇ ਤੇ ਆਦਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਆਈਆਂ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਬੂਹੇ ਮਾਰ ਕੇ ਏਕਾਂਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਸਖੀ ਗਣ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੋਖਾ ਬੀ ਫਿਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਆਏ ਕਾਸਦ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੂੰ ਕੀਹ ਸੰਦੇਸਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਥੁਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਖਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਖਤ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਅਗਲੀ ਭਲਕ ਹੋਈ, ਬੂਹਾ ਖੁਲ੍ਹਾ, ਸਿਆਲੇ ਦੀ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਪਰ ਨਿਰਮਲ ਨੀਲੀ ਨੀਲੀ ਧਾਰਾ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ ਵਾਂਙੂੰ ਨਿਬਰੇ

ਤੇ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਬਾਹਰ ਆਈ। ਸਾਰੇ ਉਡੀਕਵਾਨ ਬਾਹਰ ਬੈਠਿਆਂ ਨੇ ਸੁਕਰ ਸੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਹਸਦੀ ਹਸਦੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਆ ਕੇ ਵਿੱਚ ਬਹਿ ਗਈ। ਆਖਣ ਲੱਗੀ - ਚੋਖੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਚੋਖਾ ਆ ਗਿਆ; ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ - ਚੋਖੇ ਭਾਈ ਤੂੰ ਤੋੜ ਨਿਬਾਰੀ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ ਏਥੇ ਓਥੇ ਭਲਾ ਕਰੇ। ਐਉਂ ਕਰ ਲੈ, ਇਹ ਘਰ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਪਟਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਲਿਖਾ ਲੈ ਤੇ ਮੈਂ ਦਸਖਤ ਕਰ ਦਿਆਂ। ਤੂੰ ਸੁਖੀ ਜੀ ਤੇ ਸੁਖੀ ਵੱਸ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੋ ਖੱਚਰਾਂ ਲੱਦ ਦੇ ਇੱਕ ਮੁਹਰਾਂ ਦੀ ਤੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ, ਬਾਕੀ ਲੁਟਾ ਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ। ਏਹ ਮੇਰੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਨਿਭੀਆਂ ਹਨ ਨਾਲ, ਪਹਿਲੋਂ ਰਜਾ ਦੇ ਚੰਦਰ ਸਖੀ ਨੂੰ ਤੇ ਫੇਰ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ। ਦੂਜੇ ਹੋਕਰਾ ਦੇ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜਪਣੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਪਾਖੰਡ ਸੀ। ਮੈਂ ਢੁੰਡ ਰਹੀ ਸਾਂ ਓਸ ਬਹਾਨੇ ਤਾਰਨਹਾਰ ਨੂੰ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭ ਪਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਬਈ, ਓਨ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਓਸ ਪਾਸ ਜਾਓ। ਚੋਖਾ ਭਾਈ ਚੋਖਾ ਭਾਈ, ਚੋਖਾ ਵੀਰ, ਚੋਖਾ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ, ਚੋਖਾ ਚਾਕਰ ਨੌਕਰ ਮੁਨੀਬ, ਸਭ ਕੁਛ ਤੂੰ। ਹੁਣ ਕਰ ਦੇਹ ਮੇਰੀ ਇਹ ਆਖਰੀ ਮਨਸ਼ਾ ਪੂਰੀ।

ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਦੇ ਏਹ ਵਾਕ ਸਨ ਕਿ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕੜਾਕਾ। ਸਾਰੇ ਬੜਕ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਕੁਛ ਚਿਰ ਇਹ ਸਦਮੇ ਹੇਠ ਰਹਿ ਕੇ ਚੋਖੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਬੀਬੀ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੰਗ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਕਈ ਵੇਰ ਕਾਹਲੀ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਦਲੇਰੀ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਮੇਰਾ ਮਾਨ ਰੱਖ ਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਬੀ ਮੇਰਾ ਮਾਨ ਰੱਖੋ, ਕਰੋ ਉਹੋ ਕੁਛ ਜੋ ਭਾਵੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਸੋਚ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਦਸ ਪੰਜ ਵੀਹ, ਕੁਛ ਦਿਨ ਦਿਓ। ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੋ।

ਸੁਖੜ ਬਾਈ - ਤੁਸੀਂ ਪਯਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਅੰਗ ਪਾਲਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੰਮ ਅਟਕਣ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਵਿਲਮ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ। ਪਲ ਪਲ ਕਰ ਕੇ ਕਾਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਲ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਘੜੀ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਪਲ ਦਾਵਿਲਮ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਰ ਦਿਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਇ ਹੱਥ ਝਾੜ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਵਾਂਗੀ ਹੁਣੇ। ਹੁਣੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਸਮਝਾਉਣ। ਪਿਆਰ, ਮਿੰਨਤਾਂ, ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਰੋਣ, ਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਪਿਆ ਬਾਈ ਉਤੇ। ਜਦ ਸਭ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਈ ਰੋਈ ਤੇ ਇਉਂ ਗਾਵੀ ਇਕ ਡਾਢੀ ਝੀਣੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਤੇ ਰਾਜ ਜੋ ਵਿੱਚ -

**ਵਤਨ ਦੁਰਾਡਾ, ਮਜ਼ਲ ਦੁਰਾਡੀ ਹੋ ਪਈ ਸਾਡੀ ਤਯਾਰੀ,
ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਆਵਣਾ ਵਤਨ ਤੁਸਾਡੇ ਵਤ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਫੇਰੀ।
ਅੰਗਨ ਹੋ ਪਰਦੇਸ ਗਏ ਹੁਣ ਵਿਹੜੇ ਵਤਨ ਬਿਗਾਨੇ।
ਅਪਣੇ ਵਤਨ ਚਲੇ ਨੀ ਸਹੀਓ ਦਿਓ ਮੁਮਾਰਕ ਸਾਨੂੰ,**

**ਨਾਲ ਅਸੀਸਾਂ ਤੋਰੇ ਮਾਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ ਰੱਬ ਤੁਹਾਨੂੰ।
ਹੁਣ ਨਾ ਹੋੜੋ, ਨਾ ਹੋੜੋ ਨੀ, ਜਾਣ ਦਿਓ ਹੁਣ ਸਹੀਓ।
ਕੱਲ ਤੁਸੀਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਤਿੰਵਣਾਂ ਕਥਾ ਅਸਾਰੀ ਕਰੀਓ।
ਕਾਂਗ ਚੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੈ ਰੁਕਦੀ ਹੈ ਸਹੁ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ,
ਸੁਲੀ ਚੜ੍ਹਨੋਂ ਰੁਕਣ ਨ ਆਸ਼ਕ ਪੈਂਡਯੋ ਰੁਕੇ ਨ ਪਾਂਧੀ।**

ਇਹ ਦਿਲ ਵਿੰਨ੍ਹ ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਵਰਤ ਗਈ, ਫੇਰ ਚੰਦ੍ਰ ਸਖੀ ਨੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਤਾਂ ਬਾਈ ਬੋਲੀ: ਸਹੀਓ! ਸਾਨੂੰ ਧੁਰ ਦੇ ਸੱਦੇ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਸਮਝਾਓ। ਸਾਰੇ ਬਾਈ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਥੱਕ ਹਾਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਚੋਖੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬਾਈ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਲੁਆ ਲਿਆ ਜੋ ਕੁਛ ਸ਼੍ਰਾਮਨਿ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਿਜ ਦਾ ਲੋਭ ਘੱਟ ਸੀ, ਦੁਰੰਦੇਸ਼ੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਦੇ ਜਾਏਗੀ ਇਸਦੀ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖਸਾਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਫੇਰ ਰੁਲ ਔਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਯਾ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਏਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਫੇਰ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁਣੇ ਹਾਰ ਰਹਿਸਾਂ। ਸੋ ਉਸਨੇ ਦੋ ਖੱਚਰਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਨਾਲ ਘੱਲਣ ਲਈ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਬਾਕੀ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਸੀ ਸਖੀਆਂ, ਬੰਧੂਆਂ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ। ਇੱਕ ਗੱਲ ਇਸ ਨੇ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਸਖੀ ਨੇ ਸੁਘੜ ਬਾਈ ਦਾ ਹਠ ਭੰਨ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮਨਵਾ ਹੀ ਲਈ ਇਹ ਦੁਏ ਤੇ ਕੁਛ ਨੌਕਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਓਥੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਖੀ ਵਸਾ ਕੇ ਮੁੜ ਆਉਣਗੇ।

੧੬. (ਸੰਤੋਖੀ ਰਾਜਾ)

ਸੁਘੜ ਬਾਈ ਨੇ ਇਕ ਖਾਸ ਰਕਮ ਪਿੰਡ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵੰਡਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਦ ਚੋਖਾ ਉਹ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਤੇ ਲੋਕੀ ਨੈਣ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਦਾ ਹਾਤਮਤਾਈ ਟੁਰ ਚਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਚੋਖਾ ਇਕ ਗਰੀਬ ਦਰਜੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਸਾਠੀਂ ਜੀਵੀ! ਮੈਨੂੰ ਧਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਆਨੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਕਿਰਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋ ਕੇ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਲਈ ਕੁਛ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੈਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਚੋਖੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਜਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਖਬਰ ਬਾਈ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਅਚੰਭਾ ਹੋ ਗਈ, ਕਿ ਹੈਂ ਕੋਈ ਹੈ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਨਿਰਲੋਭ। ਸੋ ਆਪ ਟੁਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਈ। ਉਸ ਅੱਗੇ ਸਲੋਨੇ ਨੈਣਾਂ ਵਾਲਾ ਕਪੜਾ ਸੀਉਂਦਾ-ਸੀਉਂਦਾ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦ ਉਸ ਨੈਣ ਖੁਹਲੇ ਤੇ ਬੀਬੀ ਵੇਖੀ ਗਿਰਾਂ ਦੀ ਦਾਤੀ ਤੱਕਿਓਸੁ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਦੇਵੀ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ, ਮੈਨੂੰ ਸੱਦ ਘੱਲਦੇ। ਬਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਈ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸਦਾ ਹੈ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਨਿਧਿ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਭਲੇ ਲੋਕਾ! ਤੂੰ ਦੱਸ ਕਿੱਥੋਂ ਪਾਈ ਹੈ? ਉਸ ਆਖਿਆ, ਮਾਤਾ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਓਸ ਤੋਂ

ਪਾਈ ਹੈ ਸੁਰਤ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜੱਗ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦਰ ਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਨੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਨ੍ਹਾਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੋਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।' ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਦਿਆਂ ਬਾਈ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਝੁਕ ਗਈ। ਧੰਨ ਹੈ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਆ! ਮੇਰੇ ਅਭਾਗ! ਦੇਖ ਤੂੰ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਸਦਾ ਸੈਂ, ਪਰ ਕੰਗਲੀ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਾਤੇ ਦਾ ਬਾਲਕਾ ਏਥੇ ਹੀ ਹੈ। ਦੇਖ ਅੱਜ ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਵਾਜ ਮਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸੋਅ ਬੀ ਕੰਨੀ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ।

ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ।

ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਤਾਰਨ ਹਿਤ ਸੱਦਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਬੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀਂ, ਆਖੀ: ਮਿਹਰ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰ।

ਕੀਹ ਸੁਘੜਬਾਈ, ਕੀਹ ਸਖੀਆਂ ਤੇ ਕੀ ਚੋਖਾ ਅਸਚਰਜ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿ ਹੈਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਤੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਰੰਗ ਰੱਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਇਸ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਓਸ ਜਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀ। ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਤੇ ਬੇ ਜਣਾਏ ਰਸੀਆ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਇਹ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਏਕਾਂਤ ਵਿੱਚ। ਧੰਨ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੇ ਧੰਨ ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਖੀ।

੧੭. ਦਰਸ਼ਨ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਓਸੇ ਬਾਈ ਸੁਘੜਬਾਈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀ ਆ ਨਿਕਲੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਸਿਰ ਕਿਸੇ ਐਸੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਕਿ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢੈ ਪਈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਮਗਨਤਾ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਤੀ ਹੈ -

ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ

ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ

ਮਤਿ ਮੈ ਨ ਮਤਿ ਹੈ।

ਸੁਰਤ ਮੈ ਨ ਸੁਰਤ ਅਉ

ਧਯਾਨ ਮੈ ਨ ਧਯਾਨ ਰਹਯੋ

ਗਯਾਨ ਮੈਂ ਨ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ

ਗਤਿ ਮੈਂ ਨ ਗਤਿ ਹੈ।

ਧੀਰਜ ਕੋ ਧੀਰਜ ਗਰਬ ਕੋ ਗਰਬ ਗਯੋ

ਰਤਿ ਮੈਂ ਨ ਰਤਿ ਰਹੀ

ਪਤਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਹੈ।

ਅਦਭੁਤ ਪਰਮਦਭੁਤ ਬਿਸਮੈ ਬਿਸਮ

ਅਸਚਰਜੈ ਅਸਚਰਜ ਅਤਿ ਅਤਿ ਹੈ।

ਬਾਈ ਦਾ ਸੀਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਨ ਮਗਨਤਾ ਵਿਚ ਬੇਸੁਖ ਹੈ, ਤਾਰਨਹਾਰ ਦਾਤਾ ਦੇ ਮਿਹਰ ਪੁੰਜ ਹੱਥ ਸੀਸ ਤੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਦੇ ਨੈਣ ਬੀ ਬੰਦ ਹਨ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਅਸਚਰਜ ਆਭਾ ਹੈ ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਦਾਤ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਉ ਵਾਲੀ। ਬਾਈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪਰਮ ਰਸ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਮੰਡਲੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਮਿਹਰ ਦੇ ਹੱਥ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਉਹ ਕਾਈ, ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕੀ ਕੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕੱਟਦੇ ਰਹੇ। ਹਾਂ, ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆਂ। ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਮਿਹਰਾਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਸਾ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸੁਖੜੇ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪ ਉਚਾਇਆ। ਸਿਰ ਚਾਇਓਸੁ, ਨੈਣ ਖੁਲੇ ਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਨਾ। ਮਦ ਭਰੇ, ਆਤਮ ਰਸ ਭਰੇ ਨੈਣ ਝੁਕ ਝੁਕ ਪੈਣ। ਦਿਲ ਚਾਹੇ ਖੁਹਲਾਂ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਕਰਾਂ, ਜਦ ਕੋਏ ਰਤਾ ਕੁ ਖੁਹਲੇ ਤੇ ਝਾਕਾ ਪਵੇ, ਫੇਰ ਝਰਨਾਟਾਂ ਛਿੜ ਜਾਣ ਤੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਜਾਣ। ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਥਾਪੜਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਹੋਸ਼ ਕਰੋ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੋ, ਦੇਖੋ ਮਾਇਆ ਬਿਲਾ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਹੁਣ ਨੈਣ ਭਰ ਕੇ ਤੱਕਿਆ ਆਪ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੋਕੀ ਜਪ ਤਪ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਸਰਲ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬ ਟੋਲਦੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਪਖੰਡ ਨਾਲ ਟੋਲਿਆ! ਰੁਕਦੇ ਗਲੇ ਤੇ ਬਿੜਕਦੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਬੋਲੀ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਸ ਵੇਸ ਕੀਤਿਆਂ ਤੂੰ ਮਿਲੇਂ.....ਤਰਲਾ ਮਿਲਨੇ ਦਾ।

੧੮. (ਭਗਤ ਗਿਆਨੀ)

ਸੁਖੜ ਬਾਈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਟਿਕ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਪਖੰਡ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਨਿਜ ਮਨ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਜੋੜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਆਪ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਛੋੜ ਕੱਟੇ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਬੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਡੇਰੇ ਗਏ। ਉਹ ਬੀ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਅਦਬ ਨਾਲ ਮਿਲੀ। ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀਹ ਦਸਾ ਹੈ? ਉਹ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੀ - ਹੁਣ ਵੁਹ ਦਸਾ ਹੈ ਜੋ ਨਦੀ ਦੀ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਠੰਢ, ਚਾਉ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲ ਪੈਣੇ ਦੀ, ਸ਼ੁਕਰ ਮਿਲੀ ਮਿਹਰ ਦਾ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੈ ਕਾਹਲ ਤੇ ਘਬਰਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਣ ਦੀ। ਮੈਂ ਪਾਲਈ ਹੈ ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ, ਜੋ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਉਹ ਘਟ ਜਾਏ ਅੰਦਰ। ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਛੁੱਹਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਉਹ ਝਰਨਾਟਾਂ ਦੇ ਤੰਦਣਤਾਣੇ ਪਏ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਾ ਸੇ ਡਿੱਠੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੋਰਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਚਰਨ ਛੂਹ ਨੇ ਝਰਨ ਝਰਨ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਨ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਸੁੱਧ ਸਾਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁੱਧ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਜਾਖਿਆਂ

ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵਾਲੇ ਸੂਰਜ ਵਲ ਤੱਕਦਿਆਂ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮੱਥੇ ਟੋਕੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਂ ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵਿਛੋੜਿਆ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਵਿਛੋੜਦੀ ਹੈ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਥਣਾਂ ਤੋਂ, ਜੋ ਬਹੁਤਪੀ ਕੇ ਔਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਵਿਛੋੜੀ ਤੇ ਰਸ ਰੰਗ ਦੀ ਝਿਲਮਿਲ ਵਿਚ ਤੜਫਦੇ ਨੈਣਾਂ ਨੇ ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਡਿੱਠਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀਹ ਡਿੱਠਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇ ਦੁਆਲਿਓ ਮੈਂ ਦਾ ਭ੍ਰਮ - ਅੰਡ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ ਬੋਕਿਨਾਰ ਹੋ ਗਈ। ਭਾਈ ਜੀਓ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੁਛ ਕੀਹ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸੀ ਜੁ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੀਤਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੁਣ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਬੀਬੀ ਬੋਲੀ, ਮੈਂ ਹਲਦੀ ਫੁੱਲ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਭਾਰ ਤੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ, ਮੈਂ ਠੰਡੀ ਠੰਡੀ ਸੁਖੀ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕੁਛ ਉਚੇਰੀ ਉਚੇਰੀ ਹਾਂ, ਅਪਣੱਤ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ਕੁੱਲ ਨਾਲ, ਪਰ ਹਉ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ। ਉਪਰਾਂਦ ਬੀ ਭਾਸਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਛੋੜਦੀ ਤੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਆਚਿਆ ਹੋਇਆ ਲੱਭਿਆ ਜਾ ਕੇ ਵੱਖਰਾ ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਆਪ ਅਪਣੱਤ ਦੇ ਘਰ ਬੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਛ ਹੋ ਕੇ ਕੁਛ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹ ਵਾਹ ਕਿ ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪੇ ਆ - ਮੁਹਾਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਰਸ ਬੂੰਦਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਝਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ, ਫਿਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਸਲਾਹੀਐ ਭਾਈ ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਪੈ ਤਬੁ। ਇਹ ਵਾਕ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਕੈਸਾ ਸੁੰਦਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਜਗਤ ਉਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਥੁ ਦੇ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਕਿੱਕਰ ਵੇਖੀਏ ਤੇ ਕਿੱਕਰ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਯ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਅਕੱਥ ਹੈ, ਉਹ ਅਕੱਥ ਨੂੰ ਕੀਕੁੰ ਦਾ ਦੇਖੀਏ ਤੇ ਕੀਕੁੰ ਕਹੀਏ? ਤਦ ਆਪ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਤੱਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸਲਾਹੋ ਜੋ ਅਕਥ ਦਾ ਨਿਰਾ ਬਹੁ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖੜ ਬਾਈ - ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਰਸ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ। ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਗੁਰੂ।

ਭਾਈ ਜੀ - ਹਾਂ ਦੇਵੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ ਤੇ ਇਹ ਦਸਮਾ ਜਾਮਾ ਓਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਹੈ।

ਬਾਈ ਜੀ (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) - ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੀ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੁ ਰਖਿਆ। ਨਾਮ ਬੀ ਗੋਬਿੰਦ ਹੀ ਧਰਾ ਲਿਆ ਸੁ - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਸਮਝੇ ਕਿ ਇਹ ਬੀਬੀ ਕਵੀ ਬੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਸੀ। ਫੇਰ ਬੋਲੇ, ਬੀਬੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਤੱਤ ਸਾਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲੈਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਾਚ ਲੈਣਾ ਤੇ ਮਨ ਨਾਲ ਜਾਣ

ਲੈਣਾ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿ ਸਫਲ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ। ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣਾ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਾ ਇਹ ਗਯਾਨ ਹੈ - ਤੱਤ ਦਾ ਅਨੁਭਵ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੁੱਖਾਂ ਦਰਦਾਂ ਦਾ - ਕੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕੀ ਸਰੀਰਕ - ਸਭ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਜਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਹਰੀ ਭਗਵੰਤ ਨੂੰ ਜਪੀਦਾ ਹੈ, ਐਉਂ ਅੱਪੜੀ ਦਾ ਹੈ - ਤੱਤ ਦੇ ਘਰ।

ਬਾਈ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਪਿਆ ਤੇ ਲੁੱ ਲੁੱ ਵਸ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀ - ਵਸਿਆ ਰਹੋ, ਪਰ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਰੁਖ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਇਕ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਟਿਕ ਗਏ ਆਪੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਅਨੇਕ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਵਾਗੀ ਵਾਂਗੂੰ ਮੋੜ ਮੋੜ ਕੇ ਟਿਕਾਣੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੀ ਰਖਯਾ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਆਰਾਧੀਦਾ ਹੈ।

ਬਾਈ - ਜੀਓ! ਨਾਮ ਵਾਲਾ? ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ। ਹੱਛਾ ਉਹ ਕਿੱਥੋਂ ਲਈਦਾ ਹੈ?

ਭਾਈ ਜੀ - ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਮਨ ਮਾਂਜੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮਾਂਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਰਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਕਵਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਜੋ ਉਲਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਰੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਨ ਕਵਲ ਦੇ ਖਿੜ ਪਿਆਂ, ਮੇਰ ਤੇਰ ਦਾ ਜੋ ਦੁਖ ਹੈ - ਆਪ ਨੂੰ ਤੇ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ - ਉਹ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਫੇਰ ਨਜ਼ਰ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਟ ਖਟ ਵਿੱਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਆਪਾ ਉਸ ਪਰਮ ਆਪੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।

ਬਾਈ - ਕੀਹ ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮ ਜੋ ਰੱਬ ਨਾਲ ਲਾਈਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ?

ਭਾਈ - ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਤਾਂ ਮੇਲਣਹਾਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ - 'ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ' ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਹ ਵਸਤੂ ਹੈ? ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ ਨਾਮ ਹੈ ਭਾਈ, ਅਰਥਾਤ ਇਹ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਵਿਦਤ ਸਰੂਪ, ਮਾਇਆ ਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਇਹੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਕਮਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਹੋ ਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਧਰਤ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਾਈਂ ਮੌਲ ਰਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬੀ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਵੈ ਸਦਾ ਭਾਈ ਸਾਚਾ ਸਾਦੁ ਸੁਆਉ॥

ਇਸ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਦੇਖੋ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਨ ਵਿਸਰੈ ਭਾਈ ਭਾਈ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰਿ॥

ਬਾਈ - ਕੁਰਬਾਨ ਹਾਂ ਆਪ ਦੀ ਕਥਨੀ ਦੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕ ਐਸੇ ਝਲਕਾਰੇ ਵਿਚ ਗਈ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਤੁੱਟੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਈ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਨੂੰ ਉਸ ਛਿਨ ਪਰਮ ਵਿਸ਼ਾਲ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਸਤਿਸੰਗੀ ਪੁਰਖ ਸੀ, ਉਹ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਬੀਬੀ! ਐਸਾ ਕਹਿਣਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ, ਜੁ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹੇਗਾ ਸੋ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾਏਗਾ।

ਬੀਬੀ ਤੁਹਕੀ; ਫੇਰ ਮੁਸਕਰਾਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਹੱਛਾ.....ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ.....ਜੋ ਮੈਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਰਹੋ ਮੇਰਾ।"

ਸਿੱਖ - ਇਹ ਬੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੋਕਉ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨਉ। ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਜਾਨਉ।

ਬੀਬੀ - ਹੱਛਾ.....ਪਰ ਕੱਲ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ: ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਨ ਦੇਉ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਿਛ ਨਾਹਿ' ਇਹ ਵਾਕ ਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਨਾ। ਸੋ ਜੇ ਦਾਸ ਹਨ ਤਾਂ ਬੀ ਉਸ ਨਾਲ ਤਦਰੂਪ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਕੇ ਚਕਰਾਇਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਹੱਸੇ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਚੋਜੀ ਹੈ।.....ਮੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਭਾਈ ਜੀਓ! ਜੇ ਬਿਲਾਸ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਕ ਆਖਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਾੜਾ ਤਾਂ ਨਾ ਮੰਨੋ?

ਭਾਈ - ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਪਯਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਕਹੋ।

ਬਾਈ - ਮੈਂ ਡਾਢੇ ਲਾਡ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਲੋਹ ਲੋਹ ਤਤਪ ਤਤਪ ਕੇ ਜਿੰਦੜੀ ਹੂਲ ਹੂਲ ਕੇ ਲੱਭਾ ਹੈ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਕਰ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਕੁਛ ਕਹਿ ਕੇ, ਜੁ ਮੇਰੇ ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੀਹ ਕੁਛ ਮਹਿੰਗਾ ਸੌਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ - ਦਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਨਿਵਰ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਿੱਸ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਜੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦੰਡ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਹ ਨਰਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾੜਾ ਹੈ? ਨਾਰਕੀ ਨਰਕ ਨੂੰ ਚਲਾ

ਗਿਆ ਤਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸਹੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਿਆਨ - ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਹੁਣ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੁੱਛੜ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਰਕ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਰਕ ਹੁਣ ਮੁਬਾਰਕ ਨਾ ਹੋਊ ਜਿਥੇ ਗਿਆਨ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗਏ।

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਚਕਰਾ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਜੀ ਬੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੰਬ ਗਏ। ਬੀਬੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਦਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਜੀ ਅਜੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਹੇ ਸੇ ਕਿ ਇਸ ਚਤੁਰ ਪਰ ਸਿਦਕਾਂ ਵਾਲੀ ਦੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਅੰਤੀਵ ਭਾਵ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬੋਲੀ, ਹਾਂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਖੜਗ ਸੂਤ ਕੇ ਸਿਰ ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਕਈ ਨਿੱਤਰ ਹੀ ਪਏ ਸਨ ਨਾ ਸੀਸ ਦੇਣ ਨੂੰ, ਪਰ ਉਹ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਘਾਟ ਨਾ ਉਤਾਰੇ ਗਏ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੇ ਅਮਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਬੀ ਖੜਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਨਰਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹੋਏ ਤੱਤਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣਗੇ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਮੈਂ ਬੇਅਦਬ ਨਹੀਂ।ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਰੇਤ ਥੱਲੇ, ਮਹਾਨ ਮਾਰੂ ਥੱਲੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਦਾ ਚਸਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਉਹ ਕਦਰ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਛਮਾ ਛਮ ਰੋ ਪਈ। ਫੇਰ ਬੋਲੀ ਉਸੇ ਸਫਰ ਵਿਚ, ਹਾਂ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਜੇਧੇ ਤਲਵਰੀਏ, ਫੌਜਾਂ ਵਾਲੇ, ਕਵੀ, ਫਕੀਰ, ਵਲੀ, ਪਿਕਾਮਰ, ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਭੇਦ ਪਾਇਆ ਹੈ?ਇਨਸਾਨ? ਹੱਛਾ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਸਹੀ। 'ਤਵਨ' ਦਾ ਦਾਸ ਤਾਂ ਹੈ। ਭਲਾ ਕੱਢੇ ਖਾਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ 'ਤਵਨ' ਦਾ ਦਾਸ। ਜਗਤ ਦੇਖਦਾ ਹੋਯਾ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਦਾਸ ਕਹਿ ਕੇ ਬੀ ਅਸੀਂ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਸਕੇ, ਕੀਤਮ ਕੂਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ। ਪਾਓ ਖਾਂ ਭਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮੁੱਲ ਪਾਓ। ਪਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਹੋਗੇ, ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਨਿਰਮੋਲਕ ਹੈ, ਕੀਮਤ ਕੂਤ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਭਿਖਾਰਨ ਨੇ ਜੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਰਤਨ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਮੁੱਲ ਦੀ ਵਲੈਤੋਂ ਪਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। (ਅਸਮਾਨਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ) ਜੇ ਮੈਂ ਅਮੁੱਲ ਨੂੰ ਅਮੁੱਲ ਕਹਿ ਕੇ, ਹੇ ਨਰਕ! ਤੈਨੂੰ ਵਾਜ ਮਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆ ਵੀਰਾ ਆ, ਸੌ ਵੇਰੀ ਆ। ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਸਾਂ, ਤੇਰੇ ਡੰਗ ਮੈਨੂੰ ਵੱਢਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਪੁਰੇ ਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਾਂਗੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਹਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਪੁਰੇ ਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਾਂਗੀ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਂ, ਜ਼ਰੂਰ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੇਖਾਂਗੀ ਤੇਰੇ ਡੰਗ ਮੈਨੂੰ ਕੀਕੂੰ ਵਿਸ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਨਰਕਾ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਇਕੱਲੜੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਕੱਲ ਨਰਕ ਹੈ, ਨਰਕ ਇਕੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖਾਂਗੀ ਵੀਰਾ! ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸੀਨੇ ਵਿਚ 'ਅਮੁੱਲਯ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਸੁਰਗ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਰਕੀ ਬਣਦੀ ਹਾਂ। ਨਰਕਾ! ਤੇਰੇ ਬੀ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪੈਣ ਜੇ ਮੇਰੇ ਗੁਨਾਹ ਬਦਲੇ ਮੇਰਾ, ਅਮੁੱਲਯ ਲਾਲ ਤੇਰੇ ਦਰ ਫੇਰਾ ਪਾਵੇ ਤੇ

ਉਸ ਦੇ ਸਦਕੇ ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਤੋਂ ਸੜਦੇ ਭਾਂਬੜ ਸੀਤਲ ਹੋ ਜਾਣ। ਆ ਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਹਾਂ ਡਰਾਵਣਿਆਂ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਉਂ ਹੁਣ ਇਕੱਲੀ, ਡਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ।

ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਇਕੱਲੀ ਮਾਂ,

ਮੈਂ ਵਿਚ ਵਸ ਪਿਆ ਮੈਂ ਦਾ ਮਾਲਕ,

ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਇਕੱਲੀ, ਮਾਂ।

ਤੂੰ ਆ ਵੱਸੀ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਵਿਚ,

ਮੈਂ ਤੂੰ ਓਸੇ ਮੱਲੀ, ਮਾਂ।

ਇਹ ਕੀ ਪਈ ਠਗਉਚੀ ਕੋਈ?

ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਈ ਝੱਲੀ? ਮਾਂ!

ਝੜਕ ਨ ਮੈਨੂੰ, ਛਾਤੀ ਲਾ ਲੈ,

ਭਾਵੇਂ ਅੱਲ ਵਿਲੱਲੀ, ਮਾਂ!

ਇਹ ਬਿਰਹਾ ਤੇ ਆਪੇ ਤੋਂ ਬੇਬਸੀ ਦੇ ਵਾਕ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਨੀਰ ਭਰ ਦਿਤਾ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਬੀ ਨੈਣ ਨੀਰ ਭਰ ਲਿਆਏ ਤੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਹੋ ਗਏ। ਧਨ 'ਅਮੁੱਲਯ ਲਾਲ' ਪਰ ਧੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਬੀ ਜਿਨ੍ਹੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ।

ਭਾਈ ਜੀ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚ ਗਏ ਤੇ ਫੇਰ ਇਕ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੇ -

ਅਨਿਕ ਭੇਖ ਯੁਰ ਛਿਆਨ ਧਿਆਨ

ਮਨਿ ਹਠਿ ਮਿਲਿਆ ਉਨ ਕੋਇ।

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਭਈ ਭਗਤੁ ਛਿਆਨੀ ਸੋਇ॥

ਬੀਬੀ! ਤੂੰ ਭਗਤ ਗਿਆਨੀ ਹੈਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਵਾਕ ਸਦਾ ਸੱਤਿ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਭੇਖ ਬੀ ਤੂੰ ਗਜ਼ਬ ਦਾ ਧਰਿਆ ਪਰ ਸਾਈਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਦ ਦਾਤੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇਰੇ ਤੇ ਹੋਈ ਤੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦੀ ਭਗਤ ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਗਈ। ਭਗਤੀ ਅਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਹੈ। ਧੰਨ ਹੈ ਦਾਤਾ ਜੋ ਤੇਰੇ ਜੈਸੇ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਤਰੰਗ ਵਿਚ ਦ੍ਰਵ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਨਮੋਹਨ ਮੂਰਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਾ ਸਮਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਿਆਨੀ ਵਾਂਙੂ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਬਧ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਪਾ ਭੁੱਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਰਹੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਦ ਬੰਨੇ ਟੁੱਟ ਟੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਅ ਰਹੀ ਤੱਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਮਗਨਤਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਕੇ ਮਲਕੜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰ ਸਖੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਠਦਗੇ ਮੇਰੀ ਬੰਦਨਾਂ ਕਹਿ ਦੇਣੀ ਤੇ ਆਖਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਜਣਾਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-62)

ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮਝਣ ਲਈ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਚੱਕਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਤੱਰ ਬਾਰੇ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ੁੱਧ, ਕੌਮਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਚੱਕਰ ਅੰਡਕੋਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਚਿਤ੍ਰੀਨੀ ਨਾੜੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਖਮ ਨਾੜੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਵੀ ਕੰਢੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਮੂਲਧਾਰ ਧਰਤੀ ਭਾਗ ਹੈ ਇਹ ਚਕੋਰ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਚਕੋਰ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਕੋਨਿਆਂ ਤੇ ਇਹ ਚਾਰ ਪੱਤੀਆਂ, ਚਾਰ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਦਾ ਬੀਜ ਮੈਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੈ, ਸੁੰਘਣ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਹੀ ਮੂਲਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਚੱਕਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੀਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾ ਕਰੇ ਤਦ ਤੱਕ ਭੈ, ਅਸੁਰਿਖਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ, ਡਰੇ ਰਹਿਣਾ ਇਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜੀਂ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਭੈ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੇ ਫਸੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਥਿਰ ਹਨ, ਸੁਰਖਿਅਤ ਹਨ, ਵਾਸਤਵਿਕ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ ਚੱਕਰ ਸੁਆਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋਂ ਜਨਣ ਅੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੋਨੋਂ hip ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਿਕੋਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ sacrum ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਭੀ ਤੇ ਕਾਮ ਅੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। perincum ਨੂੰ ਇੰਚ ਉਪਰ ਹੈ। ਸੁਆਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਘਰ, ਇਹ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵਲੋਟੇ ਖਾ ਕੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਸੁਆਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਦੀਆਂ ਛੇ ਪੰਖੜੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸੰਧੂਰੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਛੇ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਤਮ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੰਵੇਦਨਾ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਤਬਾਹੀ, ਭਰਮ, ਨਫਰਤ, ਸ਼ੱਕ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਕਰੀਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਟਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਹੈ ਆਸ ਪਾਸ ਨਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੀਜ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸੁਆਦ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਮ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਭੋਗ ਲਈ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਲਈ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਕਾਮ ਭੋਗ ਲਈ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਮਰਦਾਨਗੀ ਵਲ ਝੁਕਾਅ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਸਤ੍ਰੀਪਨ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਾਮ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਂਤਰ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਗਿਆਨ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਚੱਕਰ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਨਾਲ solqr plexus ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਮਨੀਪੁਰ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ 'ਰਤਨ ਜੜਤ' ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਮਲ ਦੀਆਂ ਦਸ ਪੰਖੜੀਆਂ ਹਨ ਇਸ ਦੀ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਹਨ - ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਗਿਆਨ, ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤੀ, ਈਰਖਾ ਦਵੈਸ਼, ਸ਼ਰਮ, ਵਹਿਮ ਭਰਮ, ਉਚਾਟਪਨ, ਭੈ, ਮੂਰਖਤਾ, ਬੇਸਬਰਾਪਨ, ਉਦਾਸੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਕੋਨ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਭਾਵ ਅੰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਅਗਨੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ 'ਰਾਮ'॥ ਦੇਖਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਬੋਧ ਏਥੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਖੁਰਾਕ ਪਚਦੀ ਹੈ ਹਾਜ਼ਮੇ ਦੀਆਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਵੀ ਏਸੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਹਉਮੈ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਏਥੋਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਏਥੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ, ਏਥੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਧੀਨਗੀ ਵੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਲੜਾਕਾਪਨ, ਸਥਿਲਤਾ ਵੀ ਏਥੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਨਿਸ਼ਚੇਆਤਮਕ, ਸਮਰਥਕ, ਸਹਿਯੋਗੀ ਤੇ ਗਤਿਸ਼ਲਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਚੱਕਰ ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਅਨਾਹਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ 'ਅਣਸੁਣੀ ਆਵਾਜ਼' ਜਦੋਂ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਏਥੋਂ ਘੰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਕਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਉਪਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਥੱਲੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਕੇਂਦਰ ਡਾਇਫਰਾਮ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹਨ ਉਹ ਸਦੀਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਚੇਤਨਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮੂਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੈ ਇਹ ਸਰੀਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਨਕਰਾਰਆਤਮਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਚੇਤਨ ਡਾਇਫਰਾਮ ਉਪਰ ਉੱਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਵ

ਰੂਪ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਉਚੇਰੀ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਹੀ ਉਪਰ ਦੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰਾਜਸਿਕਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸੰਵੇਗਕ ਪਰਪੱਕਤਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਤਵਿਕ ਵੀ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਹੈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਪੰਖਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਤਿਕੋਨ ਹਨ ਇੱਕ ਉਪਰ ਵਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਨੀਚੇ ਦੀ ਤਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਬੀਜਾ ਯਮ (bija yam) ਹੈ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹਵਾ ਨਾਲ ਤੇ ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸੁਆਹ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਅਤਿ ਦਾ ਪਿਆਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਸਹਾਨੁਭੂਤੀ, ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਸਵੈ ਅਨੁਭਵਤਾ ਇਹ ਕੁਝ ਇੱਕ ਗੁਣ ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਿਰਦਾ ਤੇ ਫੇਫੜੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੋਸ਼ਟਿਕਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾ ਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਚੱਕਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਲਈ ਪਾਲਨ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਕੱਲੇਪਨ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਉਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੇਠਲੇ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ।

ਪੰਜਵਾਂ ਚੱਕਰ ਗਲੇ ਦੇ ਥੱਲੇ ਜਿਹੜੀ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ੁੱਧ ਇਥੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਸੋਲਾਂ ਪੰਖਤੀਆਂ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਵਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਸ਼, ਪੁਲਾੜ, ਪਾਣੀ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਹਨ ਖਾਲੀਪਨ ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੁਧ ਦਾ ਰੰਗ ਨੀਲਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਬੀਜ ਹਮ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਹੈ, ਇਹ ਚੱਕਰ ਸਿਰਜਨਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਾਨਸਿਕ ਚਿੱਤਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ, ਸਮਰਪਣ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਹਿਮਤੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗਾਇਕ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਛੇਵਾਂ ਚੱਕਰ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤੀਸਰਾ ਨੇਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਚੱਕਰ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਅਜਨਾ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ, ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੱਤੀਆਂ ਹਨ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੂਸਰੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਾ (ha) ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਕਸ਼ਾ (ਕਸਹਓ) ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ

ਤ੍ਰਿਪਤ ਸਥਾਨ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸਿਰਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਤੇ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ। ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ, ਵਿਵੇਕ, ਬੁੱਧੀ ਇਸ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਇਸ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਉਹ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਰਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਕੇ ਸੁਸ਼ਮਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਦਾ ਮੰਤਰ 'ਓਮ' ਜਦੋਂ ਇਸ ਚੱਕਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਉਤਮ ਮੰਤਰ ਏਥੇ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੁਧ ਚੱਕਰ ਤੇ ਅਜਨਾ ਚੱਕਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਰਵਾਈਕਲ ਤੇ pituitary ਕੇਂਦਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਬੁੱਧੀ, ਗਿਆਨ, ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਚੱਕਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਸਾਤਵਿਕ ਹਨ। ਅਜਨਾ ਚੱਕਰ ਦੇ ਉਪਰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁਪਤ ਚੱਕਰ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸੱਤਵੇਂ ਚੱਕਰ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਉਤਮ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਰੰਦਰਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਤਾਲੂ ਦਾ ਨਰਮ ਹਿੱਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਦੇ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਖਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਸਹੰਸਾਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਤਮ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦੋਨੋਂ ਇੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਸੁੱਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਟੈਨਸ਼ਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੇਵਲ ਓਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਸੰਪੰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠਾਂ ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰ ਲਵੇ। ਆਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਬੜਾ ਅਚਾਨਕ ਭੁਚਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੀਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅਨੁਭਵ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਅਨੁਭਵ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਚ ਕੋਟੀ

ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਚੇਤਨਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਉਸਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਚੱਕਰ ਤੱਕ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਹੰਸਾਰ ਚੱਕਰ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਤਾਂਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੇਲ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮੇਲ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਇਹ ਮੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾ, ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਬਿਲਕੁਲ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਕਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਸੰਪੰਨ ਗੁਰੂ ਯੋਗੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਉਪਰ ਸ਼ਿਵ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਦਿਵਦਰਸ਼ਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਸਰਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਉਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅੜਚਨਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਵਿਰਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤਾਂਤ੍ਰਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤਿ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਠਤ ਹੈ। ਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਏ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੇ ਜਾਣੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਅੱਗੇ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੰਭਕ, ਮੂਲ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਕਰੇ, ਫੇਰ ਕੁਛ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪਸ਼ਚਾਤ ਹੀ ਅਗਾਂਹ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਇਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਰੱਖੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੁਸਤੀ ਛੱਡੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਬਾਧਾ ਨਾ ਬਣੇ ਅੜਚਨਾਂ ਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਬਹੁਤ ਖਾਵੇ ਨਾ, ਬਹੁਤ ਸੋਵੇ ਨਾ, ਕਾਮ ਤੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ, ਸੁਅਸਥ ਰੱਖੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲਤ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਲੈਣ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਸੋਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੁਆਰਥੀਪਣ, ਛੋਟਾਪਣ, ਅਹੰਕਾਰ ਹਉਮੈ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣਗੇ। ਜਗਿਆਸੂ ਧੀਰਜ, ਸ਼ਰਧਾਲੂ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਗਿਆਸੂ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਛਿੱਥੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਅਭਿਆਸ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਮਾਰਗ ਹੀ ਬਦਲ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅੱਜ ਦਾ ਜਗਿਆਸੂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਅਨੋਖਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਮੰਤਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਦੇਖੋ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਨਵਾਂ ਗੁਰੂ ਨਵਾਂ ਮੰਤਰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਗੁਰੂ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਮੰਤਰ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਧੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦੂਸਰੇ ਜਗਿਆਸੂ ਉਹ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋਵੇ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜਗਿਆਸੂ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ, ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜਗਿਆਸੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਗ੍ਰਾਹ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਗਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਕੁਝ ਘਟਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹਿੱਲਣਾ, ਝਟਕੇ ਲੱਗਣੇ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਵਹਿਮ ਭੁਚੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਜੇਕਰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ ਫਿਰ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਲੈ ਬਣ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਰੱਖੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਲਾਭਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ

ਹਨ। ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨੀ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਸਦੀ ਰੁਚੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਦਸਦਾ ਹੈ।

ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਤਰੀਕਾ ਦਸਦਾ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਅਭਿਆਸ ਬਿਨਾਂ, ਧੀਰਜ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਬਹਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸ਼ਾਂਤ, ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਤੇ ਉਲਝਣਾਂ

ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ। ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧ ਕੇ ਸੈਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਮੇਟੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਅਚੇਤ ਮਨ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਸ਼ਚਾਤ ਹੀ ਉਹ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਨਹੀਂ, ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਹੋਣ। ਬਿਨਾਂ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਪਟਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੀ, ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ।

(-----)

ਪੰਨਾ 28 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਹੁਕਮ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜਾਂ ਦਾ ਚੱਕ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਇੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸਭ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮੰਡਲ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ, ਬਣਾ ਲੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਚੱਕ ਕੱਟ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਨਾਨਕ ਚੱਕ ਰੱਖੀਏ, ਨਾਨਕ ਪੁਰਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ, ਕਰਤਾਰਪੁਰਾ ਰੱਖ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ। ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਹੁਕਮ ਲੈ ਗਿਆ। ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਆਵੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ, ਆਵੇ ਪੱਕ ਗਏ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਸ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਕੇ ਵਸਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਗਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਨੇ, ਪੂਰੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਉਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਐਸਾ ਬਦੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਕਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵਰਕਾ। ਬੜਾ ਕੁਛ ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਮਲ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰੋ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲੋ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

(ਪੰਨਾ 13 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਨਾ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੀ, ਜਾਗਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਚਲੋ ਜੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਇਹ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਓ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਬੱਲੇ ਆ ਗਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੈਰਾ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਚਲੋ

ਐਨਾ ਕੁ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜੀਵ ਹਾਂ। ਜੇ ਜੀਵ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਖਰੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ। ਉਹਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ 'ਚ ਵਸਾਓ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਪਾਰ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ

ਕੇਲਾ, ਫਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਲਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਲੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਪਰ ਮੈਸੂਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰਸਵਲੀ ਨਾਮ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਆਦ ਤੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨੰਦੇੜ, ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਬੰਬੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕੇਲੇ ਮਿੱਠੇ ਚਿੱਤਰੀ ਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਚੰਗੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਆਯੁਰਵੇਦ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੇਲਾ ਚਿਕਨਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਫਲ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਧਾਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਮਾਸ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਗ, ਦਿਲ ਦਾ ਦਰਦ, ਰਕਤ ਪਿੱਤ (ਕਿਸੇ ਅੰਗ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਦਾ ਵਹਿਣਾ) ਵਾਯੂ ਵਿਕਾਰ ਜੈਸੇ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਖੂਨ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਤੜੀਆਂ ਦੀ ਜਲਣ ਵੀ ਰੁਕਦੀ ਹੈ,

ਕੇਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਤਾਂਬਾ, ਲੋਹਾ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਸਲਫਰ ਆਦਿ ਤੱਤ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਖੂਨ ਦੀ ਕਮੀ ਵਾਲੇ (ਪੀਲੀਆ) ਰੋਗੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੇਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਾਸ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਕਲੋਰਾਈਡ ਅਤੇ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੇਲਾ ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਛੁਤ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਵਿਟਾਮਿਨ ਬੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਕਰਕੇ ਖੁਰਕ, ਗੰਜਾਪਣ, ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਆਲਸ ਅਤੇ ਥਕਾਵਟ ਜੈਸੇ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ। ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਫਲ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੇਲਾ ਪੇਟ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਰੀਰ

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨੀਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Annual

Life

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.K.	30 \$	300 \$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	Aus.	80 \$	800 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Europ	50 Euro	500 Euro
life	Rs.2000/2080				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਦਾ ਭਾਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਚਾਹਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਜੈਸਾ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਲਾ ਛੇਤੀ ਪਚਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਲਾ ਅਤੀਸਾਰ (ਦਸਤ) ਪੋਸਟਿਕ, ਅਲਸਰ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਬਜ਼ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਬਜ਼ੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੋਲੇ ਵਿੱਚ ਯੂਰਿਕ ਐਸਿਡ ਘੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗਠਿਆ ਜਾਂ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਲਾ ਕੇ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਕੋਲਾ ਲਾਭ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਕੋਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਯੂ ਵਿਕਾਰ (ਪੇਟ ਗੈਸ) ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕੱਚਾ ਕੋਲਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚੇ ਮਿੱਟੀ ਖਾਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲੇ ਦੇ ਗੁੱਦੇ ਨੂੰ ਮੱਸਲ ਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖੁਆਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੋਲਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਇਲੈਚਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 29 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.30 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ। ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਰਾਬਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-
34. ਪੰਤਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ'	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs. 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੇ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਰਾਬਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

ਸੰਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਰਾਧਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ
ਗਿਆਰਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

28,29,30,31 ਅਕਤੂਬਰ

ਦਿਨ - ਐਤਵਾਰ, ਸੋਮਵਾਰ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 4.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਤੱਕ

1. ਤੱਖਰ ਬੁਦਰਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਤੱਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
2. ਸੈਕਟਰ 17 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੋਕਲ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬੱਸਾਂ ਸਮਾਗਮ ਅਸਥਾਨ ਲਈ ਚਲਣਗੀਆਂ।
3. ਰਾਤ ਠਹਿਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇਗੀ।
4. ਹਰ ਸਾਲ ਵਾਹੁੰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਡਾਕਟਰ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਸਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣਗੇ
5. 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ 11.00 ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।
6. 24 ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।
7. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਪੈਂਤਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 20,21 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਰਾਏ ਜਾਣਗੇ।

Please N.R.I. Contact to Mobile Numbers
09417214385, 09872814385 for
accommodation

ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ
ਰਾਤ 08.00 ਵਜੇ ਵੱਡੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹਾਲ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਮੀਟਿੰਗ
ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ
ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ
ਅੰਦਰ ਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਵੱਖ ਵੱਖ
ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ
ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ
ਸੁਝਾਵ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਪੂਰੀ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ
ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ 11ਵੇਂ ਬਰਸੀ
ਸਮਾਗਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਏ ਜਾ
ਸਕਣ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
-: ਸੰਪਰਕ :-
9417214379-91
Email- atammarg1@yahoo.co.in
Fax : 0160-2255009

ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

First, an ordinary person has to do 'path' (reading/recitation) of the 'Panj Banis' (Five Gurbani compositions prescribed for daily reading or recitation) and 'Mool mantra' (Invocatory chant of Jap Ji Sahib) and focus it on one point within the self because man's mind is ever wandering. Our central point is our own self. It is there that we have to focus all our reading of the scripture and Name meditation. While training and breaking in a horse, first it is made to run in a large circle, and then The circle is gradually reduced, and finally it is made to run just round the stake. Then it becomes fully trained to be fit for riding. Similarly, man's mind has been wandering for millions and billions of years; it does not wish to go towards its Origin or Source. All our concern is with the mind which needs to be controlled and focused an God's Name –

*'M—The mortal's business is with his mind.
He who chastens his mind attains perfection.
Says Kabir, I have dealings with my mind
alone. I have met nothing like the mind.'*

P.342

*ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਰੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥
ਅੰਗ - 342*

As long as man's mind exists or asserts itself, it cannot achieve union with God; it is a 'jeev' (sentient being) that continues

wandering in 'Maya' (Mammon; or material riches). Whatever he may be doing, whatever be his clothing, whatever kind of person he may be, he cannot come out of the influence of Maya. Since he is moving in the wheel of time, he cannot come out of the influence of 'Maya'. So, gradually, when our mind gets subdued, then we recite God's Name with the tongue. While reciting the Name with the tongue, one starts relishing and enjoying it; one experiences great delight. The mind starts gaining equipoise. Then the Name Divine is meditated with each breath; it is recited with the tune of the breath. There are four 'banis' (utterances or speeches)—*baikhri* (uttered with the tongue from the mouth) *madhma* (word rising from the heart and coming to the tongue), *pasanti* (word coming to the heart) and *prah* (word abiding in the *mooladhar*—abstract mind). With breath we meditate at different places in the body--heart, navel, *agya chakra* (between the eyebrows), and the Tenth Door. In the '*agya chakra*' (white lotus with two leaves between the eyebrows), we meditate on the Name with the help of '*anhad Shabad*' (unstruck primordial word or sound). Reaching here, we start hearing a sound or melody, seeing some light and knowledge and some equipoise or tranquility comes within us. If the light and Divine Name melody remain in our self for three hours continuously, then we come to acquire both mundane and

spiritual miraculous powers. At this point, man suffers from the danger of becoming deluded and going astray. If the True Guru (Holy Preceptor) is perfect, he exalts the devotee and takes him above the 'trikuti' (middle of the forehead between the eyebrows) and enables him to attain to the Name of the *Daswan-Duar* (Tenth Door). He reaches the 'Bibek mandal' (region of understanding and discernment). There he comes to gain knowledge of the 'jeev atma' (individual soul) and the Supreme Soul. He realizes that the 'jeev atma' is a superfluous and false entity whom God merges with His own light after he has gained self-realization. So this is our goal or destination which is revealed to us through the Name Divine, but for this, we have to mould and discipline our life. This subject I had discussed with you yesterday and told you the various things needed for practising Divine Name meditation. I had told you these things in great detail. The most important is service-service of the Guru, service of the people, God's devotional service and many other kinds of services—which prove to be useful in attaining to the Name Divine. Take it like a journey to be undertaken by some one. One goes on foot, while another goes by train or by plane. So service is only a means. Without Divine Name meditation, service alone does not prove to be fruitful—because without Name meditation man continues to have the same tendencies of the mind—wrath, avarice, attachment, lust, pride and sinful desires. It is only through the Name Divine...

'Ego is at variance with the Name: the two dwell not in the same place.' P.560

ਗੁਰੂਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ॥

ਅੰਗ - 560

that man breaks the cordon of ego and with the help of service rises above the wheel of time, or the mortal world to reach the region of Eternity. Therefore, both service and Divine Name meditation are very essential. Service is of many kinds. Bhai Gurdas Ji says—

'Becoming the dust of his Guru's feet and giving up all pride and assumptions, the Sikh falls at his Guru's lotus feet.

Daily he serves by carrying water, waving hand fan and grinding grain.

(For the devotees) He dusts and cleans the mats and spreads them. He puts fuel into hearths uncomplainingly.

Becoming humble like a corpse, he renders service with faith and patience.' Bhai Gurdas Ji, var 27/19

ੲੲੲੲ ੲੲ ੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲ

ੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲ

ੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲ

ੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲ

ੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲ

A corpse does not move its limb. Similarly, the slave who is humble like a corpse does not harbour any desire of his own. He obeys the dictates of the Guru and effaces his self completely. When his service finds acceptance then—

'A silk-cotton tree growing near a sandalwood tree becomes sandal-like.' (Bhai Gurdas Ji, Var 27/19)

ੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲੲ

ੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲ ੲੲੲੲ ੲੲੲੲੲੲੲੲੲੲ

Silk cotton tree is of no use—

'The silk-cotton tree that is straight, tall and thick—

Those that come to it with hopes of fruit, how disappointed they depart!

*Its fruit is tasteless, flowers are brackish;
leaves are of no use.*

*Saith Nanak: In sweetness and humility lies
the essence of merit and virtue.' P.470*

ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ ॥

ਓਇ ਜਿ ਆਵਹਿ ਆਸ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਨਿਰਾਸੇ ਕਿਤੁ ॥

ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ ॥

ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈ ਤਤੁ ॥ ਅੰਗ - 470

The same silk-cotton tree by acquiring the fragrance of sandalwood becomes its very form and image—

*'... ..acquires its (sandalwood's) fragrance.
Similarly, a Gursikh imbibing humility
becomes Guru's image and acquires his perfect
instructions.'*

Bhai Gurdas Ji, Var27/19

..... ਫਲ ਵਾਸੁ ਹਜੁਰੀ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਤਿ ਪੂਰੀ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/19

So, in this way should one render service and meditate on the Name Divine.

We were talking about Guru Amar Dass Ji. At that point of time, he had not yet obtained Guru-ship. He was in the state of practising Divine Name meditation and performing God's devotional worship. First, there is curiosity and longing; then come practice of Name meditation, penances and austerities. Thereafter, are obtained occult powers, and then comes attainment of the Name. We have to go through four stages. So, at that point of time, Guru Amar Dass Ji was in the stage of a practitioner of Divine Name and austerities, and Guru Angad Dev Ji was fully purging him of dross by putting him in the crucible of service and God's devotional worship. So Guru Angad Dev Ji Maharaj bestowed on him the boon of the Name Divine. As soon as he got the boon of the Name, his mind became uplifted. He

was so much filled with devotion that he sat all alone by himself in a secluded place. After a few days, he (Baba Amar Dass Ji) asked Guru Angad Dev Ji, "Revered sir, in the Guru's abode, I see that nobody here practises austerities and penances. Everybody is moving about calmly and naturally. Neither does anyone sit around burning fires, nor does anyone practise 'jaldharas' [In winter season, some *sadhus* (holy men) sit under water dripping from a pitcher with a hole as a kind of penance.]; nor does anyone stand on one leg, nor with his arms raised upwards; nor is anyone hanging upside down, because all these are penances."

At this Guru Sahib said, "Baba Ji! the spiritual meditation and penance practised in the Guru's abode is the highest of all. It is not meaningless. This body is an excellent machine shaped by God in which He Himself abides. We don't have to seek God from anywhere outside. The mind cannot be controlled and desires cannot be stilled by inflicting pain on the body."

"The mind remains the same even after practising austerities and penances. They only increase anger in the practitioner. No doubt, he acquires the power to bestow boons and invoke curses, but the Supreme state eludes him. Supreme peace cannot be attained without the Guru (Holy Preceptor). The Guru has a treasure of Divine knowledge. Unless and until the Guru, from his own mouth, gives knowledge to the devotee, his veil of illusion is not rent. The five kinds of delusions remain in tact. Take the example of a recluse. In the month of Jeth (Mid-April to mid-May), he sits among four

burning fires. On his head is shining the hot sun, and below him is the scorching earth. It will appear to us that he is practising severe penance. But this penance is meaningless. On the other hand is a woman who is baking loaves on a hot plate in the 'langar' (community kitchen in the Gurdwara). Devotees will partake of food and feel happy and satisfied. How much fruit will accrue to her! A thousand times greater is the service rendered in the community kitchen. Similarly, he who carries water for the devotees receives great fruit. (Now of course there is no need to carry water because we have water taps everywhere. Earlier devotees used to carry water from wells situated at distant places. They sprinkled water on the ground so that dust might not rise). He who helps the holy to take bath also receives great fruit for his voluntary service."

So Guru Sahib said, "Baba Amar Dass Ji! in the Guru's abode, it is service not penance that is of prime importance. If service is rendered in a proper manner, it yields great fruit. But if it is done in a haphazard manner and without following the right and proper method, it yields either no fruit, or little fruit. It is with perfect good fortune and if it is writ in fate that a person can render God's devotional service in the proper and prescribed manner. Ostentatious service, or service rendered egoistically, or proudly does not bear fruit. Only when is man fully fortunate that he gets the opportunity to serve the Guru." Such is the edict of Guru Sahib—

Refrain: Only by perfect good fortune does man obtain the service of the holy.

ਧਾਰਨਾ - ਪੂਰਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ,

ਮਿਲਦੀ ਸੇਵਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ - 2, 2.

'On the forehead of whoever is recorded good fortune, in service of the Lord is engaged.

Fulfilled are the objectives of such as company of the holy attain.

Such in holy company, in God's love absorbed,

In Divine contemplation are engaged.

All such persons delusion, attachment, evil-doing and duality have discarded.

In their minds rains peace and temper of poise,

And in holy Divine laudation they sing.

Saith Nanak: By the Guru's teaching is He realized.

On the forehead of whoever is recorded good fortune,

In service of the Lord is engaged.' P.457

ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ਸਿ ਸੇਵਾ ਲਾਇਆ ॥

ਤਾ ਕੀ ਪੂਰਨ ਆਸ ਜਿਨ੍ ਸਾਧਸੰਗੁ ਪਾਇਆ ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਲਾਗਿਆ ॥

ਭਰਮੁ ਮੋਹੁ ਵਿਕਾਰੁ ਦੂਜਾ

ਸਗਲ ਤਿਨਹਿ ਤਿਆਗਿਆ ॥

ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਸੁਭਾਉ ਵੂਠਾ ਅਨਦ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ॥

ਨਾਨਕੁ ਵਖਾਣੈ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਜਾਣੈ

ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ਸਿ ਸੇਵਾ ਲਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - 457

Until good fortune is recorded on the forehead, man does not get the opportunity of rendering God's devotional service. If you want to reap the fruit of service, for that there is a proper and prescribed method. Such is the Guru's edict—

Refrain: If you wish to reap the fruit of service,

Don't take pride in rendering service.

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੂੰ ਫਲ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲੈਣੈ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਨਾ ਕਰੀਂ - 2, 2

Sometimes, man is delighted, sometimes he is overcome with sorrow and sometimes with anger. Sometimes man takes pride saying—I am getting a gurdwara built. I am rendering this service.

He is making a show of it also because his mind is excited—

'He relishes not the Guru's word...'

P.1247

ਸਬਦੈ ਸਾਦੁ ਨ ਆਵਈ॥ ਅੰਗ - 1247

What is the result? Guru Sahib says that he will not find joy and relish in the Guru's word or hymn—

'... ..and he loves not the Name.' P.1247

..... ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ॥ ਅੰਗ - 1247

Neither will love rise in his mind, nor will he imbibe love for God.

'Of such the service is not approved and fretting, fretting, he feels miserable.' P.1247

ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਨ ਪਵਈ ਤਿਸ ਕੀ

ਖਪਿ ਖਪਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥ ਅੰਗ - 1247

His service does not find approval and acceptance. He can only exhaust himself in fretting and vexation, and he comes to suffer from hypertension.

Once a family, rendering great service, established a gurdwara (Sikh temple or place of worship). When the gurdwara was constructed and devotees started coming there, the other party that had been watching quietly, managed to get the people's mandate in an election to control and run the gurdwara. This party asked for the control of the gurdwara, while the first party refused to hand over the control on the plea that they had built it. At last, the matter went to the Police. The Police arrested members of both the parties. When they came to see us, they said—"We rendered all the service with our own hands, and now they are treating us in this manner."

I said, "Brothers! it is right that there was the sentiment of service in you,

but it suffered from a flaw. By rendering service, you were asserting yourself. You did not say— 'O great Guru! you are very kind to us that you have engaged humble persons like us in service.' You have no strength of your own to render service to the Guru. You were rendering service under pride and ego. If your service were approved, you would have relished it and love for Gurbani would have been born within you. But, since service was being done under pride and ego, fretfulness and vexation fell to your lot as its fruit.

'Of such the service is not approved and fretting, fretting, he feels miserable.' P.1247

ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਨ ਪਵਈ ਤਿਸ ਕੀ

ਖਪਿ ਖਪਿ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥ ਅੰਗ - 1247

You may continue rendering service in this manner for any number of years—ten years, twenty years or even more—it will not find approval and acceptance as is the service of those who do it humbly."

Once there was a holy man. Many people came to him for spiritual guidance and direction. Nearby lived a *chaudhri* (head man) of twenty villages. This thought would come into his mind—"Let me also go to the holy man and listen to his discourses." So whenever he went to the holy man, he did not show much respect to him, and remained involved in his pride and ego. One day the *chaudhri* (head man) came to Guru Angad Dev Ji Maharaj. He got a separate cot placed for him, but he (*chaudhri*) was so proud that he sat at the head of Guru Sahib's cot. All the Sikh attendants standing there were taken aback at the arrogance of the man who, bound in ego, had come to sit at the head of Guru Sahib's cot. Guru Sahib said, "No!

don't say anything to him." He remained calm. So, similarly, when this *chaudhri* (head man) used to go to the holy man, he did so proudly with the notion that he was a rich man. One day, he said to the holy man, 'Reverend Sir! I also feel like receiving spiritual instruction from you and rendering service in your hermitage, so that I may also get Divine knowledge and enlightenment and obtain liberation from the cycle of birth and death." At the same time, he said, "Holy man! if you initiate me as your disciple, your name and fame will spread far and wide because I am the head man of 20-25 villages and big officials of this kingdom are known to me and visit my house. And so they will also start coming to your hermitage." In this way, he started speaking proudly to the holy man. The holy man, observing him to be a proud man who was unlikely to make any spiritual gain, said, "No, Chaudhri Sahib! you should better do your worldly tasks and read holy texts at your home."

He said, "No sir! I have to render service and become an ascetic."

The holy man said, "What will you do by becoming an ascetic? There is absolutely nothing in renunciation. Yes, but there is one thing in it for sure that people will start paying obeisance to you. There is no other difference between an ascetic and a householder. If there is any difference, that comes with change of heart. If the householder's mind is high and noble—

'The true householder must his faculties restrain;

Should beg of God to grant him prayer, austerities and self-discipline; should induce himself to good charitable deeds—

Such a householder is pure as Ganga-water.'
P.952

ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਜੋ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ॥
ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ॥
ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਾ ਕਰੇ ਸਗੀਰੁ॥
ਸੋ ਗਿਰਹੀ ਗੰਗਾ ਕਾ ਨੀਰੁ॥

ਅੰਗ - 952

When man becomes pure like Ganga-water —

'Saith Kabir: Purified is the heart like Ganga-water.

Then follows after him God, shouting 'Kabir! Kabir!' P.1367

ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ॥

ਪਾਛੈ ਲਾਗੋ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ॥ ਅੰਗ - 1367

So, in this way, he advised him much. But he persisted with his request: "Sir! I had told you earlier also—'If you take me as your disciple, your name and fame will increase greatly,"

Holy congregation! saints and holy men do not need any praise and fame. They do not want it at all. In their eyes, it is superfluous. They remain absorbed in their love and devotion for God. They do not care for other things. Such is the Guru's edict—

Refrain: In God's love now they laugh, now weep

For none else have the holy care.

ਧਾਰਨਾ - ਰੰਗ ਹਸਦੇ ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਦੇ,

ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਖਦੇ ਸਾਧੁ।

'In Lord's love they laugh, in Lord's love they weep and keep silent too.

They care not for anything, except their True Spouse.' P.473

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹਿ॥ ਅੰਗ - 473

In love and devotion for God do the holy laugh, and in love do they weep feeling pangs of separation. They do not care for anyone and anything except God.

The saint who begs from his disciples or followers is not a holy man in the real sense of the word; he is a householder with selfish motives. In his heart is a selfish interest that devotees may not become alienated from him and go to someone else. He should not act in this manner. A true lover and devotee of God does not beg from anyone and flatter him. He remains absorbed in love and devotion for his God.

Two thousand three hundred years ago, Greek Emperor Alexander invaded India at the head of a huge army. When, after conquering the rest of the world, he reached India, he had to stop on the bank of river Jhelum for a very long time. After several months, he crossed the river, and he fought a battle with Raja Porus near Lahore. Raja Porus leading an army of 30000 soldiers was defeated fighting against Alexander's army of two lakh soldiers. At last, there was a peace treaty between the two. Alexander had a holy man with him. He (Alexander) had a desire to see India's saints and holy men and find out what kind of saints they were. So he said to Raja Porus, "Let me see a holy man of India, who is a perfect saint." Porus said, "It is all right; we shall go to see such a holy man tomorrow." Time was fixed for the visit on the next day. The two went riding horses and decided not to take anybody else along with them. As they rode, they came to some bushes on the bank of the Ravi. Then there was a dense forest. Alexander said, "How far is the saint's abode from here? Isn't there any road leading to him?"

Porus said, "No; there isn't any road leading to him. Besides, saints live only at

such secluded and uninhabited places because they are fond of solitude. They remain in the bliss of their own company. There is a blessing in merely their sitting."

So, he kept going quietly. Then, it came into his mind— "I am the conqueror of the world and no honour is being shown to me. I am going like an ordinary man." He again said, "How far is it?" Porus said, "Yonder there is the hut in which lives the saint." He said, "Here you have not made any arrangements for my honour and welcome—no garlands, flowers etc.? I can see nothing here."

Porus said, "O king! it is different with saints and holy men. They seek no favours from anyone; they have no self-interest. Men of the world have their selfish ends and interests. So they indulge in all kinds of ostentations. This is the difference between holy men and householders. They have no desires; they are desireless."

It was the month of 'Poh' (Mid-December to mid-January); the holy man was basking in the sun. (Alexander) was filled with great anger. The saint cast a full glance at him. Alexander thought, "A naked fakir (beggar) is sitting while I am an emperor, wearing royal clothes and arms. Seeing that an emperor is coming, why hasn't he got up to welcome and honour me?" He got angry and drawing his sword, he went towards the saint. The holy man was a perfect saint. By casting a single glance, he made him stop there and then. He could move neither backward, nor forward; nor could he move his arm holding the drawn sword raised upward.

The holy man said, "What is the

matter with you? Is your sword unquenched even after drinking the blood of lakhs of people? Many women have you widowed; many sisters have been deprived of their brothers and many of their sons. Is your sword still not sated? Come then; satisfy it with my blood, if you can."

But Alexander stood motionless and frozen. Porus submitted to the holy man, "Sir, he had come to have a glimpse of you."

The holy man said, "Then, should one come with drawn swords to see holy men?"

When you want to see saints and holy men, you should go respectfully, in case you want to receive something from them. So, holy congregation! saints and holy men are carefree souls.

Baba Jassa Singh Ji of Patiala was a female but had assumed a male name. He was extremely carefree and unconcerned. Maharaja Narinder Singh of Patiala used to come to him. Once the Maharaja brought silken shawls and dresses from England. He thought of offering them to Baba Ji. So accompanied by his attendants, the Maharaja came riding horses. He offered the clothes to Baba Ji and said, "Reverend sir, I have brought these clothes from England. They are very fine and beautiful. Kindly wear these clothes yourself." Baba Ji said, "Put them there in front."

Baba Ji got the clothes placed at some distance. There used to be many dogs in that 'dera' (hermitage); perhaps, even now there may be dogs. At that time, there were four to five hundred dogs. At night, the dogs, taking a fancy for the silken

clothes, tore them to pieces. Small pieces of cloth started flying in the wind and got stuck in the barbed wire fence nearby that was put around the hermitage. Next day, the Maharaja came again to find out how much the silken clothes had found favour with the holy man. In his mind was the thought that none else could offer such beautiful clothes to Baba Ji. As he came walking, he said to his attendant, "It appears that the clothes offered by me have been torn to pieces. Did the holy man not know that we had brought such expensive clothes?" He resented a little in his mind and went to the holy man.

The holy man said, "Come O king, come! The clothes offered by you were very fine and superior. They were very strong too. All our dogs were exhausted while tearing them through out the night. Now you should prepare good food and feed them."

What carefreeness and indifference! Baba Ji did not at all care for the expensive clothes.

Maharaja Hira Singh of Nabha was in the habit of testing saints and holy men. He thought of testing Baba Jassa Singh Ji also to find out whether he was perfect or imperfect. Proudly he set out from Nabha and reached the 'dera' (hermitage). Before he reached, Baba Ji got up and went into the fields where stood maize crops. As long as he was sitting there, Baba Ji did not return. Holy congregation! the Maharaja came nine times, but every time, he had to return without meeting the holy man.

Before visiting for the tenth time, the Maharaja said to his *Wazir* (Minister),

“Every time we go, Baba Ji does not meet us.” At this the Minister said, “Sir! let us go to the holy man after offering prayers. Then he will be met. Let us go to him with humility. But you go to test him.” When the Maharaja went to the holy man after offering prayers, Baba Ji said, “Brother! hand over to us eight basins of mortar of mud.” He was sitting on a temporary platform which was eight feet high. He got the basins placed on the platform. When the Maharaja of Nabha came, Baba Ji poured a basin of mud over him. His head was covered with mud and his clothes were soiled. All his bodyguards got disturbed and agitated. The Maharaja was wise; he kept standing quietly and asked his men to keep aside. All the eight basins of mud were slowly poured over him. He asked, “Are you not satisfied and at peace as yet?”

He said, “Sir! what peace and satisfaction? You have today rained saffron on me.”

So, holy men are carefree and indifferent like this. They are not concerned or bothered about anything. So, as Alexander approached the holy man he asked, “What for did you draw your sword?” Alexander said, “I came to you after conquering the whole world, but you took no notice of me? You did not show respect to me; nor did you get up on my coming.”

The holy man said, “Tell me one thing. If your slave comes to you, do you get up?”

He said, “No.”

The holy man said, “If even the slave of that slave’s slave comes, do you get

up?”

He replied, “Holy man! the question does not arise.” At this the holy man said, “Then how could I get up to receive you? Tell me after careful reflection- why are you moving about killing the people of the world? What is the force that is driving you about? Think! that possesses your mind.”

When he could not understand and realize anything, the holy man said, “Let me tell you; there is avarice in you that you may rule the whole world. Will you be able to eat up your kingdom? Man needs three things-food, clothing and shelter. The rest is for safe-keeping with you—

‘Three seers is thy daily provision. The rest is all given to thee for safe-keeping.’ P.374

ਤੀਨਿ ਸੇਰ ਕਾ ਦਿਹਾੜੀ ਸਿਹਮਾਨੁ ॥

ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਤੁਝ ਪਾਹਿ ਅਮਾਨ ॥

ਅੰਗ - 374

Brother! the rest is given to you as a trust. Why are you harassing the world and causing trouble to the people? Why are you usurping other people’s freedom? There is greed in you. Greed has enslaved your mind and body.”

He further said, “Look there! under our shoes is lying greed; under greed is the mind and under the mind is the body. What a big difference there is between you and me! You are the slave’s slave of the slave of our slave's slave. Then how could I stand up on your coming?”

(... to be continued)

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji

English Translation: Prof. Beant Singh

Chapter 1

Invocation: True and Supreme is God's Name. Blessed is Sri Guru Nanak Dev Ji.

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ !

'Prostrate salutation and obeisance I make many a time before the Omnipotent Lord, the Possessor of all powers.

Reach me Thy hand, O Lord and save me from wavering, says Nanak.' P. 256

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

'After wandering and wandering, O Lord, I have come and entered Thy sanctuary.

O Master, Nanak's prayer is: Attach me to Thy devotional service.'

P. 289

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥

Refrain: O God, everything is Thine, I am nothing, I am nothing

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ -2, 2.
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ -2
ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ, -2.

'I am nothing, everything is Thine, O Lord. Here Thou art the Absolute Lord and there the Related One.

Betwixt the two, Thou playest Thy play, O my Lord.

Thou Thyself art within the city (of the body) and Thyself without it as well.

Thou, O my Lord, abidest everywhere.

Thou Thyself art the king and Thyself the subject.

At one place Thou art the Lord and at another the slave.

From whom should I hide and with whom

should I hide and with whom should I practise fraud? Wherever I see, there I see the Lord just near me.

I have met with Guru Nanak, the saint's embodiment. When the water drop merges with the ocean its separateness can be discerned not.' P.827

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥

ਈਘੇ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੇ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥

ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ

ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥

ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥

ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੇਟਿਓ ਨਾਨਕ

ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - 827

Refrain: Annulled are sorrows and sufferings by meditating on the Name, And through service is obtained honour.

ਧਾਰਨਾ -

ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਦੈ -2, 2.

Revered saintly congregation! concentrate your mind and speak loudly— 'True and supreme is God's Name.' Due to Guru Sahib's boundless grace, the virtuous deeds of this land and of all of us have woke up and Guru Sahib has bestowed upon us the greatest boon which is the company of the holy. The company of the holy is obtained not for nothing. There are countless people in the world. How many have the good fortune to receive it? Devotees come in trucks and tractor trolleys. Large numbers of them come and as soon as they reach here, they find 'langar' (food) ready for them. But how

many have been fortunate to come here? They are only those on whom the Guru has cast his gracious glance. Such is the doctrine enshrined in Gurbani—

'Divine laudation in holy company is the supreme act of piety.

Saith Nanak: This to such comes as by primal writ are thus destined to receive.'

P.642

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥

ਅੰਗ - 642

We have here planned a programme of six days in which we shall discuss the cardinal principles of Gurbani, that is, Name meditation and devotional service. If I go into its depth, a new big philosophy will get started. But I shall be discussing what is said in the layman's language, that sorrows and sufferings are annulled by meditating on the Name Divine and by rendering devotional service do we earn honour.

Before discoursing on Guru Nanak Sahib, I shall first speak about the festival of Baisakhi. As regards the creation of the Khalsa by the Tenth Guru, I explained in great detail on the Baisakhi of the last year. What did he do? Many persons think that he brought about a fusion of 'bhakti' (God's devotional worship) and 'shakti' (strength and power). This is what we say and so do our preachers. Once an opinion or a notion gains ground, it continues to be held and expressed even if it is wrong. It is very difficult to correct it. Tenth Guru Sahib had shown a miracle to the world. It was not an ordinary miracle like flying in the air or becoming invisible. If he had resorted to just one like them, then there would have been neither the battle of Chamkaur, nor of Anandpur Sahib. At Baghdad, the entire city came to pelt stones at Guru Nanak Sahib. Pir Dastgeer

had declared—'This mendicant, who has come, is uttering, blasphemies. He should be put to death. The highest seat of Islam is Baghdad. Though Mecca, Madina and Kabah are also high religious seats of Islam, yet it was at Baghdad that learned Islamic scholars lived. The Pir of Baghdad was considered the most exalted among them. He said, "Utterance of such blasphemies at Baghdad, the seat of Islam is shocking. Therefore, kill him." The whole city was given this command. The people picked up stones. 'Sangsaar' is a kind a punishment. It involves throwing so many stones on the culprit that he gets buried under them and meets with a slow and painful death. It was a terrible punishment. And for what offence was Guru Sahib sought to be punished? It was that Guru Sahib's thinking was different from that of the Pir. When a religion does not have a scientific approach, whichever religion of the world it may be, it becomes vexatious, irritable and angry. It does not tolerate others' professing a different faith and seeks to kill them. Instead of following the path of reason, argument, understanding and persuasion, it adopts an intolerant attitude and seeks to kill those who do not agree. This happens in the case of those religions which suffer from weaknesses. He, who is defeated in an argument, seeks to kill his opponent. This is called disappointment and frustration. A defeated and frustrated person kills his rival. So, the Pir did not follow the path of consultation and discussion. He did not go to Guru Sahib and say—

"O holy man! you claim—

'Of the nether worlds and heavens has He created millions.

Men have given up the accopt in despair.

The Vedas too declare unanimously their helplessness.

Muslim scriptures declare the number of species eighteen thousand.

Vain is such count: Nothing is real but the One Essence.' P.5

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

that there is no count. But we say that there are seven nether worlds and seven heavens. Why are you uttering such blasphemy here?"

When a foreigner comes into our land, it becomes our duty to listen to him, to satisfy him, to answer his queries and arguments, and not to beat him. The fact is that the Pir did not know beyond this. He had only inflated ego and pride—

'I am a great 'Pir'. In the world, there is none greater than I am. This 'dervish' (holy man) who has come, is telling a lie. Therefore, kill him. Secondly, he plays upon 'sarod' (a stringed musical instrument) and 'rabaab' (rebeck), while here nobody is permitted to play upon musical instruments.' 'Raag' (musical measure) was literally killed and buried. Aurangzeb too had done the same thing. So such persons came to pelt Guru Sahib with stones and brickbats.

Mardana Said, "O Sovereign! see how angrily are all of them advancing towards us. Everybody is trying to come in the vanguard. They are holding big stones in their hands. Some of them are carrying stones on their heads and are holding them with both their hands."

Guru Sahib said, "O Mardana! it does not matter. Just see the ways of the Lord Creator."

At that very moment did Guru Sahib utter loudly—"True and reverend is the

Timeless One (God); and so loudly did he make this call that everyone's hands were frozen or petrified. Nobody could walk or move. They all, including the Pir, stood like stone statues around Guru Nanak Sahib. He tried his best to enable them to open their hands but all in vain. Then he conversed with Guru Nanak Sahib. At last he realized the truth: "God is infinite. The cosmos created by Him is infinite. He Himself is infinite. He has no beginning, no end." Guru Sahib rightly held them back from throwing stones at him. The Fifth Guru Sahib did not show any such might. When Guru Sahib was about to put his foot on the red-hot iron baking-plate, then Bhai Praana could not bear the sight and raising his hands as he was about to clap, Guru Sahib said, "Stop! What are you doing?"

He said, "Reverend sir! I am going to destroy the city of Lahore."

Guru Sahib said, "But here live many beloved devotees of God. Many are there who meditate on God's Name. What is their fault? Why are you going to inflict such a big punishment on them? If the city were to be sunk, wouldn't I have done? I am going to sit on the hot baking plate willingly of my own record."

Then Saen Mian Mir came who too could not bear Guru Sahib sitting on the baking plate. He too raised his arms to invoke a curse. Guru Sahib said, "Pir Ji! be merciful. Don't do this." He observed, "Sir, I cannot bear the sight."

Then Gorakh Nath came. He too remarked. "O Nanak! I am going to destroy this place."

Guru Sahib Said, "No! you are not to do any such thing. Just watch what is happening. It is our own choice. To whom

have spiritual powers to be shown? On whom has the curse to be invoked because there is none here other than God?"

When Mian Mir Ji heard this utterance, he understood the whole thing: 'Once I had put a question to Guru Sahib, and he had recited the following—'

'The holy Lord in their mind and on their tongue;

Other than the Sole Divine Being behold they nothing in the universe.

Saith Nanak: Such are the characteristics of the God—enlightened.' P.272

ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥

At that moment I had said, "Reverend sir! is there any such person in the world?" Look! behind him is the hot baking plate. He has been boiled in water. He did not see anyone other than God. He did not show any special power. Tenth Guru Sahib too did not display any miraculous power in his life. Both the personages were of peace, equipoise and tranquility. The Panth had to be prepared. After taking their heads, Guru Sahib just cast his glance and they all (Five Beloved Ones) got up. It is wrong to say that Guru Sahib had slaughtered he - goat. We are Sikhs not born out of slaughtering sheep. The Khalsa is born out of the edge of the sword. The Khalsa has to accomplish great tasks. There is much reservation about the incident. Even those who were present on the occasion, wrote— "We were frightened. We do not know whose head got joined with whose torso."

Many persons have doubts in their mind. In our Magazine—Atam Marg—appeared an article entitled—'Living with the Himalyan Master by Dr. Swami Ram, who used to come here often. He was a

very noble man. He set up a 2500 bed hospital and a Medical College besides doing many other philanthropic tasks. When an earthquake rocked Uttarkashi and devastated the town, he gave one crore rupees for the rehabilitation of the people. He bought tin sheets for the entire town.

Once he said, "I was once delivering a lecture on death to my class. Students sat in front of me, I was feeling proud—None is as educated I am; nor is anyone as good a speaker as I am." When I was delivering my lecture, a holy man happened to come. When I spoke, he laughed at me. I felt very bad. Besides he was disturbing the whole class and was smiling mindlessly. So I left the class early, thinking— as he does not let me teach, let me have a talk with him. I told the class to go. He came and sat with me. But even then he kept smiling. I said—"Swami Ji! while I was teaching, you were laughing, you disturbed the class greatly. What kind of conduct is this in the world? Why were you laughing?" He said, "I was laughing at your ignorance. No other man in the world is more ignorant than you." While Dr. Swami Ram thought that he was more learned than any other person in the world, the holy man claimed that he was the most ignorant person. I asked him, "Why?" He said, "You know nothing about the nature of death." I said, "How have you made this statement?" He said to me, "Go and bring some living creature." I brought a large ant and gave it to him. He took out a knife and cut the ant into two parts—one part he moved to the right, the other, to the left. I was surprised to see the two parts slowly moving towards each other, and when they got joined, the ant came back to life and started moving." If this thing can happen in the present age,

then where is the need of having doubts about Guru Sahib? These doubts are only a sign of agnosticism. There is no substance in them.

These things have happened not only here but also in the entire history of the world. Now there is no time when I can talk of individual faiths and countries. In the last year's magazine as well as in that of the current year has appeared an article—'*Fulfilled in him is the miracle*' (P.968). What was that miracle? It was that man had been declining for 5000 years, though earlier too he had been suffering decline, yet real decline started coming 5000 years ago. Earlier he stuck to his principles. It was like this that man was divided into four parts—head, arms and shoulders, thighs, legs and feet. Many persons will say, "What is this? How was man divided? Then how was he able to survive?" Holy, congregation! it was like this: in the head is knowledge wisdom and philosophy. These were entrusted to one section of society. They who entered the domain of knowledge, read and recited the Vedas to the people, were called Brahmin. Six tasks were entrusted to him: Reading and teaching the Vedas; performing '*yagyas*' (sacrificial rituals) and getting them performed; accepting charity and giving away charity. These were their exclusive tasks. About the rest of the country's affairs and its development and progress, they knew nothing. Totally separate became this class. It was made obligatory on the part of kings and rulers to maintain the Brahmins. A tax was imposed on the Vaish, the earning class that they were to pay a certain amount to the priests of their respective villages. The entire society was divided in this manner; the elders know this very well. Then came arms and

shoulders or biceps which have strength. The physically strong were asked to strengthen themselves: 'You are not to do any work; you are to keep away from worldly preoccupations. The ownership of all lands shall be vested in you. None will rule, but you. You will learn to use weapons. You will also practise rigorous penances and Divine Name meditation to obtain the boon of supernatural weapons from the gods, such as nuclear bombs etc.' They were not made in the manner they are made now. They were made with mental powers. You may understand it like this that they got them from the invisible as the fruit of their austerities, penances and meditations. So, their task was to defend the country. The third section was that of traders who visited places both in the country and outside to earn money. A tax was imposed on them to sustain the Brahmins. Neither the Brahmin nor the Kshatri was to go abroad. About the Brahmin, there was a strict injunction that he was not to drink water in a foreign land. If he was obliged to go abroad, he was to carry water from here. It was said that they were not to drink water from the land of the barbarians. Then the fourth section was made up of those who did not know much. So they were asked to fulfill the needs of the first three sections of people, so that the latter might not have to run about for their personal needs. In other words, they were to render service and work as servants and attendants. They were called the '*Shudras*'. The '*Shudras*' were further divided into those who were untouchables, whose mere touch defiled the high caste, and those with whom the high caste could sit, talk and take food. So man or society was divided into these four classes. Just as now if you go to the P.G.I [Post-graduate Institute of Medical Science

and Research], there are specialist doctors for various diseases. If you have a sore throat and show it to the doctor, and at the same time you complain about pain in the ear, he (the doctor) will not treat the ear. He will refer you to the concerned specialist. So for every ailment of head, nose, eyes, you will have to consult the concerned specialist. One specializes in cardiology, another in bones. This is good in the sense that all doctors are competent in their respective fields. So there is no doctor who knows everything. Men and women go to a doctor with a complaint but he says that he is not a specialist in that field. Similarly, the society was divided with the objective of having specialists so that everyone should engage in his or her respective field sincerely and energetically. This division of work remained eminently successful too, but 5000 years ago, when the Mahabharata was fought, man started declining and got degraded so much that he became thoroughly discouraged and enervated. The Shudra came to feel that he was only to serve the high castes, and so he came to be regarded as low and inferior. He, who did trade and business, said: "Why should I fight? The Kshatris are there to fight. It is their duty. Reading and teaching is the job of Brahmin, so I need not learn; the Brahmins themselves will tell us." The Kshatri used to learn fourteen branches of learning. He did not have knowledge of the Vedas etc., but it was always the *Kshatri* who used to be a *Brahmgani* (one having knowledge of Brahm, the Ultimate spiritual reality). But coming to the times of the Guru Sahib, man or society was completely divided into four parts. One man could not do all the tasks. The Kshatris forgot their duty. They became involved in business and trade. Thus the defence of the country came to

be neglected. The foreigners came and committed atrocities on the people. One cannot bear listen to these tales of atrocities. The learned class, forgetting its duty of teaching and disseminating knowledge, managed to control the people and their thinking. You said to the Pandit—"I have to go to Jalandhar." He replied—"Don't go there. Today it is not auspicious to go in that direction." You said—"I have to do this task; it is very necessary." He said—"Don't -do it today. It is Thursday which is not good for you." You said—"Sir, we have to solemnize a marriage very soon." He said—"This time is not auspicious. It is not a month for solemnizing marriages." So, people were badly caught in superstitions. They were not free to do anything. In this way, society suffered decline and degradation. Tenth Guru Sahib reunited the badly divided society just as he had rejoined the heads and torsos of Five Beloved Ones after beheading them. By thus reuniting the society, Guru Sahib created a perfect man whom he called the Khalsa. The Khalsa is not a '*bhekh*' (distinctive dress or appearance of a religious order or sect). He is a man who is the best and the greatest, and one and the same man performs many duties. He reads and writes; he reads and explains Guru Granth Sahib; he performs '*kirtan*' (Gurbani singing); he prepares and runs '*langar*' (community kitchen). All this work is that of the Brahmin. When he joins the army, he performs the duties of a *Kshatri* and becomes the country's defender and sentinel. At that time too, his head is with him. It is with him when he reads and teaches Gurbani, engages in business, does farming or goes abroad. The same person is a warrior, a Brahmin and a Vaish (trader).

Then comes the turn of the fourth

section of society. This was the class that rendered services and was considered low and inferior. What was his mark? It was that he who perspired while doing work or labour was called a 'Shudra'. He was demeaned and degraded completely. He was considered untouchable. As the upper caste people increased in numbers, he (Shudra) too lost confidence in himself. Guru Sahib wrought the miracle of uplifting by teaching --, my dear—

'By rendering service in this world shall ye get a place at the Divine Portal.

Then, says Nanak, in joy may you gambol.'
P.26

**ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥**

In God's court shall obtain a place only he who will render service, clean utensils, sweep the floors, wave fans and perform various other services in the world, such as, setting up hospitals and schools, building roads and removing the sufferings of the people. Guru Sahib elevated the 'sewadar' (servant) to the highest position. He made the feet fit for paying obeisance. Does anyone pay obeisance to the head? No; obeisance is paid at the feet. Guru Sahib conferred such greatness and nobility on honest work and the man rendering service—

'He, who performs service without desire for reward, attains to the Lord.' P.286

**ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥**

Guru Sahib put a condition. The knowledgeable one alone will not attain to the Lord; the warrior alone will not unite with the Lord; only the trader won't attain to God. But he, who renders service, will surely unite with the Lord. This flaw came into the Aryan civilization when man or society was divided into four parts. Now

Guru Sahib integrated the four parts and created a perfect or complete man. Guru Sahib did not stop with this. Our ancient saints and sages used to repair to the forests. There they practised austerities and Divine Name meditation in quest of God and self. Guru Sahib said—'No; this very man (Khalsa) will be a sage too—

'He, who calls himself a Sikh of the Great True Guru, should rise early and meditate on God's Name.' P.305

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥**

What is the need of going to the forests by turning one's back upon family duties?

'Smitten by calamity, thou runnest away from home.' P.1348

ਅਪਦਾ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਨਸਤਾ ॥

Guru Sahib says, "Not at all do you have to run away from home. You are to meditate on the Name Divine by remaining at home and facing the society courageously. If good and noble persons leave the society, then what is left behind? Evidently evil will be left behind. In society, there are two things—goodness and evil. If goodness is removed, evil will be left in the world. Guru Sahib says—"You don't have to run away from the world. You have to live in the world and follow principles. You are not to flee, but have to learn the perfect way of living from the Perfect Guru—

'Saith Nanak: By contact with the Master is the true device of living perfected.

In a life of smiling playfulness, enjoyment of wear and food, is attained liberation.'

P.522

**ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟੀਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ
ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥**

What a wonderful path of life has Guru Sahib given to us! 'Live with your

family, build 'kothis' (bungalows), take up jobs, earn money; become anything, even the country's President.' Guru Sahib has not made us run away from the world. He says—'Without these things, man is incomplete.' The same man, whom Guru Sahib had made complete, whom, while making a man of the world, he had made a saint and a sage, gets up early in the morning, meditates on the Name Divine, reads Gurbani, and above all sincerely and honestly prays for universal welfare—

*'Nanak, God's Name is ever—exalting,
And may all prosper by Thy grace, O Lord.'*
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ ॥

O God! do good to all.' Have you ever seen such a man in the world, who, in the thick of fighting the neighbouring country, with bombs and grenades falling all around, prays—" O God! instill good sense in the rulers of this country. Do them also good; don't do any harm to them." Has any other religion or community such a noble principle of conduct and behaviour vis-à-vis its relationship with the votaries of other faiths? So, making man complete and perfect, Guru Sahib made him a saint or sage too. But Guru Sahib did not stop even at this much transformation, for this was not enough for the achievement of his vision of man. Guru Sahib raised man even still higher and exalted him into God Himself, and recorded it also—

*"The true Khalsa is one who experiences the
ecstasy of self- realization.
There is no difference between God, I and him.'*
(Sarab Loh Granth)
ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ ॥
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੋ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ ॥

O dear! the Khalsa that we have fashioned is not different from God and me. All three of us are one." Thus did Guru Sahib transform man into God. The

man, whom nobody cared for who was called fallen and degraded, was infused with all the qualities and virtues and made perfect. This was the miracle that the Tenth Guru wrought in the world. Now what was the real fuel or essence in him? That, as per Guru Sahib, consisted of two things—one, the power of the highest degree. That is called Waheguru, Ram, Allah, Gobind (all are the names of God). That is the Supreme sentience. He is not like oxygen which we need for respiration and living; no, He loves us, loves all—

*'He knoweth every secret of man's heart,
And the sufferings of every one both good and
bad.'* (Chaupai)
ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ ॥
ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ ॥

He knows that the breath we have exhaled, has to be brought back also and for this purpose he has installed within us such a machine. We live not merely by air. When man's heart fails, doctors pump air into him. This does not mean that there is energy in air; in breath there is life-current, there is energy. It is not that only air goes in, there is oxygen too; it is true that it comes out after becoming carbon dioxide, but there is life-current and sentience in it. It is due to them that we live. By always abiding with every man, God has made such an arrangement that He keeps him living and cherishes him, looks after him. As long as man is aligned with God, and he has not placed any bad conductor in between, the life current continues coming and bestowing life. But when we place a bad conductor in between, this life current does not reach us and impact us. However, as regards God, the treasure-house of all boons and bounties, He is ever open to us—

*'All creation seeks boons of Him;
Endlessly does He confer these.'* P.2

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

When we become alienated from God, then commences a life of sufferings. It is because we have cut ourselves off from the current of joys, turned our back upon Him and placed a bad conductor in between. You can say like this: It is extreme winter, the sun is shining in full glory, and we have no warm clothing. If we remain standing in the sun, we shall feel warm, but if we go into the shade of the wall, we shall start shivering with cold. Similarly, it is within man's power. If he remains aligned with God, all the joys and comforts of the world will start coming towards him; they will come running towards him and all sorrows and sufferings will be annulled. Haven't we recited—'By meditating on the Name of God are removed all sorrows and sufferings'? All sorrows do fly by Divine Name meditation.

Guru Sahib says, "Suffering afflicts you when you become cut off from the life-current and align with inanimate 'Maya' (Mammon, or material wealth) and your mind gets absorbed in it. There is no joy, love and blessing in it. There is nothing in it. But we value it greatly. What is gold? It is nothing but yellow soil. Since its quantity is meagre, we hold it highly valuable. We have added to its worth by saying—'Gold is gold'. When these things start attracting the mind, man becomes alienated from God. It is there and then that the seed of sorrows and sufferings is sown—

'Suffering comes when the Lord is forgotten: Joy as the mind He enters.' P.813
ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਦਿ ਵੀਸਰੈ ਸੁਖ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥

As soon as you become alienated from God, hurdles and hindrances will start rising in your path. Guru Sahib says that these hurdles are not a few, but—

'Millions of impediments come in the way of one, who of the Name is forgetful.' P.524
ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥

Now, all these utterances are precepts; they are like principles. They are not meant for simply reading; they need to be reflected upon. So, reflect upon what Guru Sahib has stated—

'Suffering comes when the Lord is forgotten: Joy as the mind He enters.' P.813
ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਦਿ ਵੀਸਰੈ ਸੁਖ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥
'Millions of impediments come in the way of one, who of the Name is forgetful.' P.524
ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਤਿਸੁ ਲਾਗਤੇ ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ॥

Millions of obstacles arise in the way of one, who forgets God's Name and becomes oblivious of Him. And when are sorrows and sufferings annulled?

'By contemplation of the Lord are removed all impediments.' P.262
ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥

All the blessings of the world fall to your share, if you become aligned with God. It is because God is a power of the highest degree; He is the Supreme Power, who has kept this world bound. He created the entire universe in one go—

'With one Word Thou didst effect the world's expansion and whereby millions of rivers began to flow.' P.3
ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

He has kept the world bound and under control. He has laid down the paths and movements of the various heavenly bodies. Now we know that the sun revolves, and so does the earth. Earlier, many persons used to say—'Nobody knows, in which direction and how far all the stars around the sun are going—

'In fear of the Lord move sun and moon, Roaming millions of miles without end.' P.465
ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜੁ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ ॥
ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥

Now the scientists have come to know about them. They say— "After twenty two crore (220 million) years, the sun reaches a very dangerous place which is called the 'black hole.' In even less than a moment, it (black hole) will devour all the earths including the sun, and will destroy them. At that very moment, it will convert them into energy. Everything will cease to exist." Now this is accepted. So great is God's arrangement, and so mighty is His nature or creation. But He is related to man, who is very small. Some people say—"Why does God ask us to meditate on His Name?" God does not ask anybody to remember Him and meditate on His Name. It is we who recommend, "If you want to live in peace and happiness, meditate on God's Name. In this way, all the hurdles in your life will be annulled; all the ailments will be removed." People come to me for the resolution of their problems and cure of their ailments. Let me tell you an actual happening. Once a lady came to me; though I should not narrate this incident because it will increase my preoccupation. For quite some time, she kept wandering. She used to address me as 'Vir Ji' (brother).

She said, "Brother! my eyes are gone. There is a stone in my kidney. My blood pressure is 245 and 245 too is my sugar level. Then there is a tumour in my liver and a crack in my backbone." When she did not stop recounting her ailments, I said, "Look sister! you will have to align yourself with 'Gurbani'."

This 'bani' is not mere words, lest you should be deluded, that these are just written alphabet. These have electric energy in them. We have tested them repeatedly. Some are hearsays, while some are tested and tried. I told her to strive hard—' Give up love of your home and

family and stay here at Ratwara Sahib.' We gave her both food and lodging. We give clothes also to one who renders service. She studied Gurbani for five hours daily. After twenty days, she came to me very happy. She said, "Vir Ji! I have to give you good news."

I said, "What has happened?" She said, "Vision has returned to one eye. Doctors used to say—'Your opthalmic nerves have shrivelled. They cannot be cured. Vision cannot come into your eyes.' I had shown my eyes to many ophthalmologists. Now 'bani' (Gurbani) has disproved all medical findings." I said, "It is a very good thing." Thereafter, in September, she again came to me with the P.G.I Outdoor Patient card in her hand and said, "Am I permitted to go the P.G.I to get myself examined? I have an appointment." When she returned from there, she was very happy to tell me—"My blood pressure and sugar level have become normal. The doctors asked me what medicine I had taken. I replied that I had not taken any medicine and that I was only reading Gurbani. But they did not believe me saying that ailments are not cured by reading Gurbani."

I observed, "It hardly matters whether they believe you not, but your ailments have been cured all right."

Thereafter, one day she again came to me holding a paper in her hand. I asked, "What is in your hands." She said, "The stone in my kidney broke into three pieces. It has passed out. These are the pieces." By then, I happened to go to America, from where I returned in January 1990.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135

Email:-pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in